
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
8 G
33

TARQVINII GALLVTII SABINI E SOCIETATE IESV

CARMINVM LIBRI TRES

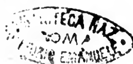

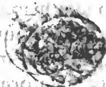
ROMÆ
Apud Iacobum Mascardum. 1611.

Claudius Aquauiua, Societatis Iesu Praepositus Generalis.

CVm opusculum hoc P. Tarquinij Gallutij Societatis nostrae Sacerdotis, tres eiusdem Societatis, quibus id commisimus, recognouerint, & in lucem edi posse probauerint, facultatem damus, vt typis mandetur, si ita ijs, ad quos pertinet videbitur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romae. 30. Martij 1611.

Claudius Aquauiua.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimi P. M. Sac. Palatij Apostol.

Caesar Fidelis Vicesg.

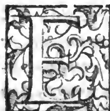
EGo Ioannes Demisianus Philos. & Theol. D. iussu Reuerendissimi P. F. Ludouici Ystella Sacri Palatij Apostolici Magistri perlegi Carminum libros tres R. P. Tarquinij Gallutij Sabini è Societate Iesu; in quibus non solùm nihil deprehendi contra Fidem, aut bonos mores, verum etiam ob pietatem atque elegantiam, dignos iudico, qui typis mandati, eruditorum omnium manibus circunferantur. In quorum fidem haec scripsi die 27. Aprilis 1611.

Ego idem Io. Demisianus manu propria.

Imprimatur. F. Thomas Pallauicinus Bonon. magister, & Reuerendissimi P. F. Ludouici Ystella Sacri Palatij Apostolici magistri socius ordinis Praedicatorum.

ALOYSIO CAPPONIO
S. R. E. CARD.
Amplissimo.

GHERARDVS SARACINVS
Eques S.Stephani Commendatarius.F.

A poëseos species est, ea dignitas, Card. Amplisss., vt facile ingenui cuiusque, ac liberalis hominis animum tacitis voluptatis inuitamentis ad se se rapiat. Id potissimum causae fuit, cur à multis annis elegantiora quaedam poëmata, quae vel ab amicis, mei erga Musas studij gnaris, deferebantur, vel precario, & pene mendicatò ipse corrogabam, diligenter admodum sepusuerim, & velut è longinquo conquisitas delicias maximi semper fecerim. Ex eo numero ita ingeniosissimum quemque Tarquinij Gallutij carminum lepos, ita venustas, & latini sermo-

† 3 *nis*

nis puritas delectat, vt vel hoc nomine debere mihi plurimum eruditos homines existimem, quòd eius poëticas lucubrationes, quot quot & ab ipso subducere, & ab alijs extorquere potui, publico literarum bono in lucem extulerim. Accedit quod illius viri gloriae, cuius consuetudine, humaniori literatura, & mansuetioribus Musis expolitum esse me gaudeam, seruire, honestum mihi atque decorum duxi: cum praesertim futurum sit, vt, quemadmodum fœneratoribus vsu venit, non nulla mibi etiam ex hoc officio grati animi commendatio proueniat.

Porro librum, cum in alicuius viri patrocinium se recipere necesse habeat, tibi potissimum inscripsi, quod nulla re instructior in conspectum tuum venire poteram, quam eius scriptionibus, qui studiorum tuorum in adolescentia moderator, tantum apud te assecutus est, quantum optime collocata in gratum hominem officia mereri solent. Quanquam si ista desint, alia quaedam abunde suppetunt, quae

doctorum

doctorum hominum vigilias veluti iure tibi deberi ostendant: amplissimi ordinis auctoritas, eximium in fouendis literatis studium, sapientia in tam aliena aetate plane admirabilis. Nam, vt omittam maiorum tuorum res praeclare gestas, familiae splendorem, clientelas, opes, potentiam, quibus rebus si alij commendentur, se satis superq. commendatos putant, memoria tenent illi, qui te adolescentem norunt, qua semper morum grauitate, qua prudentia, quo consilio fueris. Id quod prae ceteris intellexit vir sapientissimus Leo Vndecimus Pont. Max. qui te, multo ante, quàm per aetatem publicas res attingere liceret, Apostolico Thesauro, hoc est negotijs longe difficillimis, atque grauissimis praefecit. Quo in munere obeundo quid praestiteris, tum ipsum Romae iudicium, tum Pauli Quinti, quae ad commune populi iudicium accessit amplissima testificatio declarauit. Qui te demum, non annis, sed meritis aequa aestimatione ponderatis, ingenti totius

 Chri-

Christianae Reip. commodo in sacrum Cardinalium Collegium cooptauit. In eo fastigio non modo de suscepto ad laudem impetu nihil remisisti, sed tantum addisti praeterea contentionis, ac studij, quantum tibi additum esse intelligebas honoris, ac dignitatis. Video sane quam magnis, quam grauibus curis perpetuo detinearis; sed tu, qua es morum suauitate, nec me ad te primum venientem abijcies, nec Tarquinij carmina despicienda existimabis. qui nunquam ab illa, quam semel arripuerat, excusatione modestiae dimoueri se passus esset, nisi demum ex me qui haec efflagitabam, intellexisset, sub tutela tui nominis apparitura esse, quae vel praeferuido aetatis calore profudisset adolescens, vel temporum necessitatibus inclusus effudisset in scholis, vel amicorum precibus emisisset semel, numquam reuocasset ad limam. Vale.

IN-

INDEX
LIBRI CARMINVM
PRIMI.
HEROICORVM.

In

INDEX
LIBRI CARMINVM SECVNDI.

ELEGIARVM.

De

INDEX
LIBRI CARMINVM
TERTII.

ODARVM, ET EPIGRAMMATVM.

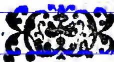
In Na-

EPIGRAMMATA.

De Per-

De

De

TAR-

TARQVINII GALLVTII E SOCIETATE IESV CARMINVM.

LIBER PRIMVS.

In Noctem Christi Natalem.

PERVIGILIVM.

I.

VADE per aethereos Caeli nox candida campos,
Purpurei Regina potēs nox alma diei,
Sidereas accincta faces, & cyclade pura,
Luminis aeterni perfusa: nitentibus astris
Haud minor, & Phoebo non concessura comanti,
Cum caput Eoa profert rediuiuus ab vnda.
I teneris redimita rosis, Zephyrumq. volantem
Vecta super, bigas agita per inane, nouenis
Agminibus stipata ducum, quibus aurea collo
Caesaries promissa fluit, bicolorq. nitentis
Penna humeri conuestit ebur, malisq. supremis
Lucida iam dubiae lanuginis vmbra renidet.
I tenebris inimica tuis, i limite summo

Aetheris, aurata radiorum impexa corona
Et Caeli stellata oculis. tibi militat omnis
Hora poli, pictiq. sinus tibi ridet Olympi;
Et mare tranquilla fluctus exasperat unda,
Et calidis Portunus aquas attemperat auris.
Non tibi saeuit hyems, pluuia non turbidus Auster
Praecipitat; non foeta sonant cum murmure vasto
Antra Notis; non silua gelu torpescit acuto:
Sed placide zephyri ludunt in marmore ponti,
Aëris in medio ludunt, sudoq. sereno
Nunciat aeternam Thaumantis filia pacem,
Et verni redeunt alieno sidere soles.
Ecce vbi concrescunt inimico frigore fontes,
Arboribusq. comae desunt, & turpia multo
Squalent cuncta situ, leni tibi murmurat alueo
Iordanis fluuiorum oculus, tibi mollibus herbis
Prata virent, tibi pandit opes, tibi prata recenti
Gramine vestit humus; festa tibi fronde coronat
Tempora, Apollineas vincentia tempora luces.
Aspicis vt chorus astrorum super ardua Caeli
Ire timet, iubariq. tuae se credere frontis
Non ausus, dubijs ambagibus auius errat,
Luciferumq. ducem queritur non surgere ad Oetam?
Aspicis vt croceis è montibus aurea mater
Luminis, Eoo rediens tibi supplicat ortu?

Et

Et radijs perculsa tuis, diademata ponit,
Ponit & ambrosijs implexum crinibus aurum,
Purpureo ponit radiata monilia collo:
Innectitq. moras, picti verita ostia Mundi
Te praesente iterum bigis intrare coruscis,
Et varia terras distinguere luce iacentes.
Illa tuos stupet ad radios, iubar illa veretur
Nox ò clara tuum, multa cui lampade Caelum
Ardet, & aethereae disponant lumina Mentes,
O quae sidereo spectacula mira theatro
Pandis, vbi impulsos, vtroque à cardine postes
Flammigeris reseras manibus? discedit Olympus,
Te veniente, leui discedit limite mundus,
Concaua diuiduo discedunt nubila sulco,
Et lux perpetuo discurrit prodiga fonte.
Quas adeo depromis opes, quos promis honores,
Quae renouas prisco fulgentia saecla metallo,
Virtutumq. choros placidis deducis ab astris?
Iam tempus delere notas, Nox aurea famae,
Delere antiquis insignia nomina probris;
Te quibus Argolicae damnarunt iurgia linguae.
Fama fuit, sed vana fides; tamen omnia vincens
Fama fuit, quondam dubijs elementa figuris,
Indiscreta locis, nullo non didita tractu
Per vacuum volitasse vnà, mistoq. tumultu

Errasse innumeris fluitantia semina rebus.
Materies informis erat, confusaq. nullo
Ordine congeries, moles incondita, miris
Infabricata modis, nullaq. coërcita lege.
Non tellus librata cadit, non innatat vnda,
Non ignis supera alta petit, non proxima ductu
Circuit aura polum facilis, sed caeca feruntur
Cuncta simul: volat instabilis super aëre tellus,
Vnda riget concreta situ: subsidit in imum
Ignis, & alterutris immistus fluctuat aër.
Scilicet hoc dixere Chaos, mirabile mundi
Principium, varijs compactum partibus: illo
Nox est nata patre, infelicis filia monstri.
Dehinc Erebo nubens, peiori iuncta marito
Edidit innumeras informi è viscere pestes,
Inuidiam, rabiemq. atram, mortemq. timendam,
Somniaq. & fraudes, latebrosaq. furta, dolosq.,
Et gemitus querulos, & quae bella aspera miscet
Tisiphonem, Fatumq. malum, Parcamq. nigrantem,
Et senium, & morbos, & quicquid triste timetur.
Edidit infando quondam nox improba partu.
Haec fuerunt olim mendacia vana canentum;
Nunc libeat mutare fides testudinis aureæ,
Atq. nouum de te nox inclyta dicere carmen.
Non tu lucis eges diuinae prodiga lucis,

Pro-

Prodiga sidereae pacis. Tu sedula circum
Adstabas famulis manibus, studioq; fideli,
Matris ab illesae cum carcere prodijt Infans,
Sola Dei nutrix, & pronuba Virginis almae:
Namq; vbi cuncta silent, placiduq; in pectora somnus
Influit, & molli vincuntur membra quiete:
Cum nulli volucrum cantus, cum nulla ferarum,
Non hominum vox vlla sonat, mediumq; lacessit
Luna Polum, & taciti conniuent lumina Caeli,
Pumice multicauo, curuaq; in margine montis,
Populeas inter frondes, stipulasq; rigentes,
O fidei monumentum ingens; egressus ab aluo
Nascitur omnipotens aeterni luminis auctor,
Et cadit in terram niueae sine labe Parentis.
Qualis purpureo diffusus lumine Titan
Vitrea multifido sine vi specularia telo
Traijcit, aut nullo labefactum verbere virgae,
Non vlla quatiente manu, sed Virginis astro
Maturum, curua delabitur arbore pomum.
Stramineo iacet ille toro, duraq; recumbit
Nudus humo, patiturq; Euros, & flamina Cauri,
Omnibus exclusus terris, non cognitus vlli:
Non etenim è populis modo tot terraeq; marisq;,
Quos vnum imperium mundi ad tabularia cogit,
Scit quisquam tacito quantùs lacrymatur in antro,

Sedis inops Diuus, patriae communis egenus,
Iam geminae veniunt vtroque à cardine gentes,
Quatuor à ventis, terraq. & littore ab omni
Curritur, atque omnis peregrino semita feruet
Trita pede: Augusti sunt aspera iussa tyranni,
Qui populos late numerat, totumq. recenset
Cladibus exhaustum, & bellis ciuilibus Orbem:
Dant nomen qui rura obeunt longinqua Geloni,
Riphaeis qui saxa colunt obducta pruinis,
Massagetae, Daciq. feri, rigidiq. Arimaspi;
Et Cicones, & qui diffusa Trionibus astra
Suspiciunt, rigidoq. ferunt in littore brumam.
Iussa facit, qui Marmarico discluditur aestu,
Qui Libyae, Numidaeq. colit Regna ampla Iugurtae;
Qui Caelum torquentem humeris Atlanta tuetur;
Nubigenam, & gemina cohibetur ab Hercule turri.
Censentur, prima lustrat quos lampade Phoebus
Felices operum Seres, qui mollia carpunt
Vellera ab arboribus: Censetur Iberia diues,
Diues opum censetur Arar, magnusq. Garumna,
Sed tamen ante alios censetur Dardana tellus.
Talia Romuleo passim dum more geruntur,
Bethlaea sub rupe Deus vagitibus infans
Quadrupedes inter pendentia saxa lacessit
Non exploratus populis, non gentibus vllis

Audi-

Auditus. quin ipse potens Octauius armis
Iam positis, Tyrioq; sedens spectabilis ostro,
Dona recognoscit populorum, & nomina mille
Imperio lustrata nouo iubet ordine Fastis
Inscribi, & censa maior ditione superbit.
O caecas hominum mentes, ò nescia veri
Pectora: quid lustrum Caesar non vile condis,
Dixit ab aetherea qui temperat omnia nutu
Sede Pater. Viden informi qui clauditur antro,
Et lacrymat sua damna, tibi lacrymabilis ipsi?
Si nescis meus ille Puer: meus ille, filius ille
Vnigena, aeternus, non vllo tempore cretus;
Nunc tamen, & cretus, nulloq; è semine cretus,
Virginis è gremio dias effusus in auras,
Virginis in gremium patrio de lumine lapsus.
Scilicet, hic Regum diuino numine Rector
Nascitur, aerata qui sceptra minacia virga
Frangat & imposito victor pede proterat hostes.
Ille nihil: non alta colis praesepia Bethles;
Non Latium Puero sceptrum committit habendum,
Quamquam ira sub Caelo miracula visa sereno
Saepe docent: docet ipse nouo circumdatus auro
Cynthius, & riuus subito manantis oliui,
Et centum, quae muta silent oracula Diuum.
Ipse Palatinus consultus Caesare Phoebus,

Ora fatigatus tandem indignantia soluit,
Nascentisq. aperit magni cunabula Regis.
Desine Romulidum Caesar fortissime ductor
Arbiter Oenotriae, vatum responsa silentum
Consulere, & Diuum scitari arcana precando.
Me puer Isaciduin claro de sanguine Regum,
Rex hominum, Diuumq. Deus, delapsus ab astris
Ire iubet, sedesq. relinquere cogit auitas,
Euandri colles, & magna Palatia Romae,
Antraq. fulmineo detrudit in Infera telo.
Quare age. non dubijs hinc olim oracula rebus,
Non responsa feres bellis quaesita futuris,
Ipse licet centum cumules altaria donis.
Dixit, & ex imis tremere omnia visa cauernis,
Non vno delubra sono concussa gementi
Stare loco; auditusq. fragor per inane volutus,
Et trepido in templis ceciderunt signa tumultu.
Interea Puer in stabulo lacrymabile carmen
Integrat, & teneros in stramine conterit artus,
Nudus adhuc, rigidisq. miser suffultus aristis.
Non famulis est qui tergat vestigia lymphis,
Non molli qui membra toro componat, & aureas
Sternat humo vestes, cunisq. plicatile velum
Addat, & Assyrio radiantia vellera fuco.
Sola fuit Nox alma Duci, nox aurea praesto.

Sola

Sola fuit, teneris Puerum complexa sub alis,
Obsequio circum, facibusq. micantibus errans.
Illa etenim crebra succendens lampade Caelum,
Et radijs perfusa nouis è rure propinquo
Pastores vocat ad cunas, & sidere magno
Euocat Eoos Nabathaeo è littore Reges,
Et centum Aligeros Caelo deducit ab alto.
Illa agit excubias, studio ancillata fideli
Sola Deo, vigilesq. faces, & lumina mundo
Ostentat, niueam referentia lumina pacem.
Tecum ego felices componere temporis horas
Ah possim bona Nox, scabri sub fornice saxi;
Quo delapsa leuis concessit Regia Caeli.
Non illo me caecus amor diuellet ab antro,
Non me Caelituum coget desuescere cantu,
Qui sonat in stabulo, curuaq. in rupe resultat
Mollis, & Alpinas possit qui vincere cautes.
Scrupea saxa iuuat, tophis iuuat antra tueri
Aspera, sed pictis non concedentia tectis,
Quae fuco manus artifici variauit, & auro.
Quis prohibet tenero me pascere lumina sensu,
Turgentesq. oculos, & molli aspergine tactos
Cernere, purpureasq. genas, admorsaq. membra
Frigore seu Boreae, gelido, seu flamine Cauri?
Fas mihi, vagitus, humilesq. haurire querelas

Nu-

Numinis, & magni suspiria moesta Parentis.
Qui simul in stabulo plorat, simul ardua mundi
Concutit, & trifido iaculatur fulmine montes
Aemonios, totumq. tonans exterret Olympum.
O amor, ô pietas. tellus concussa trisulco
Te pauet hastili, metuit te Tartarus ingens,
Conuexiq. super metuunt te nubila Caeli
Sancte Puer: tremis ipse tamen, latitasq. iacesq.,
Et radijs viduus latitas, & prorsus inermis,
Fulmine deposito, quod victor ab aethere torques.
Sidera vestra fides. latet hic tantus Deus? ille,
Ille Ducum, Regumq. metus, lucisq. repertor
Auricomae, tranquilla quies, viuiq. medulla
Vera boni; vigor aeternus, fax vnica Patris,
Deliciae superum, Caeli sincera voluptas?
O vtinam hic placidè traducam tempora vitae
In te magne Puer defixus lumina semper,
Donec longa dies, saeclisq. effoeta senectus
Surrepat, sensimq. animi mihi claustra relaxet.
En sequor Aurorae Dominos, Regesq. potentes,
Murice Sidonio claros, qui poplite flexo
Speluncae in medio, Puerum, Matremq. salutant,
Et gemitus, & longa trahunt suspiria corde.
Deseruere domos, primo quà lumine Titan
Pingit aquas: face quà propior sol incoquit vndas,

Pingit

Qua Ganges auro, qua fuluis Hermus arenis,
Quà vada purpureis lucent Erythraea lapillis.
Non hos durus amor, non hos vertigine torquet
Assidua spes sollicitos, quae fidere cogit
Vela Notis, fluctusq. leui percurrere puppi,
Et pelago merces, & vitam credere ventis.
Huc astro, flammaq. noua ad praesepe vocantur
Caelicolis habitatum altis, vbi lumina pascunt,
Lumina non vnquam dia saturata figura:
Hic Regni diadema locant, hic sceptra repponunt,
Hic taciti fidunt, tranquilla hic pace quiescunt.
Vos sequor Heroes inquam: monstrate sequenti
Vestris fixa prius Proceres vestigia plantis.
Excubet ad postes alius: Regumq. superba
Vestibula obseruet, pictasq. perambulet aulas,
Aut vestiget opes reflui qua clauditur aestu
Terra maris, rigidae qua stringunt flumina brumae
Et gelidus versat glacialia plaustra Bootes.
Aut qua praecipites medio Thetis excipit axes
Alma salo. Sol occiduos qua flectit Iberos,
Et gemino soluit spumantia colla iugali;
Quaq. aperit croceis surgens Tithonia bigis
Caelituum portas, primiq. rosaria Phoebi.
Me iuuat obsequio mentem per iussa sequacem,
Ferre tua ò formose Puer: tibi fingere pectus,

Et

Et vario sensus animi componere cultu.
Quis furor est gazas, peregrini & littoris aurum,
Aut gemmas, mercesq. Syras, Arabumq. beatas
Quaerere delicias per aperta pericula ponti?
In stabulo Deus est: profugas huc vertite proras;
Qui letum ante diem liquidis spectatis in vndis.
Suppetit in stabulo, quod plus seu merce Sabaea,
Seu sale gemmifero, puro seu fulgeat auro.
Non hic vos zephyri pellunt, vndaeq. procaces,
Non Auster, Siculae non turbidus arbiter vndae,
Humentesq. Hyades, aut monstra natantia terrent;
Bisq. recurrentes ceu mobile marmor arenae,
Aut terras Calpen citra, quodq. alluit vltra,
Quà vetat ingressum Nereus, aditusq. malignos
Obiicit Alcidis magni iuga bina laborem.
Sic venient olim ad magni cunabula Regis
Purpureo Proceres (nec longum tempus) ab ortu.
Ipse nouum interea meditabor carminis orsum.
Dum tacet omnis ager, mundumq. emensa supremum
Luna fatigat equos per amica silentia Caeli.
Tu Vati Nox alma faue: tu nempe sub alas
Excipe qui tecum vigiles nunc fallere curas
Incipit, & tenero perfusus pectora sensu,
Ad Pueri cunas, natiq. ante ora Parentis
Anxiferae potat iucunda obliuia vitae.

IN

In Christi Natalem Idyllion.

MNASYLVS.

II.

NCIPE: Sicania carmen modulemur auena,
Quod cecinit sacro nuper Mnasylus in antro,
Mnasylus pecoris custos, puer integer aeui,
Integer & vitae: teneri quem nuncius Ales
Numinis ad cunas duxit. videt ille micantes
In Puero radios, videt horrida frigore membra,
Vagitusq. pios sitienti combibit aure:
Et stupet attonitus, maiestatemq. veretur,
Cunctarumq. tamen rerum miseratur egentem.
Tum bifores inflat calamos, querulaq. cicuta
Demulcet Pueri questum, simul incipit ipse,
Ne vagi diuine Puer, ne lumina fletu,
Ne lacrymis corrumpe genas, ne belle querelas,
Vagitumq. cie: sunt hic mitissima poma
Iam seruata diu, iam crudum oblita saporem.

Casta-

Castaneaeq. nuces rugoso è cortice ductae
Cum prunas cinere in medio sensere calentes,
Displosaeq. focis crepuere micantibus: Ecce
Cana colostra fero pueris ientacula, lactis,
Pruna fero, & lectas Librae sub sidere baccas,
Quas mihi dat Galatea parens dum carmina disco,
Dum simas seruo pendentes rupe capellas,
Obloquor & septem concordi sibila canna.
Quin etiam dat mala mihi, saturumq. quasillum
Floribus, hiberno quos educat aëre tellus;
Quin croceas vuas, quin mollia sorba, pirumque,
Pomaq. Mopsopio rorata cydonia melle:
Haec adeo tibi belle Puer, tibi candide seruo:
Ne vagi formose Puer: fortasse laborat
Mulsa mihi genitrix, & crustula forsitan aureo
Sparsa mero, dum Naeniolam tibi fistula cantat.
Quis scit an è nido molliq. è subere raptam
Purpuream mihi seruat auem raucamq. palumbem?
Certe ego dum medio terras sol incoquit aestu.
Ilicea dum dormit iners pecus omne sub vmbra,
Tesqua per & dumos, per frondea tecta notabo
Turtur vbi plorans, vbi nigra monedula nido
Immites operit natos, pascitq. volucres
Implumes, sparsisq. fouens super incubat alis;
Aut vbi capreolos siluis tegit improba mater,

Qui

Qui mihi bina die ficcabunt vbera lactis,
Et tibi munus erunt gemino cum turture iuncti.
Nec minus Oebalios flores, & molle papauer,
Narcissum, & folio colocasia laeta virenti
In nodum plectenda legam, & tibi Diue ferenda.
His ego solabor vacuus mea tempora curis,
Nec timeam ne tarda lupo cadat agna vel vrso,
Aut malus interea perturbet ouilia latro.
Haec fuerunt metuenda olim: nunc aurea surgunt
Te nascente Puer meliori saecula luce.
Ecce canes leporesq. vnà; iacet ecce sub vmbra
Proxima ceruа leae: pauido cum turture miluus
Cantat, & accipitri plorat coniuncta columba.
Ite Palaestini per gaudia vestra: vagatur
Non vllo custode pecus; non crate saligna
Clauditur, aut texto compellitur haedus hibisco.
Praedator non insidias hic instruet vllas,
Ipsa licet latos errent armenta per agros:
Aurea nimirum cum pace renascitur aetas.
Non taxus, non quae vestigat gramina Colchis,
Non succos virosa graues aconita ministrant:
Non quisquam Salpinga tuas calcare latebras,
Non timeat medijs sitientes Dipsadas vndis.
Occidit & Natrix, praesenti vipera tabe
Occidit, & gramen fallacibus aruit herbis.

Succe-

Succedunt casiae vulgo, succedit amomum,
Perpetuo laetus succedit amaracus amne.
Passim mella fluunt, sudant opobalsama truncis,
Sudat Achaemenium rigido de robore costum.
Aurea nimirum cum pace renascitur aetas.
At vos ò durum ferro qui scinditis aequor,
Gaudete Agricolae, tantumq. agnoscite munus.
Non rastros expectat humus, non vinea falcem;
Non sata cliuoso deductum tramite fontem,
Non duplici dorso dentalia iuncta nouales.
Iam nullo veniunt iactae de semine fruges:
Sponte sua florebit ager, cessante iuuenco,
Et flauis iniussa seges fluitabit aristis
Fœcundis contenta Notis, & rore marito.
Non mala rubigo culmos consumet inertes,
Non segetes inter steriles nascentur auenae,
Non tribuli, lappaeq. inter nitidissima culta,
Carduus, aut medijs surget paliurus in aruis.
Non mus informis, non caeca cubilia talpae,
Non faciet formica lares, aut mœnia condet
Sub terra, & magnum farris populabit aceruum.
Tollite colla iugis, & demite aratra iuuencis:
Tollite plaustra viri, traheasq. & virgea texta,
Arbuteas crates, & flexae robora fagi.
Omnia nam tellus nullo poscente ministrat

Sponte

Sponte sua: larga rumpuntur & horrea messe;
Aurea nimirum cum pace renascitur aetas.
Iam bene dediscet mentiri lana colores,
Oblita nec varios simulabunt vellera fucos;
Sed tener à pratis Libyco cum sandyce pastus
Agnus ad exesae remeabit ouilia rupis,
Terga croco, minioq. feret variata rubenti,
Et molles Tyrio distinctos murice villos.
Quales virgato redierunt vellere pictae
Epotum post flumen oues, quas cortice secto
Edocuit pastor ferulas spectare sub vndis.
Haec cecinit subito correptus numine pastor,
Dum tibi sub curua testudine montis amicas
Sedulus excubias agitat; dum fistula somnum
Conciliat tibi sancte Puer: nunc scilicet altum
Somnum oculis hauri. somnus iam vincit ocellos.

De Magorum adoratione ad Christi Præsepe.

IDYLLION.

III.

E quoque Bethlemicae rupis iuuat ire sub antrum,
Caelicolum in templum, magni ad Cunabula Regis;
Sideris admonitu patria de sede profecti
Memnonij nuper quò succeßere Tyranni.
Cernis ut expediant plenis tria munera palmis,
Aurumq., myrrhamq., & grana calentia thuris,
Quae bene Panchaea lacrymantur ab arbore guttae?
Non mea me fortuna finit donaria Regum,
Non aequare Ducum fulgentia munera cultu.
Vos ego Custodes ouium, pecorumq. Magistri,
Vos sequor, aurato quos Ales ab aethere lapsus
Duxit ad aeterni praesepia clara Tonantis.
Ipse leues numeros, & pastoralia tecum
Alphesibœa manus disperdam sibila, tecum

Murmu-

Murmura tentabo varians in arundine carmen.
Pro myrrha, pro thure pio, flauoq. metallo,
Pro donis Procerum magnis, pro diuite gaza,
Carmen erit triplex: triplici pro munere, cantus
Ternus erit, quem sub scabra testudine montis,
Rupe sub exesa tenui modulabor auena.
Dicam ego vt auricomo Caelum gradiente per altum
Sidere, longinquis olim spectacula terris
Exhibuit miranda polus, ceu nubila multo
Lumine cum signant, & fuso crine Cometae.
Attonitae resident gentes, oculisq; sequuntur
Solis iter magni: nam sole micantius astrum
Illud erat rubro veniens è limine Solis.
Praeterit & Medos, celeri Babylona volatu
Praeterit, Armeniosq. sinus, Arabesq. beatos:
Nec mora, nec requies, donec despectat Idumem
Palmiferam, & Solyma tandem super imminet arce.
Scilicet hoc venere duce ad praesepia Reges,
Purpurei Reges, docti quid sidera possint;
Quid moueant Pisces, calidi quid signa Leonis,
Quid graue Saturni lumen, quid candida Virgo,
Quid vehat obliquus stellato balteus auro.
Nec minus herbarum vires, & gramina norunt
Montibus in summis, gelidisq. virentia saxis:
Quae bene producant, quae rumpant fila iuuentae,

Quae calidum medio pellant de vulnere ferrum ;
Quae morbos abigant, quae mentem, & pectora mutent,
Et centum informent animo simulacra figuris.
Dicam ego mirificis data prima exordia signis,
Cum noua nupta olim; Galilaeo nupta marito
Attonitis bis terna oculis efferuere vidit
Dolia plena mero, liquidisq. rubescere guttis ,
Quae laticem, & puri seruabant fluminis vndam.
Stabant, & laetis conuiuia dulcia mensis
Dispositi Proceres ducebant ordine longo :
Nec dum finis erat dapibus, cum murmur ad aures
Accidit, exhaustis spumantia dona Lyaei
Defecisse cadis, & credita vina dyotis .
Turbatur mensae dominus , viniq. magister ;
Turbaturq. magis virgo pudibunda, decoro
Perfundens minio malas, & murice vultum.
Ilicet è flauo labuntur vertice myrti ,
Labunturq. rosae , tenuiq. argentea nexu
Lilia, quae capitis gestabat tempora circum.
Tum tenues miseratus opes, epulasq. puellae
Caelipotens hospes : fluuialibus imperat vndis
Impleri testas . quas Rex simul ipse resignat ,
Imponitq. iterum mensis , mirabile visu ,
Fluminis en subito mutatus cernitur humor,
Vinaq. pro liquidis fundit grauis amphora lymphis .

Non

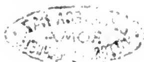
Non ego Iordanis sileam deserta fluenti,
Quò fagos inter densas, corylosq. comantes
Elisabae Natus furtim successit, & antris
Reddit ab vmbrosis populo responsa petenti:
Isacidasq. monet, venturum è limine Caeli
Qui scelus infectum diuina proluat aura,
Obsitaq. euertat veteris contagia culpae.
Interea magno gens vndiq. mota tumultu
Confluit, & medio consistens fluminis alueo
Abluitur, monitisq. salubria iussa reportat.
Quos inter vulgo mistus, turbaeq. gregali,
Ipse etiam (ò illis olim spectacula saeclis
Edita) sidereus magnì regnator Olympi
Ingreditur, nulli notus, studioq. lauandi,
Lustrandiq. nouo non noxia membra liquore
Desilit in lymphas: & quamquam numine plenus
Exclamat Vates, & vultu pallidus albo
Abstinet attactu; tamen increpat ille morantem,
Et iubet infusis abstergi corpus ab vndis.
Ecce autem auriferas subito mutatus arenas
Vndiq. Iordanis, gemmasq. sub amne latentes
Ire videt, quales Eoo ab littore Ganges
Mittit, & Hesperias exornat munere terras.
Visa etiam impositis circa noua gratia ripis
Addi; visa nouo splendescere prata colore,

Auditiq. chori Superum, qui vocibus aurat
Mulcerent, canerentq. suum super aëra Regem.
Quin etiam insolito sonuit domus alta fragore,
Insonuit laetum: & Patris vox fertur ad aures,
Quae caro validum nato testetur amorem,
Mortalesq. magisterio committat habendos.

Haec tria pro triplici rerum miracula dono
Diximus, ô formose Puer. ne temne laborem,
Carmina ne contemne, tuus quae rure Menalcas
Occinit in medios labuntur cetera cursu
Scilicet insane: stant mollia carmina semper.
Haec etiam stabunt mea; quae nunc cortice signo
Ilicis, & semper tenero cum cortice crescent:
Pastoresq. legent olim voluentibus annis
Quae modo descripsi primaeuo in flore iuuentae.

In Christi mortem.

EPICEDION.

IV.

E miserum: quod cerno nefas, dum solibus annus
Purpurat incipiens, dum formosissimus alta
Sanguineo splendore micat Narcissus in herba,
Ecce tibi heu laceris manibus, pedibusq. cruentis
Diue potens, Patri Iuuenis miserande Tonanti
Vulnera quina rubent clauo patefacta trabali.
Dum rauco illimes labuntur murmure riui,
Et noua mobilibus stringunt violaria lymphis,
Pectore de scisso, viuoq. cadauere centum
Sanguinis exiliunt fontes, scatebraeq. cruoris
Mille sonant, fluuioq. genas, & corpora foedant.
Dum ver purpureum volucris, dum nubila mundo
Pulsa canit, teneroq. exercet guttura cantu,
Dum sua frondenti plorat super arbore turtur
Gaudia, & ingeminat dulces philomela querelas,
Tu gemis, heu lacrymae, tua funera, & astra lacessis,

Et cadit è gemino placidissima lacryma sole,
Lacryma Bistonias possit quae rumpere cautes,
Marmaricasq. mouere feras, Libycosq. leones,
Hyrcanasq. Tigres, & marmoris aequore fluctus
Excitos, rupesq. soli mulcere Geloni.
Iam noua truduntur violato germina libro
Palmitibusq. nitent iunctis arbusta marita,
Et vaga florentes innectunt brachia siluae,
Iliceumq. nemus complectitur vndique quercus
Iam viridis, iam luxurians, & mota Fauoni
Murmure vicinae suspirat populus orno.
Tu tamen interea trabibus per mutua nexis
Impendes, imoq. trahis suspiria corde,
Et gemis, & Patrem inclamas iam morte propinqua.
Proh flammae documenta nouae: luit impia serui
Facta Deus? luit insani contagia furti,
Soluit & immeritas alieno crimine pœnas?
Siccine magne Pater plectuntur crimina? sic tu
Interitu Nati commissa piacula punis?
Sic tu, Nate meo pœnas à crimine poscis?
Vt per ego gemitus istos, per vulnera seruer
Supplicium crudele luis, pœnamq. nocentum,
Et trabe quadrifida pendes; ut scilicet ipse
Morte tua viuam? ò nimium miserate dolores
Diue meos: volucris sic olim Aegyptia pullos

Dicitur

Dicitur exangues animare, & viscera rostro
Effodit ipsa sibi, quo vulnere mortua proles
Lucem haurit, matrisq. bibit cum sanguine vitam.
Sic Moses fugeret dum littus, & arua Canopi,
Populeo colubrum ligno suspendit ähenum:
Quem iussi Isacidae cum relligione tueri,
Letiferos colubri succos, pestemq. cerastae,
Hydrorumq. icto pepulerunt corpore virus.
Sic sacras puerum Pater olim tristis ad aras
Mactabat; subito attenuit quem nuncius Ales
Librantemq. manus, & tristia iussa sequentem.
Haud aliter Patris arbitrio tam dura facessis
Imperia: haud aliter Solymo stas victima campo.
Sed tibi nulla fuit Caelo Mens nuncia praestò,
Quae letum arceret, funusq. auerteret atrum,
Et noua deferret iussis contraria primis.
Stabat oliuiferis inter iuga consita ramis
Cernuus, & curis confectus tristibus ille,
Indignosq. animo euentus; durumq. putabat
Supplicium, & sortis casum voluebat acerbae.
Eripe me turpi, clamat, Pater optime leto,
Eripe me vinclis, durosq. auerte dolores.
Ista ne ego merui? sic me Pater optime damnas?
Sic non auditus tam duro plector ab hoste?
Ah Deus, ah genitor; tali me funere obire,

Tali

Tali morte placet tam carum extinguere natum?
Interea erumpens toto de corpore sudor
Sanguinis instar abit, rubraeq. à vertice guttae
Colla per, & crines serpunt, pectusq. cruentant.
Sic vbi purpureo pinguntur mala veneno,
Candida mala rubris maculis interlita, & albos
Sic rosa candentes inter Paestana colores,
Sic ebur Assyrio violatum splendet ab ostro.
Tum subito pennata polo Mens labitur alto;
Non roseum radiata caput, non candida vultum,
Non flauas stellata comas, pallamq. fluentem:
Sed pullo venit illa sinu, venit illa solutis
Crinibus, & pigro volitat per nubila lapsu
Tristis, & è Caelo mœstissima signa reportat:
Nempe vefert iunctamq. trabem, infandamq. columnā,
Vinclaq., & hirsutis paliuris consita serta,
Virgarum & fasces, maculandaq. sanguine lora,
Hastamq., clauosq., & acuta cuspide ferrum.
Scilicet id fixum sedet, atque haec certa Patri mens,
Sola se nati placandum morte sequestra
Humano generi: ast aliter non caedibus vllis,
Vllis non aliter sacris, nullisq. litatis
Pectoris inuictum debere adamanta resolui.
Ilicet ad caedem. Genitor sic imperat. ecce
Improuisi adsunt, fera qui te in vincula raptent.

Ecce

Ecce hortator adest, scelerisq. inuentor, amici
Signa gerens, hostes & vertice ducit ab alto.
Aera sonant, aciesq. fremit, seges aspera surgit
Telorum : apparent Aquilae : denso arua maniplo
Complentur, trifidaeq. faces, taedaeq. coruscae
Scintillant, ferrum quas inspicauit acutum.
Quò tantum ruis infelix in tela iuuentus?
Quò tot scuta virum, cinctaeq. ad bella cohortes?
Tantae molis erat caput vnum. Affusa caterua
Certatim irrumpit, iuuenemq. indagine cingit:
Non secus ac olim coniectum in retia ceruum,
Quem circa Pastorq. fremit, latratq. molossus.
Saxa per, & scopulos, per inhospita, & hospita montis,
Per sola, per cautes, & praecipites conualles,
Per fora, per coetus, perq. obsita compita fertur.
Cetera quid memorem? visu lacrymabile, corpus
Concisum : lacerosq. artus, & liuida colla,
Verberaq., ah feritas, virgis intorta colurnis?
Brachia quid dicam tereti religata columnae?
Quid caput informe, immiti quid vulnere costas
Detectas? largo sudat iam sanguinis imbre,
Et iam genua labant : totus iam sanguine lapsat,
Nulla tamen mora, nec requies : ita scilicet illi
Instant indigna, & nulli toleranda frementes.
Parce manus Romane pio scelerare cruore,

Parce

Parce Deo. tales nunquam tibi Dardana mores
Terra dedit: sunt cruda nimis, sunt barbara iussa,
Sauromatum non digna animis, non digna Getarum;
Matre Lupa vix digna: tuos quae Tybris ad vndas
Nutriijt, vt fama est, genitores lacte ferino.
Non ego purpuream chlamydem, non spinea serta,
Robora non taceam duris asperrima nodis,
Ludicra non vinctis commissa insignia palmis,
Impositasq. trabes humeris, & stupea collo
Vincula, femineasq. artus, plagisq. cruentos,
Aduersisq. manus confixas partibus ambas.
Quin & vulnifica terebratas cuspide plantas,
Sanguinis & largum manans è corpore flumen,
Atque oculos dicam media iam morte natantes.
At tu dia Parens natum indefessa require,
Atque auidis vestiga oculis, palmasq. tuere
Traiectas ferro, foedataq. tempora dumis,
Et lacerum caput, & rorantia sanguine membra.
Ille ne Diua tuus primo formosior astro?
Ille micantis honor vultus, ea gratia frontis?
Illa ne sunt facibus duo lumina blanda serenis?
Illa ne caesaries, aurum crinale coruscis
Vndiq. distinctum stellis? illae ne decoro
Pictae flore genae? quales ad littora caltbas
Iordani generant imbres, animaeq. maritae?

Hi

Hi ne pedes orbis solii calcare nitentes?
Hae ne manus, certa veterem quae lege tumultum
Discreuere, locisq. suis elementa locarunt
Dissita? quae Caelum viuis pinxere pyropis,
Stellarumq. auro; gemina quae lampade nigrae
Noctis, & aethereae fecerunt tempora lucis,
Et brutam immani librarunt pondere terram,
Caeruleumq. mare, & campos strauere natantes?
Illa nihil: stetit Aegaeo velut aequore cautes
Frigida, & Alpino surgens in vertice saxum.
Mox vbi mens animo redit, & vox faucibus aegris;
Dat gemitum, atque alto ducit suspiria corde,
Infabremq. amplexa cedrum, informemq. catastam
Indignos Nati gemitus, tristesq. querelas
Talibus astra ciens singultibus interrupit.

Heu quia nam tali victum te morte Parenti
Nate refers? quem te aspicio pulcherrime Nate?
Aspicio, & viuo sine te lux candida Caeli;
Num vera aspicio? num mentem insomnia ludunt?
Proh crudele nefas; cur sic mea vita repente
Occidis? ah de te quondam quam vera canebat
Nate mihi senior vates, cum tristia multum
Admonuit: sed non miseram haec sperare iubebat
Aligerum pennata cohors, quae carmine lusit
Dum primum dias ibas in luminis auras,

Et

Et bene nocturnas agitauit laeta choreas.
Non anui haec responsa mihi cognata; Patrisq.
Nuncius è Caelo retulit mandata sub aures,
Non haec Pastores, non haec Arabes Nabathaei.
Scilicet ò quantum conuerso cardine rerum
Quae fore sperabam retro sublapsa feruntur.
Quò color ille tuus fugit? quò purpura vultus?
Quò decor ille oris, crinisq. plicatilis aurum?
Illaesum quò frontis ebur, floresq. genarum?
Illa ne Sidonio sunt labra corallina fuco
Ebria; quae miserae strinxerunt vbera matris?
O collum, ò ceruix, ò cerea brachia nati,
O oculi, ò geminum fulgentia lumina sidus:
O frons, ò malae; tantum pallere potestis?
Occidis ab Deus! ah nate occidis? Ilicet ergo
Tesqua per, et dumos: quis me solabitur aegram?
Non ego te posthac cernam mea vita; nec istas
Aure bibam voces, nec ducam è lumine lucem,
Nec miseras tanto solabor pignore curas.
Quid tantum merui? quae sunt mea crimina? saltem
Isto nate forem tecum confixa tigillo.
Ducite me, si qua est pietas: libet alta subire
Ligna; libet nati morientes condere luces,
Florentemq. animam cupidis haurire labellis.
Sidera vestra fides. Caelum tua fulmina; possunt

Caelestes errare orbes, mundoq. vagari
Luna; nec extincto lugent conuexa Magistro?
Hoc cernis sol alme nefas? non lumina condis
Aurea? non verso certas temone reuerti?
Dixerat: & finem querulo dedit ore gemendi:
Ipsae illam valles: ipsa illam culmina montis,
Ipsaq. sunt gemitu longe resecuta fluenta.
Illam Caluariae rupes, collesq. propinqui,
Illam Asane, Azotiq. arces fleuere, Sabeq.,
Engadaq., & Lyde, & desertis Galgala terris.
Nec minus ingenti plorauit Bessura luctu,
Plorat Adulaea, & ventoso Iamnia caelo,
Plorat & ignaua Iordanis caerulus vnda:
Siderei plorant oculi lacrymantibus astris,
Alituumq. chori responsant mœsta canentes:
Ipsa etiam sunt visa cauis exire sepulcris
Corpora, non vno volitantia corpora motu,
Perq. vrbes errare nouis simulacra figuris.
Audijt & tellus, disiectaq. marmora longe
Audiuere: nouo miscetur murmure pontus,
Et rumpunt elementa fidem compage soluta.
Dissiliunt montes, & vasti mœnia mundi
Dissiliunt. visum est totum discedere Caelum,
Ingentiq. repente sono quassatur Olympus.

Christo

Christo rediuiuo, atque in Caelum ascensuro.

PROTREPTICON.

V.

VID nos exanimas? subito quid pectora morsu
Vellis, & ingrata praecordia voce lacessis
Christe parens, iterum mundi surgentis origo,
Vna Dei soboles, hominum tutela salusque?
Aure ne vera bibo? an potius sibi territus vltro
Fingit cuncta animus partes diuisus in omnes?
Vix Acherontaeis Ducibus, vix Dite subacto,
Existi caecis victor rediuiuus ab antris,
Daedala cum picti te mœnia dicis Olympi,
Sidereosq. globos aditurum, & lucida regna,
Vnde mare, & terras caelo sub vtroque iacentes,
Et conuexa poli patria modereris habena.
Quo fugis? an teneo te? te mihi nuper ademptum,
Nunc viuum, & caeco redeuntem è limine mortis?

Ergo

Ergo ibis mea vita? ibis? nec te mea vita
Caerula siderei per mundi templa sequetur?
Ah mihi postremas audire, & reddere voces
Si liceat, flauasq. comas & candida luce
Tempora, purpureasq. genas, & lactea colla,
Et frontis radios, implexaq. crinibus astra
Cernere: proh quanto manarent lumina fletu,
Quosve darem amplexus? quantis te denique votis
Vsque fatigarem, caeli ne tecta subires
Tam cito, ne patrias remeares victor ad oras.
Certe ego per Superum sedes, per & auia mundi,
Aëriosq. sequar tractus, cursuq. volantes
Praeuertam Zephyros, rapidiq. volumina Phoebi.
Qualis Bellerophon, quem fabula prisca per altum
Ire ausum memorat, nebulas tranauit & auras
Aligero confisus equo, volucriq. iugali;
Talis ego obnixus, conabor in aethera contra.
Sed mihi mens alia est: veris in sidera pennis
Contendam; experiar veros per inane volatus,
Nec pondus tardabit iners, nec flamina Cauri,
Fulguraq., aut imbres, rapidaeq. incendia flammae.
At potius tu necte moras Pater optime, longas
Necte moras, libeatq. pedes inhibere volucres,
Et nostras habitare casas, & tecta nocentum
Incolere, atque inter mortales ire labores.

Non etenim mea sunt dia saturata figura
Lumina, non oculos pauit satis ille sereni
Flammeus oris honos, & flaui verticis aurum,
Malarumq. rubor, placidaeq. modestia frontis.
En tibi gratantur reduci, palmamq. ferenti
Gratantur, nouaq. ora sono in praecordia soluunt
Mortales hodie, veniamq. ad templa precantur.
Te canit occiduis hodie qui degit in oris,
Qui colit Atlantem, & Libyae tenet arua perustae,
Qui nigram colit Arsinoem, Nilumq. sonantem,
Et Pelusiaci felicia regna profundi.
Qui Gangem, Tanaimq. bibunt, Istrumq. rigentem;
Qui septem tolerant sub sidera dura Triones,
Et qui postremo discluditur orbe Britannus.
Ipsa Palaestinis vrbs montibus edita summis,
Quae tibi praeripuit crudeli funere vitam,
Te supplex hodie cantat, tua busta frequenti
Deuenerata choro, blandos incendit odores
Thuris Achaemenii, genibusq. aduoluitur aris.
Sed prima ante alias vrbes, vrbs Dardana, mundi
Regina, & rerum domitrix, illa inclyta Roma,
Quae regit imperio populos, nutuq. cöercet
Quicquid caeruleis complectitur orbibus aether:
Illa tuos hodie celebrat laetata triumphos,
Illa hodie pompas tua circum altaria ducit,

Laudibus

Laudibus innectens solemni carmine laudes.
Victor iò canit in templis; vbi tibia buxo
Vnca gemit, citharaeq. trementia fila sonoraq
Tangit ebur, teneris implens concentibus auras.
Victor iò reeinuntq. fides testudine curua,
Victor iò Romana sonat per templa Iuuentus,
Atque hilarata tuos numeris inflectit bonores.
Dicit vt Infernas domitor delapsus ad oras
Taenarias acies, atque agmina nigra silentum,
Pallentesq. animas, formaeq. tricorporis vmbras,
Harpyiasq. feras, & centum monstra Gigantum
Strauêris, & duro deuinxeris aere Tyrannum.
Viceris vt victus, mortemq. vt morte fugaris,
Obditaq. aetherei patefeceris ostia caeli.
Mille alia in numerum cytharis adiuncta canentum
Argumenta sonant. vnum te carmina dicunt,
Vnum te ducto percussi pollice nerui,
Aeneadumq. fides, & Romae plausus ouantis.
Illa tibi templa alta hederis, lauroq. coronat
Limina, & in nodum tibi dona comantia veris
Implicat, Oebaliosq. crocos, & vimen acanthi,
Et molles violas, & florem halantis amomi,
Puniceasq. rosas, roseoq. papauera fuco.
Vrit thura focis, tremulisq. opobalsama flammis,
Vrit odorata quicquid Panchāia messe

Colligit, & diti sub gurgite voluit Orontes.
Scilicet & costum, sudataq. thura Sabaeo
Cortice; odorato legitur quod stipite gluten,
Cinnamaq., & merces Arabum tecta alta vaporant.
Quid dicam vt Latiae turres; atque Aelia moles,
Inclytus Oenotrio Tyberis quà labitur alueo
Insonat astra ciens, & festo murmure plaudit
Aspera tormentis imitata tonitrua caeli,
Fulguraque, & dubijs nictantia nubila flammis?
Explicat interea sinuosa volumina telae
Ausonij vexilla Ducis, quae flatibus auster
Implet, & inuoluens mundi per nubila cogit
Burghesias Aquilas, iunctosq. vndare Dracones.
Picta volat vario spirarum percita fluctu,
Et flexu crispata leui Regina volucrum,
Quae Romam fouet amplexu, mundumq. sub alas
Continet, & terris maior super eminet astris.
Sibilat huic iuxta sublato pectoris auro,
Attollitq. iras, & caerula colla tumescit
Insolito splendore Draco, cui Dardana cordi
Moenia, terrarumq. incumbit cura labantum.
Quid referam vt pleno spectacula mira theatro
Diues opum cauea in media disponit Iberus,
Quae studio Romana probet succensa iuuentus?
Pegmata tolluntur, nubes tabulata lacessunt

Edita

Edita per vacuum caeleſtibus aemula tectis,
Artificesq. volant ignes, taedaeq. coruſcae
Sideris in morem tremuli, ſtellaeq. comantis.
Tum paſſim fragor auditur, ſonitusq. tubarum,
Et nunc vox eadem, nunc altera verberat aſtra,
Totaq. nunc circum reſonat diſcordia concors.
Vndique mobilibus pendent funalibus ignes,
Vndique laeuatis lycni ſpecularibus ardent:
Vndique felici ſtupa ebria lucet oliuo,
Et fax in nitido ſcintillat fumida vitro.
Stelligerum credas auulſum è ſedibus axem
Impendere ſuper, geminisq. Trionibus omnem
Illuſtrare Vrbem, varioq. in limine caeli
Luciferos centum, centumq. nitere Böotes.
Nec minus in templo ſilicis de ſemine flamma
Elicitur, ſupraq. aras accenditur ingens
Cereus, effuſo qui lumine compleat aedem.
Talis Palladio, Veſtaeq. intenta puella
Aeternas poſtquam ſopitas comperit aras,
Aduolat, & ſpeculo trepidat captare nitenti
Solis ab orbe faces, puroq. in fomite flammas
Excipiens, adytis iterum penetralibus infert.
Haud aliter venas ſilicis ſcrutamur, & ignem
Eripimus purum, & priſco de more dicamus,
Dum facit, & ſacris operatur rite ſacerdos.

Sumunt tela viri, gladijsq. minacibus instant
Curribus è summis: calamis hic fidit acutis,
Gnosia letiferis quos tinxit dextera succis;
Ille feros committit equos, cristasq. comantes
Concutit arma ciens, iaculumq. volatile quassat.
Interea duro defuncta labore iuuentus,
Libera seruitio, diuturnis libera vinclis,
Purpurei tandem maris hospita, littore curuo
Constitit, & rubris iam fessa resederat vndis.
Hostis adest, validis qui praelia viribus infert,
Elapsasq. iterum reuocat sub vincla cohortes,
Et pauidas terret conferto milite gentes.
Sed Moses iubet in liquido vestigia fluctu
Ponere, conclamatq. fugam per caerula ponti,
Per maris instabilem molem, camposq. natantes,
Et virga diffindit aquas: Illae vndique sistunt
Riparum in faciem, vitreisq. liquoribus alte
Impendent, geminoq. viam dant aequore turmis.
Nec minus ingreditur Nili gens aspera duris
Irritata odijs, Regemq. secuta furentem,
Audet se liquidis committere credula ripis,
Tramitibusq. nouis, bifidum quos fecerat aequor.
Ibant praecipiti iam turbine percita fluctus
Agmina per medios, cum gurgite prima supremo
Liquitur hinc praeceps, hinc altera voluitur vnda;

Voluit equos, voluit currus, confusa natantum
Voluit tela virum, truncisq. cadauera membris.
Ilicet Isacidae labuntur ab aequore tuti,
Et relegunt per saxa viam, per inhospita montis,
Igne super monstrante viam, tenebrasq. fugante.
Marmora quid dicam subito manantia rore?
Quid scatebras, laticesq. nouos, quos verbere virgae
Fudit scissa silex, atque arida voluit in arua?
Quid mensas, dapibus populus quas struxit inemptis,
Cum niueus cecidit conferta grandine nimbus
Alcinoi pomis, & nectare dulcior Hyblae?
Haec olim patribus sunt reddita munera priscis,
Quos noua de caelo fax longa per auia duxit.
Ad patrios Syriae fines, vbi roscida truncis
Stabant mella cauis, vbi pingui riuus oliuo,
Et spumans plenis ibat vindemia labris.
Nunc eadem nos illa vocat vis ignea Patris
Per dubios vitae scopulos, per & aequora monstris
Opportuna feris, tenebras per noctis opacae
In superos orbes, & in aurea sidera caeli.
Non vitae fraudes illuc, non aegra senectus,
Non luctus, non morbus adit, non turpis egestas,
Non vesana fames auri, non dira cupido,
Et centum quae corda premunt mortalia curae.
Non ibi nimbifero suspirant flamine Cori,

Nec

Nec mala tempestas, nec vis furit aspera ponti,
Nec montes nix alta tegit, camposq. pruina:
Quin etiam durae sunt obdita limina morti;
Quaeq. domat mortale genus, quae conterit omnia
Hic teritur, perditq. ferox data iura nocendi.
Illic purpureis collucent arua rosetis:
Fragrat humus violis, & molli pinguia musco
Prata virent, luditq. fugax è fontibus vnda.
Illic concretis è cortice balsama guttis,
Desudata fluunt; illic per amaena viarum
Felices animae iucunda obliuia potant.
Tempus erit cum regna super flammantis Olympi
Sidereos inter proceres, & clara piorum
Concilia adscripti, mistiq. videbimur illis
Vndiq. purpurea radiorum aspergine tacti
Ducentes riguam diuino è lumine lucem.
Interea miseras collustra lampade terras,
Et radijs perfunde tuis, & limina caeli
Serus adi: neu te iam crimina nostra perosum
Ocyor aethereas Zephyrus subuectet in oras
Sublimem ventorum alis, & nube curuli.

In Annunciatione B. Virginis.

EPITHALAMIVM.

VI.

ER placidum mundo rediit, mitissima Caelo
Temperies, Zephyriq. leues, brumaeq. tepentes;
Alipedesq. ciens renouauit Cynthius annum.
Vere vacant Animi, vegetiq. in corpore sensus
Ver agitant, reparantq. habiles ad munia vires.
Vere tument rerum genitalia semina terris;
Vere natat caelo volucris, reuirentq. salicta,
Et nemoris niueo canescit filia flore.
Vere tener liquidas venit sub luminis auras
Orbis, & aethereo data sunt sua sidera circo,
Arua suum, plantasq. suum Pontumq. liquentem
Vere superfusum perhibent cepisse nitorem.
Vere Deus, quid plura moror? sub nube serena
Aureus allapsu, roseoq. simillimus imbri
Fusilis, in tenerae defluxit Virginis aluum.
Hic hodie Deus est: ô formosissima Virgo

O Cael

O Caeli decus, ò. Mundi spes aurea salue
Regum progenies pulcherrima Heroina.
Non tibi Castalias diductum carmen ad vndas
Exigit humani vatis solertia, non tu
Nostrae laudis eges, festus cui murmurat aether,
Et canit in numerum resoni concordia Caeli,
Aligeriq. Chori, superum plaudente chorea.
Ergo age Caelituum referamus pectoris ignes,
Quos simul hauserunt in viscera, cum bona Virgo
Plena Deo propiore, oculorum bina reponens
Sidera, & Assyrio perfundens ora rubore,
Nec mortale sonans totam se Numinis almi
Finxit ad arbitrium, magniq. Ancilla Parentis
Intonuit facilis, dixitq. potissima verba.
Cum Gabriel superum ante alios fidissimus vnus
Per Zephyros, perq. astra celer, per caerula mundi,
Perq. leues auras aeterni iussa Tonantis
Detulit, & Diuae bibulas demisit in aures.
Ibat sublimis pictis pulcherrimus alis
Sidereus Iuuenis vultum, frontemq. decorus,
Spectandus pluma, tenero spectabilis ore.
Dulce oculi rident, roseoq. inducitur igni
Oris honor nitidi, dubiam & lanuginis vmbram
Caesaries intonsa tegit, longumq. fluentes
Lambunt colla comae, perq. aurea tempora serpunt,

Impubesq.

Impubesq. genas niueo candore decentes.
Sic Regina nitet stellarum Luna bicornis
Nocturno cùm pura mari, stagnoq. nitenti
Imminet è caelo tremula cum lampade, & vndis
Concolor in fluctus argentea lumina vibrat.
Ille volat magnumq. Notis per inane coactis
Scindit iter tutum conuexa per ardua, donec
Staret Idumeam suprà sublimibus alis.
Huc vbi concessit victor regione potitus
Condicta Libanumq. inter, placideq. sonantem
Iordanem, aduertit terras, quas inclyta Virgo
Incolit exiguis tectis, ac paupere cultu,
Digna tamen dominari astris, sceptrisq. potirì
Aeternis, caeliq. orbes calcare iacentes.
Hanc adit Aligpotens reputantem certa suorum
Dicta Patrum, & priscis oracula vatibus olim
Reddita: quam castas subito compellat ad aures
Nuncius aeterni referens mandata Parentis.
Olli cana micant radianti lilia dextra,
Suada sedet labris, & lactea copia linguae,
Diuiniq. fluunt rores è fonte perenni.
Protinus insequitur pictis exercitus alis.
Pennatiq. ruunt Iuuenes per nubila, & aedes
Virginis infertim centum impleuere manipli.
Ac veluti ex alto cycni cum nota Caystri

Stagna

Stagna petunt, & amata vndis vada Mincia puris
Praecipiti pennas agitant per aperta volatu,
Et iam propter humum fugiunt, iam culmina montis
Summa terunt, iamq. elati sublime feruntur
Astra super, donec fluuio potiantur amaeno,
Certatimq. leues vitrea mergantur in vnda.
Haud aliter caeli Volucres pennata Iuuentus
Sensibus icta nouis molitur in aëre gressus,
Nec mora, nec requies, Diuae subit incita sedem;
Sedem, quae caelum aequiparat, quae lucida vincit
Sidera, quae ducit Superum in sua vota Tonantem.
Et iam magna Patris Gabriel mandata iubentis
Fecerat, & dius felicem influxerat aluum
Spiritus, impleratq. potenti viscera foetu
Ille vigor, vigor omnipotens, vigor actus Olympo:
Nec tamen aethereae Mentes ad certa recurrunt
Munia, nec repetunt radiata volumina Caeli:
Sed defixa haeret pubes, & ab ore decenti
Pendet, & in Diuam tenero suspirat amore,
Diuinosq. ignes oculis sitientibus haurit.
Tantus honor vultus, tanta est reuerentia frontis.
Hic canit in numerum, sedemq. hic ponere, & almas
In statione dies traducere vellet: ab alto
Huc niueae cöiere manus, huc vena beati
Nectaris, huc vulgo delapsa est viua voluptas,

Diui-

Diuinisq. melos concentibus aëra mulcens.
Est locus aetherei trans Daedala mœnia mundi
Lunam vltra, Veneremq. vltra, stellasq. volantes
Crystallo laeuis, gemmisq. insignis, & auro,
Lucidus electro, & lento nitidus argento:
Nablia quem pendent circa, citharaeq., lyraeq.,
Cymbalaq., & litui graciles, & buccina curuum
Tortilis in gyrum, quae turbine crescit ab imo.
Hic tuba rauca sonans, hic tibia laeuis oliua,
Hic chelys, hic arguto fila sonantia plectro:
Quae superi pulsant, vbi festo murmure caelum
Plaudit, & aeterno recinunt sua carmina Regi.
Virginis haec almae caelo delata sub aedes
Siderei volucres agitant, digitisq. canoris
Barbita, Lesboum superant quae pollicis ictum
Sollicitant, quibus vna altas in luminis auras
Tolleris ò Virgo, canerisq. & diceris vna.
Quos inter bello Michäel bonus, & bonus hasta
Insignis clypeo, clypeo septemplicis orbis
Sed posito, positoq. graui cum casside telo,
Imbellem tractat citharam, neruosq. sonantes,
Vocalemq. lyram, quibus acr es sistere cauros
Possit, & iratas pelago mulcere procellas.
Tum sic Virgineum aspectans iubar incipit: aurae
Quo cantu siluere omnes, pictaeq. volucres,

Flumi-

Fluminaq., & nemorum frondes, laeuumq. susurro
Intonuit caelum: responsant littora circum,
Responsant valles, vocis responsat imago,
Nereusq., Oceanusq., & fluctisona Amphitrite.
Hic hodie Deus est: bodie qui lentus amabat
Laetus amet, quiq. exacto non tempore amabat
Primum amet: atque auido prospectet lumine Diuam,
Diuam imo metuendam Erebo, Caeloq. verendam,
Caelicolis iacientem acres sub pectora flammas.
O lux eximia, ò mundi tutela, salusq.,
O superi fax viua Chori, forma inclyta cuius
Continet exiguo gyro, tenuiq. cõercet
Orbe serenato quicquid super aethere fulget;
Quicquid Erytraea, quicquid rubra innatat vnda,
Quicquid Arabs, Medusq. legit, Seresq., Sophenaeq.,
Intonsusq. Cilix, & odoriferi Nabathaei.
Nimirum hic Deus est; hodie qui lentus amabat,
Laetus amet; quique exacto non tempore amabat
Primum amet. Hic roseis scintillat gratia labris,
Hic ebur, atque ebori conserta corallia collo,
Et casiae molles, & odorae copia nardi,
Implexaeq. crocis myrti, implexiq. hyacinthi,
Narcissusq. comans, & cinnama olentia late,
Et thymbrae suaues & odoriferae panaceae,
Malarumq. niues, atque oris amabilis ostrum.

Nimi-

Nimirum hic Deus est. hodie qui lentus amabat
Laetus amet; quiq. exacto non tempore amabat
Primum amet. Albenti fulgent hic lilia fronti,
Sidereaeq. oculis flammae, geminoq. sub arcu
Irradiant ebeno cilia, ambrosijq. liquores
Ore fluunt: superi credas huc Numinis vna
Artifices coijsse manus, mentemq. magistram.
Nimirum hic Deus est. hodie qui lentus amabat
Laetus amet, quiq. exacto non tempore amabat
Primum amet. En hodie Deus; En sub viscere caeco
Clauditur, & sensim carpens alimenta liquentes
Virginis exugit venas vigor ille, & ab aluo
Conaturq. viam, liquidamq. aspirat in auram.
Interea tamen è tenebris è carcere ventris
Astra regit, pontumq. regit, trifidoq. Erymanthum
Igne ferit: premit hunc in Tartara, & asserit illum;
Non minus ad superos, caecae quam fortis in aluo
Virginis illaesae, cui se sine labe pudoris
Miscuit Omnipotens, thalamisq. recumbit in atris.
Hic hodie Deus est. hodie qui lentus amabat
Laetus amet: quiq. exacto non tempore amabat
Primum amet. E dura quondam cum cote sagittas
In terris portabat amor puer ille, pharetra
Nobilis, & facibus: qualem volitasse per orbem,
Et duxisse amplos, populo plaudente, triumphos

Finxit

Finxit prisca aetas, veterum & mendacia Vatum.
Ite procul fraudes: Deus est tua praeda, manusq.
In tua tradit Amor iam victum vincula Numen.
Cinge triumphali victor tibi tempora lauro,
Et gemina rutilos penna variante capillos,
I leuis, & niueos agita super astra iugales.
Hic amat. hic hodie Deus est: qui lentus amabat
Laetus amet, quiq. exacto non tempore amabat
Primum amet. En hodie fulgent noua gaudia ab alto,
En amat astriferi nitor aetheris; ignea sensu
Sollicitata nouo, diuino & vulnere tacta
Sidera amant, caeliq. oculi, flammaeq. coruscae,
Caelestes & amant Mentes, & amare videntur
Dissita, quae foedus iungunt elementa fidemq.
Natura en amat inferior terraeq. iacentes,
En tamarix, en myrtus amat: nigraeq. cupressi,
Et lentae ripis salices, & aquatica lotos,
Verticibusq. sati frutices, & dura vetustis
Robora amant ramis: nectunt per mutua lauri
Brachia: fraxineo respirat fraxinus ictu,
Et cerrus cerris, alnoq. remurmurat alnus.
Nimirum hic amat, hic Deus est: qui lentus amabat
Laetus amet; quiq. exacto non tempore amabat,
Primum amet. Atque haec effatus dedit ore loquendi
Finem, & solliciti pressere silentia nerui.

Sed tamen assensu responsat turba canentum,
Nec potis est citharis socias abiungere voces.
Ac ni picta vocent solito viduata colono
Sidera, caelestesq. orbes, sedesq. nitentes,
Cantet adhuc, tentetq. fides, neruosq. lacessat.
Sed vocat aeterni domus aetheris, ardua poscunt
Tecta Ducem: iuuat ire altum, atque immensa secare
Aurarum spatia, & celsis in nubibus albos
Alternare humeros, & nubila linquere, & Euros,
Et caeli superare vias, & candida regna,
Crystalliq. rotas; sic imperat aurea nutu
Qui caeli conuexa regit, qui lucida versat
Astra supercilio superum Pater, atque hominum Rex.

In Visitatione B. Virginis.

MONTANA.

VII.

N montana fugit miseri lux aurea mundi.
Haec certè deserta loca, haec iuga amica canenti
Iordanem, Libanumq. intra, palmisq. comantem
Samariam, dum rura calor, dum brachia Cancri
Terram vrunt mediam, tenui perflantur ab aura,
Surgentesq. vident alieno tempore messes.
Hic rerum facies noua; sinceriq. lepores,
Caelestumq. decor, vitaeq. beata voluptas
Ecce super colles, montanaq. culmina visa est.
Scilicet à patrio venit Galileia Virgo
Limine, postquam altos sensit sub pectore motus;
Numinis & magni propiori est percita flamma,
Vt fessam matronam annis, & stirpe propinquam
Elisaben, verbisq. senem affaretur amicis.
Te Selmon super o Virgo, Taburumq. virentem,
Carmelumq. sequor supra, super ardua Sichen,
Et super Hermonium, Libaniq. feracia saxa,

Ipsa licet volucri transcendas culmina tractu,
Cuncta licet celeri superes saxeta volatu :
Qualis dama iugis, qualis tener hinnulus aruis
Insultat, tumulosq. leui velocior aura
Diffugit, & cursu validos praeuertitur Euros.
At vos ò toto dispersi vertice montis
Caelicolae, quos summa vocant ad gaudia terrae,
Numquid in his siluis fecit vestigia Virgo?
Quos tenuit saltus, aut quos terit incita calles?
Quosue habuit comites, caeli qua parte recessit?
An spectanda petit Remethia littora pomis,
An Sembron praetergreditur, Dothamq. beatam,
An Cedar, Naloënq. altam, Nasonaq. summis
Rupibus aëriam, Bethagumq. Hormamq. nitentes,
Culta vbi sustollunt campi flauentis aristas?
An Sipabota tenet, desertaq. Gelboa transit,
An Molodam, Sarbemq. astris felicibus oras,
Et quae palmiferae surgunt centum oppida Idumes,
Ruraq. odoriferis Arabum vicina viretis?
Dicite numquid in hos adijt Virgo aurea colles?
Num Sirbonis aquas, medico num fonte salubrem
Callirhöen, Paniumq., vitro qui purior effert
In conuallem vndas, aeternaq. flumina fingit?
An colles Lidda ampla tuos, Casiumq. minantem
Nubibus, Azotumq. iugis extantibus altum,

Tham-

Thamniticasq. domos, & Ioppica tecta relinquit?
Dicite nec dubijs Dominam cognoscite signis.
Fusca olli facies, sed formosissima semper
Lux sequitur, caeliq. nitor nigra ora colorat.
Qualia sub dio tetris fuscata procellis
Purpureis olim obduxit tentoria velis
Formosus Salomon, fortunatissimus Heros.
Illa rosas malis praefert, mistumq. papauer,
Niliacumq. ebenum cilijs, colloq. monile
Vndique distinctum baccis, quas India nunquam,
Nunquam in Erytraeo piscatur littore Persa,
Nec piscatur Arabs, nec diuitis accola Gangis.
Lumina sunt Veris violas imitantia nigras,
Mollia ceu pullas fundunt vacinia frondes,
Aut oculos qualis tollit, ponitq. tuendo
Sancta columba Syris, patrias intacta per Vrbes.
Labra rubent qualis vitulas ad templa litanti
Vitta sacerdoti subtegmine purpurat aureo,
Qualia Punicei radiant grana aurea mali
Abdita corticulis, teneroq. interfita libro;
Qualia Sardois ramosa corallia saxis.
Cetera quid dicam? species pulcherrima tota est,
Tota nitet. qualis Galaditi è gurgite tonsa
Surgit ouis quondam fluuio mersata salubri;
Qualia per valles paliuros inter acutos,

Lappasq. tribulosq. inter, spinosaq. culta
Nascuntur teneris argentea lilia nodis.
Fusilibus micat illa astris tota aurea, tota
Sole rubens, interq. comas errare videntur
Sidera, sub pedibusq. nitens albescere Luna.
Haec si vestra super graditur montana puella,
Virgineum retinete gradum, prohibete volatum
O quisquis latitas aspreta per obsita, quisquis
Saxa beata colis, baccataq. collibus arua.
Mox sequar, & quamquam spatio discludor inique,
Difficiles tentabo aditus, faucesq. malignas,
Factaq. non paribus relegam vestigia plantis.
Est locus arboreas inter densissimus vmbras
Montis ad extremum, tumulis vbi lenibus arces
Elisabe, sanctusq. tenet pia limina vates.
Speluncae, viuiq. lacus, scatebraeq. sonantes
Stant circum, iliceaeq. comae, siluaeq. colurnae
Impendent scopulis, & molli consita musco
Scena coronat aquas; curuisq. vmbracula ramis
Palma facit, citrusq. comis florentibus albet.
Huic vbi successit defessa ambage viarum
Diua loco; simul accessit decor additus vndis,
Additus & palmis honor; addita forma cupressis,
Addita fertilibus species oleagina truncis;
Insitus & sulcis vigor, insita gratia campis.

Sponte

Sponte virent segetes, & spica Cilissa repente
Nascitur, & Narcissus, & Oebalides Hyacinthus,
Et Tragico scriptus questu Salaminius Aeas,
Milliaq. Heroum mendacia nomina flores.
Excurrunt sine labe lacus, sine murmure riui
Inter populeasq. comas, calamosq. sonantes,
Inter arundineos, salicisq. virentis honores.
Obstupuit natura loci. stupet inscia tellus
Iam bifera, & ramis stupuit frondentibus arbor,
Miraturq. nouos foetus, & non sua poma.
Interea nemore in medio placidissima Virgo,
Ipsa locum sortita oculis, maluumq. virentem,
Languida florifero deponit cespite membra,
Gramineoq. toro, truncoq. incumbit olenti.
Et geminos tollens oculos quà vimine molli
Mutua connectunt inter se brachia rami,
Pomaq. purpureo suspendunt ebria fuco,
Talibus auritas permulsit cantibus auras.
O ego quam dulci permittam brachia somno
Hic vbi diuino Zephyrus blanditur amanti
Flamine, vbi ramos incuruat silua comantes:
Ecce super frondes pendentibus vndique malis,
Meq. soporatam, fessamq. errore viarum
Arboris vmbra tegit, tota quam mente petiui.
Ite Palaestinae deserta per auia Nymphae,

Carpite florentem cytisum, niueumq. ligustrum,
Et teneram casiam, & cerinthae flexile gramen,
Et thymbras suaues, iunctisq. fisimbria calthis,
Et cistas onerate, & arundineos calathiscos;
Meq. aegram fulcite rosis, malisq. decoris
Languentem stipate: meus quae munera profert
Grata frutex. cessatis adhuc? cessatis? amore
Cernitis vt toto liquuntur corpore membra,
Cordaq. deficiunt riguo labefacta sopore?
Dixerat. Aligerumq. chorus responsat ab astris,
Et Syriam super impendens, libratur in alas,
Ningit & in gremium sopitae Virginis almo
Imbre: pluit roseos onychis sudantis honores,
Et super inuertunt calathos: stat lucidus illi
Flore sinus; qualis conchili murice tinctus
Enituisse torus Salomoni dicitur olim,
Quem circa tornatae ebore, argentoq. politae
Stabant, & mira fulgentes arte columnae.
Aliger hic iuuenum chorus incipit; aurea fila
Sollicitat, pellitq. habiles ad carmina chordas.
Dormit cura Patris summi: Virgo inclyta dormit:
Dormit in angusta tantus Deus abditus aluo.
Ite animae celeres, alium migrate sub orbem:
Vos Austri Libyae, Scythici vos sibila cauri,
Vos teneri nemoris Ceruae, Capreaeq. sequaces,

Vos

Vos siluae procul horrisonae obtestamur, & vndae,
Vos iuga; ne vestris expergefacta susurris
Tam bona corrumpat vinctae solamina mentis.
Cernitis aetherei comites quae montibus infert
Alma pedem, per & arua volat, per & auia Idumes
Delicijs stipata suis, laeta vbere caeli,
Vbere telluris, Diuisq. simillima Virgo?
Talis mista focis fumo respergit odoro
Thurea gutta olim laqueata, aurataq. templa,
Cum trepidat, nimboq. leui liquata resudat.
Talis rorifera Cypro stat nobilis hortus;
Consitae vbi teneras grauido de palmite vites
Suspendunt variae baccas, preciaeq. lageosq.,
Ammineaeq.; aureis onerat quas vua racemis.
Talis nata Cades frondoso in vertice palma,
Aut rosa Paestanis melior Hiericuntia surgit,
Aut olea in campis vernat rediuiua Damasci.
O quam te memorem, nostros quae candida saltus
Diua beas? Non sic Libano stat cedrus in alto
Florida, vel Saro felix in monte cupressus
Ardua, vel valles inter terebinthus amoenas.
Talia Caelituum monuit symphonia concors,
Dum tereti recubat malo, dum insomnia potat
Illa sua, & toto fertur mens auia caelo.
Crediderim siluas numerosa in sibila ramos,

Inq.

Inq. nouas buxum motasse cacumina voces,
Et cecinisse nouo labentes murmure lymphas.
Ipsae etiam numeris implerunt arua sonoris,
Et vario volucres geminarunt carmina cantu,
Ante alias Phoenix: illis quae forte diebus
Venerat in Syriam, putrem positura senectam.
Illa etenim, vt perhibent, solis in montibus oras
Possidet intactas trans Indum, Eurumq. rubentem
Par auis aethereis astris, diuturnior aere,
Ipsa sibi genitrix semper, semperq. propago.
Olli cognato scintillant lumina Sole,
Et capiti cristatus apex, radijsq. corona
Emicat insignis; viridi stant rostra smaragdo,
Et rutila cuspis gemma, colliq. monile
Natiuo plumas inter distinguitur auro.
Caeruleae surgunt pennae gemmantibus alis,
Crura tegunt squamae flauo variata metallo,
Caudaq. porrigitur maculis interlita rubris.
Effigies inter Iunonis mista figuram
Alitis, & mistam terra quae Colchide viuit
Phasidis inter auem. Cum mille peregerit annos,
Cum iam mille vias longinqua relegerit aetas,
In Syriam pennis fertur grandaeua vetustis,
Phoenicemq. petit, terrae cognominis herbas
Vt legat arentes, viuacesque excitet ignes

Iam

Iam senium positura rogo, iam fronde Sabaea
Natales habitura vices, floremque iuuentae.
Nunc volucres inter Diuam peregrina salutat
Cantibus, Idaeus quos non imitetur alumnus
Carmine, Cirrhaeis nec musica cornua possint
Adsimulare modis; nec adunco tibia buxo,
Nec moriens olor, aut Cyllenia fila referre.
Et quanquam humanis effingere voce figuras
Vocibus haud similes potis est; dulcedine laeta
Illa tamen praeter solitum super arbore sidens,
Sic est visa loqui: sonus est pro voce canorus.
Inuideo vobis auiaria, culmina vobis
Inuideo, & pridem cultae me pœnitet orae,
Ille licet primo felix oriente reductus
Totus luce rubens, circumfluus aequore totus,
Nec patiens Cauri, nec adustus sole propinquo
Sit locus, & vario cumuletur munere caeli.
O felix, ò ante alias pulcherrima Virgo,
Caelicolum Regina; hodie de millibus vnam
Te tandem aspicio, roseo dum monte profecta
Ad Syrias oras, & busta beata reuertor.
O vtinam nostros adeas visura Penates,
Quò non dura vocant Phœbi me iussa parentis:
Alma dies veniet tecum, & lux gratior aruis,
Et noua odoriferis erumpent germina glebis,

Reginam

Reginam testata hominum, caelique potentem.
Haec te digna plaga. hic famulis ego sedula plumis
Semper ero: ne sperne meos bona Diua recessus.
Est mihi virginitas aeternis florida saeclis:
Fœdera nulla colo, connubia nulla mariti,
Mors mihi coniugium, vita est in cœlibe vita.
Vnica dicor auis, quam cetera turba veretur.
Tu quoque femineos inter celebrare maniplos
Vnica; femineae caneris pars vnica laudis,
Diceris & felix turbae Regina minoris.
Dixerat. & circa natiuis dulcia cannis
Sibila praetentant volucres, laetumq. remugit
Omne nemus: flexere comas palmeta fluentes,
Vallesque assensere cauae, collesque supini.
Audiit assensum Elisabe, quae vertice summo
Coniuge cum sancto montana beata tenebat;
Et iam corda micant, saliunt iam pectore fibrae,
Iam salit & tota matris puer excitus aluo:
Lucem optat, caelique velit conuexa tueri.
At quae mista senex haec inter verba sacerdos
Fuderit, & mundi reserarit saecla futuri
Numinis afflatu, non est mihi dicere promptum,
Certe inhiat, lucemq. videt: sed vincula linguae
Impediunt, vocem tamen increpat ille morantem,
Conaturque tamen, perculsus corda noua vi:

De

De S. Ioanne Euangelista.

PANEGYRICVS.

VIII.

ETERA quae Vatum sunt argumenta canentum,
Sideraq., tractusq. maris, solisq. labores,
Et centum quae prisca docent mendacia curae,
Omnia iam vacuas populi vulgata per aures.
Me Iuuenem tenero diducti carminis orsu
Concelebrare iuuat; vultum qui nube coruscum
Caerulea; qui signa super voluentia mundi
Ambrosium caput, & stellanti tempora crine
Festa luce tulit, radijs insignis, & auro.
Tu mihi, tu venies in carmina laeta vocatus,
Tu mihi sanctus eris, molli cui pube nitentes,
Primaeuoq. genae vernant in flore, Ioannes:
Gratia cui nectit diuina monilia collo,
Cui rores pleno desudat ab vbere caelum:
Cui sedet ante pedes famulis interlita plumis,
Obsequio tumefacta suo Regina volucrum.

Qualis

Qualis, quae Puerum per inania nubila torto
Vngue tulit sine fraude Ioui, trifidique ministra
Fulminis, ante pedes (mendax est fama) recumbit.
Fulsisti niueis tandem lux reddita bigis;
Fulsisti bona lux Eois orta rosetis,
Quae crocea Iuuenem radiorum in veste reducis
Ad Romana sacris redolentia templa litatis.
Ecce suos hodie redit aspecturus honores,
Et nitidus, pulcherque redit: redit inclytus ipse
Luce noua, & capiti decus immortale reponit.
Non sic gemma micat, quam circulus aureus ambit,
Non ebur inclusum terebintho, aut lilia calthis
Addita, vel stellas inter Diana minores.
Par esset, vos flabra Noti, tristesque procellas
Ponere, & iratos clementi flaminis aura
Leniter ad resonum fluctus illidere marmor.
Tu certe bonus aspira bone Diue, tuisque
Coge mihi puppim ventis, & lintea flatu
Tende leui, facili verrantur vt aequora pulsu,
Aequora non humili cuiquam tentanda carina.
Aspicis? ecce tuis humiles aduoluimur aris;
Ecce tibi vario facimus de vimine serta;
Et viridi in campo philyram, myrtumq. virentem
Plectimus in nodum: calamosq. inflamus, & aera,
Aera, quibus series decrescit ahenea dispar.

Ecce

Ecce tibi ad tremulos aptantur carmina neruos,
Et biforis laudem lituis admiſta recuruis
Tibia de templis reſonat. Tibi garrula cantu
Buxus hiat, ſuperumque domus, atque aſtra reſultant,
En tibi centenas ſuſpendit in aede vetuſta
Turba cateruatim voti conuicta tabellas,
Et centumgeminos ſupplex tibi dicit honores,
Carminibus centum, centumq. altaria ponit.
Nec minus herboſa ducens è rupe capellas,
Bethlemicasque petens per prata virentia cunas,
Paſtorale tibi cantat manus Alpheſiboea.
Hic ſalit in numerum circum pernice chorea,
Ille Palaeſtinas imitatus carmine Muſas,
Dauidicum quiddam tacito ſubmurmurat ore.
Feſta agitur per rura dies quà murmure ripas
Adſonat accliues, puroque argenteus alueo
Caeruleis perreptat aquis ſanctiſſimus amnis.
Hic tibi de curua ſuſpendunt tympana pinu,
Hic tibi candenti texunt è flore corollas,
Hic caſiam, cytiſumque & nexile vimen Acanthi,
Verbenamq. legunt, & purpureos hyacinthos,
Atque intacta leui caedunt myrteta bipenni.
Quando igitur te cuncta vocant ò Diue, tibiq.
Turba inculta placet fida comitata lyciſca:
Me quoque ne pudeat calamo triuiſſe labellum,

Caſta-

Castalidasq. inter, felicesq. inter olores
Horrida stridenti disperdere verba cicuta.
Tu tantum aspira bonus, & testudinis aureae
Fila precor moderare; tuae quae carmina laudis
Mobilibus digitis expergefacta loquuntur.
Quod si Diue tuis mihi feruida pectora donis
Incaleant, motaeque micent in viscere fibrae:
Spiritus ac per te mihi si diuinus in ossa
Accersitus eat. non me Pangaea mouebunt
Carmina, non numeri, doctoq. loquacia neruo
Barbita, quae montes, siluasq. à sedibus imis,
Et Scythicas traxere feras, & Strymona durum
In caput auersum repulere, sonumq. secuto
Duxere ad votum lapides: quercumq. vetustam,
Annosamq. ornum radicibus extirparunt.
Non ego Maeonia superabor ab alite cantu;
Non nostro Thebana chelys contendet honori,
Alta licet magnae fundarit moenia Thebae,
Ipsa licet numeris, fidibusq. armenta vocarit
Amphion Dircaeus in Actaeo Aracyntho.
Non maduisse velim Mantoi fluminis vnda,
Cum tumidus pleno defertur Mincius amne,
Et virides rauco percellit murmure ripas.
Nam canerem tibi quanta Deus, dum vita manebat,
Largifluo semper diffudit munera cornu,

Et

Et ſtipe munifica ſemper, ſemperq. beato
Aurea non parcè tibi nectare proluit ora.
Dicerem vti moriens, interq. nouiſſima verba,
Virgineam, gratamq. magis tibi luce Parentem
Crediderit, non enarrabile pignus amoris.
Vt placido in Diuam ſuſpendis lumina viſu?
Vt dulci lacrymans, oculos perfundis, & ora
Semper amaritie, memori dum mente recurris
Matris ab aſpectu praerepti ad vulnera nati?
O tibi qui tacito fuerunt in pectore ſenſus
Cum tectis excepta tuis eſt Maxima Virgo
Caelicolum Regina potens, Nati inclyta Mater
Aeterni, matrona poli; teque auſpice ſemper
Victura, atque domos ſemper cultura tuorum?
Non taceam quanto tibi gurgite fluxit ab alto
Numinis vbertas, quantuſq. in pectore, & aureo
Sederit ore Deus: deſerto in marmore Patmos
Teſtis, & Ionij colliſi ad littora fluctus,
Atque Aſiae vario poſitae ſub ſidere terrae:
Quaeq. ſuos Ephesina tholos è monte Diana
Conuulſos gemuit; templumq., ſolumq. ſuperbum,
Signaq. ſpectauit ſubitis diſiecta ruinis.
Nam quid ego hic dicam, felix vt ſaepe Dei te
Reijcis in gremium, dioq. in pectore fidis,
Lentus vbi dulci declinas lumina ſomno,

Viq. soporatam caelesti, atque vbere plenam
Pascis amore auidam Patris inter brachia mentem.
Quid memorem, vt rapidae timeant te incendia flammae,
Aeris vbi labrum calido despumat oliuo?
Scilicet irato dum murmurat aestus äbeno,
Bacchaturq. magis ventosis follibus ignis,
Protinus aspirat tibi leniter aura Fauoni,
Nec finit vndanti violari membra liquore.
Talis cum vasta quondam fornace, choreis
Lusit, & alternis laetum paeana canebat,
Aeternamq. Patri repetebat carmine laudem
Isacidum de gente chorus; quem turbidus ira
In rapidos ignes traxit Babylone Tyrannus.
Hic etenim igniuomis dum fluctuat acriter vndis
Aemula Trinacrijs populatrix flamma caminis,
Ilicet aethereis Zephyrus delapsus ab astris
Ingruit aspirans, mediosq. refrigerat aestus.
Sic tibi dum Latio minitatur dura bipennis
Imperio Romana suo; dum subdita äbeno
Querna superfusas animarent robora flammas,
Ingruit extemplo diuinae sibilus aurae,
Caelestisq. faces extinguit flamen amoris.
Dicam ego vt Aegaeo vallatus ab aequore circum
Hauseris aetherei spectacula mira Theatri,

Qualia

Qualia multimodis surgunt aulaea figuris.
Hic tibi letifero visa est accincta veneno
Centauris equitare feris, Scyllaq. biformi
Regifico luxu Babylo formosa superne.
Hic tibi purpurea pingentes astra corona
Caelicolae; pubes hic agmine censa noueno
Militis in speciem turmas dedit aere sonantes.
Hic Michäel galea, clypeoq. instructus, & hasta
Transadigit torti squalentia terga chelydri,
Plurima qui dudum vario de limite caeli
In Stygium cauda pertraxerat astra barathrum.
Nec minus hic totum visum est discedere caelum,
Atriaq., & vasti clarescere Regia mundi,
Semper vbi sedet in solio Pater altus olympi,
Stellifero in solio: terras vnde ipse iacentes
Despicit, & placido col lustrat lumine gentes.
Stant illi vigiles horae, stant tempora circum,
Humanaeq. vices, fatum, & fortuna premuntur
Sub pedibus, quiq. astra rotant labentia motus.
Interea citharas pulsantum, ac voce canentum
Auditi sonitus, raucumq. per atria murmur:
Quale solet pluuijs olim, fluuijsq. cieri
Deciduis, hiberna niues cum flumina trudunt.
Visi etiam circa radiata sedilia Regis
Centum stare senes posito diademate, & ambas

Tendere suppliciter socio cum carmine palmas.
Nate Deo, rerumque opifex aequaeue Parenti,
Nec magno Genitore minor. tibi militat aether,
Sidereaeq. plagae, tellusq. sub aethere fusa,
Et mare nauigerum concreta supplicat vnda.
Ipsa Erebi confusa domus, loca fœta timore,
Harpyiaeq. ferae, vmbrarumq. immitia Regna
Assurgunt tibi magne Parens. Tu scilicet vnus
Aurea cunctorum dignus diademata Regum
Accipere, & populos sceptris cohibere potentes.
Visus praeterea Iuuenis pernicibus alis
Irruere, & vastum vinclis pressisse Draconem,
Et Stygia clausisse domo; ne scilicet ille
Inficeret caelum, terrasq. lacesseret imas.
Visa polo mulier, cui sol praetendit amictum
Cyclade purpurea, geminoq. argentea cornu
Fulcit luna pedes, liquidisq; coloribus ambit.
Haec inter rapido correptus vortice mundus
In cineres abiisse leues, in pallida cœpit
Funera conuerti; bustum est, quod cernitur vsquam,
Ceteraq. apparent mundi argumenta futuri,
Pontusq., terraeq. nouae, noua sidera caelo,
Et nouus aeternis descriptus ciuibus orbis.
Scilicet Eoo Solymae consurgere saxo
Per vacuum visae, roseaq. in nube reductae:

Daedala gemmiferis collucent mœnia pinnis,
Chrysolithusq. rubens, maculisq. infectus Achates,
Fundamenta locant, quaeq. auro nobilis Hermus
Educat, hic etiam pedibus calcantur euntum.
Crystallus strata ampla tegit, flauiq. renident
Gangis merce trabes, & vitrea flumina sanctas
Ambitiosa secant per gemmea compita sedes.
Talis vbi purus, primoq. similibus amni
Obliquum per prata pedem fert Cydnus, & vndas
Ipse suas tantum rapit incorruptus in aequor.
Haec ego non humili referam cantanda cothurno.
Ni fugiat mens victa malis, & Apolline laeuo.
Interea tu Diue tamen super aethere summo
Dexter ades, rebusq. faue non asper egenis,
Oenotriosq. bea caelesti munere, magnam
Assaraci sobolem, Clemens dum limina Petri,
Limina dum caeli pandit, dum credita purgat
Agmina Christiadum verbis, signoq. salubri.
Illi sidereos afflatu lucis honores,
Ducat vt in longum viuacis fila senectae,
Et numerosa trahat sincerae tempora vitae.
Nec minus hanc pubem, primaeua aetate iuuentam
Quae sensim carpit, studijs & degit eisdem
Aspice, & incertos ad littora dirige cursus.
Haec tibi disparibus florentem destinat annis

Aetatem, varioq. tibi subtegmine vitam
Fingit, & in vario solatur munere curam.
Sed tibi non vario suspendit vota labello,
Non animis celebrat varijs te Diue, tuamq.
Poscit opem, numerisq. tuos innectit honores.
Te celebrant vnum. Tu diceris omnibus vnus.
Sic vbi non vno variatur carmen hiatu,
Disparibusq. tubis vbi dispar concinit ordo
Aeneus, & docta vocem discriminat arte,
Vnum cuncta canunt, vnum vis musica concors
Voce sub innumera, tubulis sub pluribus; aera
Praepetibus digitis vnum decursa loquuntur.
Haud aliter deuota pari tibi pectore pubes,
Cui non prima pares duxerunt tempora menses,
Vnum te celebrant: tu diceris omnibus vnus.
Illam Diue potes tranquilla pace iuuare,
Sirenasq. potes, potes & quod triste timetur
Tradere flaminibus Tyrrhenum ferre per aequor.
O niueos illi mores, docilemq. iuuentam
Insinua, facilesq. animos, & fertile semper
Ingenium, & pede semper opem fer Diue secundo.
Siue per aethereas volitas circumuagus oras,
Seu necis, & durae potas obliuia sortis,
Sanctum vbi largifluo discurrit flumine nectar;
Seu, quod fama refert, hortis genialibus erras

Semper

Semper vbi tellus bifera tenet arbore foetus,
Quatuor Euphrates quibus inter murmurat amnes.

In S. Ludouici Galliarum Regis expeditionem.

PANEGYRICVS.

IX.

I libet Heroum laudes, & fortia Regum
Facta recordari, & procerum bellata Tonanti
Bella Patri, sacrisq. exercita praelia signis;
Accipite inuicto quae iam succensus amore
Arma Ludouicus mouit, quo iustior alter
Non fuit, & toto miles praestantior orbe.
Sequana quem peperit bello, quem Gallia misit.
Gallia magnanimum semper generosa virorum
Alma parens. salue ô genitrix, salue inclyta mater
Magna ducum: salue cultrix virtutis auitae,
Tellus diues auis, terrarum maxima salue,

Tu mecum dum reddo tibi tua praemia laudis
Ingredere, Heroasq. tuos agnosce, nec atris
Obductos patere in tenebris, atque exime nocti.
Non hic Iliadum sunt facta canenda Quiritum,
Aut Ducis Aemonij Danaum celeberrima plausu,
Aut quorum portenta Deum effinxere Poëtae.
Quid me namque iuuat periurae ad mœnia Troiae
Flumine cum Xantho luctantem dicere Achillem,
Aut violatam acri Tydidis cuspide Diuam,
Aut vasto perfossum oculum Cycloplis in antro,
Aut scopulos Siculo in ponto, implacidumq. profundum,
Succinctamq. Deam latrantibus inguina monstris;
Immanemq. canem, qui tristia Regna trifauci
Aspera multiplici vallatus colla colubro
Attonat, & Manes exterret voce silentes?
Mille quid Euristhei iuuat acris iussa Tyranni
Dicere? & Aesonidem praesago robore textos
Flectentem celeri volitantes flamine currus;
Instabilemq. vrbem diuina Palladis arte,
Argolicos quae prima viros lectamq. iuuentam
Duxit ad Aetaeos patrio de littore campos
Saxa per, & Syrtes, per monstra natantia ponto,
Per Maleae scopulos, miseros qui gurgite in alto
Obsurdant nautas, celeres quassantq carinas?
At nos quae Syrijs flauis, Libycitq. perustis

Bella

Bella Ludouicus pietate insignis, & armis
Intulit, & duro certauit Martia ferro
Praelia dicamus, iuuenesq. in bella feroces
Electos Ararim circa, indomitumq. Garumnam:
Vt quos tormentis, quos ferro, ac vulnere tristi,
Quos multa immanis vexabat caede Tyrannus,
Acribus imperijs exercens, quosque cruento
Verbere torquebat genus omnipatentis Olympi,
Duris eximeret vinclis, & carcere caeco,
Murorumq. minis victricia signa locaret,
Et Solymae tumulum digno lustraret honore.
Conueniunt subito Proceres, atque excita tectis
Lecta iuuenta fluit: spirant Martemq. necemq.
Lumina: vox cunctis vna est, mens omnibus vna.
Iam veteres nullis cobibentur mœnibus Vrbes
Iuclusae. iuuat ire omnes, iuuat arma mouere:
Oppida, tellurem patriam, camposq. feraces
Linquere, Mauortis crudi bella, aspera bella
Poscere, & ad dubiae discrimina dura palestrae
Irritare minas iustas, & caedis amores:
Sic auget, tollitq. animos in milite causa.
Haud aliter silua in magna cum frigore primo
Decutit Autumnus steriles ex arbore frondes:
Aut cum maturae quatiuntur ab ilice glandes,
Hiberniue cadunt densatis nubibus imbres;

Aut

Aut cum Strymoniae volucres magnũ aethera tranant,
Si quando breuibus Pigmeia castra maniplis,
Aut populare parant, aut facta nube per auras,
Sesquipedes longe populos trans aequora portant.
Sic iuuenes studio coeunt, sic horrida Martis
Arma fremunt: positis resonant incudibus enses,
Et rigidum belli conflatur vomis in vsum.
Aera fluunt riuis, spirantibus aera caminis,
Qualia Sicanijs inducta canalibus inter
Stricturas chalybum vasta fornace liquescunt.
Pars ocreas fingunt, pars coni insigne decorum,
Spiculaq., clypeosq. parant, varioq. metallo
Aegida florentem vulgo, tela vndique fulgent,
Vndique dat sonitum tuba, fundunt cornua murmur
Vndique, & accentu conspirant tympana rauco,
Adsunt Sanctonici, & qui proxima rura Cadurcis,
Deseruere: adsunt quos amne Druentia puro
Alluit, & magno quos ditat gurgite Mosa.
Adsunt Tectosagae genus intractabile Celtae,
Adsunt indomiti Meldi, fortesq. Sicambri,
Quiq. Athacen, Rhodanũq. bibunt, Ligerimq. liquentem,
Illiberimq. obliquum vndis, Obrimque profundum.
Non iuuat agricolas tellurem vomere curuo
Vertere, nec stimulo tardos vrgere iuuencos:
Algentes non propter aquas, non flumina circum

Argutas

Argutas spectare boues, auidasq. capellas,
Nec teneras vlmis vites sociare maritas,
Vitigenoq. graues pateras implere liquore.
Protinus ecce omnes viduantur ciuibus Vrbes:
Mille ruunt iuuenum lectae de more phalanges,
Tam variae cultu gentes, quam moribus omnes.
Ipse Ludouicus varijs insignis in armis
Primus init, dextramq. hasta, clypeoq. finistram
Innectit, gladioq. latus praecingit honestum.
Olli non solitis ornantur tempora cristis,
Vertice nec summo vulgaria signa coruscant:
Sed cruce caerulea capiti stat lucida cassis,
Sacris clara notis, stellisq. interlita crebris.
Aegida distinguunt flauentia lilia pictam,
Lilia quae circum Meliboeo pupura textu
Viua refert. nam Blanca parens asperrima gemmis
Euariarat acu noctes festina diesq.
Thracius hunc sonipes maculoso tergore portat,
Argutum caput attollens, atque aurea mandens
Frena ferox, aurasq. hinnitu exercet acuto.
Pone subit ductor primaeuo flore decorus
Caesariem galea crispatam fultus, & aere,
Cui lupa loricae, capiti cui percita signum est
Pro catulis pugnans raptis Hyrcana leaena.
Agmina tum veniunt ferro, sudibusq. colurnis

Horrida,

Horrida, & intonsis pubes de more capillis.
Massiliae interea puppes ornantur, & arbos
Erigitur picea, & felici suppara flatu
Tenduntur. longe remorum plurimus ordo
Ducitur in versum, & palmis vada caerula verrit.
Ingreditur primus vultu Ludouicus honesto,
Cui radij bis sex circum diadema coronant,
Et totidem radios inter fulgentia quassat
Lilia, sidereumq. oculis expirat amorem:
Dehinc ducens multo lata aequora milite complet,
Dum socij impellunt remis spumantibus vndas,
Dum graditur, faciliq. via secat alta carina
Marmora: dum dextro sinuantur carbasa vento,
Aspirantq. in lucem aurae, noctemq. secundae.
Denique post varios caeli, pelagiq. labores,
Classibus ereptis ponto, varijsq. periclis,
Ad Tyrios ventum est campos, & Punica claustra.
Portum rostra tenent: fundat grauis ancora puppes:
Sistitur & classis Thunetum quà littora curua
Occupat, & dorso lunatas explicat arces.
Adsunt Sidonij, & denso clamore resistunt;
Et primo Galli hospitio prohibentur arenae,
Sidonijs pulsis, Galli potiuntur arena.
Hic Thunetana cohors Superum non robore septa,
Caelestum non ducta manu tremit: ossaq. circum

Illi

Illi terror obit gelidus, steteruntq. capilli.
Nanq. Ludouici virtus, & Gallica pubes
Ad pugnas instructa feras mucrone corusco
Limitem agit, teloq. viam, ferroq. fauillas
Euomit, & Martis furiosa insania saeuit.
Tum fugiens hostis pars maxima corpus onustum
Committit pelago, latebras pars quaerit opacas.
Victor adest gladio felix: metit obuia ferro
Et desolatos vastat cultoribus agros.
Ceu cum montano labens è vertice torrens
Diluuium late spumans meditatur in agros,
Verticibusq. trahit rapidis pecudesq., domosq.,
Saxaq. cum fremitu conuoluens omnia tractim:
Haud secus armorum victricia signa per oras
Gallus Agenoreas, Libyco & contermina campo
Ingenti cum strage ruens circumtulit, & se
Orbe pererrato, Nilum qui proximus vrget,
Victor & incolumis Solymas vertebat in oras.
Heu quam nulla diu praestat fortuna fauorem;
Vt nihil est vsquam tutum mortalibus aegris.
Dum studet antiquae famae indulgere, cupitq.
Perlustrare locos Christi virtute notatos,
Atque optata sacro persoluere dona sepulcro:
Dum Libycos premit arma ciens huc hospes, & illuc,
Et dubia ambiguis volitat victoria pennis;

En

En subito violenta lues (miserabile visu)
Agmina corripuit, ferroq. minacior acri
Sternit humi iuuenes validos, & inertia vulgo
Corpora per campos: aër incanduit aestu,
Afflatusq. vetat lenes, vndasq. salubres,
Cunctaq. praeuitiant lato contagia tactu.
Nusquam silua viret, violae cecidere, comasq.
Gramina deponunt; pingues non messis aristas
Explicat, aut fruges maturat Virginis astrum.
Sed fructum negat vllus ager, negat aurea Caelum
Sidera: plena modo vix tingunt flumina ripas
Primores. torpent amnes, fontesq. dehiscunt,
Muscosiq. lacus vndis arentibus haerent.
Cernit pastor oues crudeli strage peremptas
Cernit & exhaustas vicino in monte capellas,
Audacesq. dolet tauros occumbere campo
Inter opus medium, glebisq. perire solutis.
Quin acer variis dudum metuendus in armis
Demittens sonipes aures, quatit ilia anhelo
Pectore, & ex alto ducens suspiria, tandem
Bellatricem animam moriens expirat in auras.
Nec minus ad miseros pestis vesana colonos
Venit, & in plenis gliscit vis morbida castris,
Saeuit & in Gallos damno grauiore maniplos.
Illis ora patent tepidis arentia ventis,

Suffusaeq.

Suffusaeq. natant luces, & sanguine fauces
Sudant, & fœdo fluit aspera lingua cruore,
Lingua animi interpres & moesti nuncia sensus.
Soluuntur tandem latera, & praecordia tussis
Quassat anhela. sitim non vlla extinguit aquae vis;
Sed passim intereunt, animamq. in flumine linquunt:
Scilicet in campis cumulatur funere funus,
Implentur templa, implentur loca prompta, viaeq.
Lataq. corporibus fœtent saxeta sepultis.
At Regem multa hic meditantē, & multa parantem
Corripit atra lues, & toto corpore lenta
Tabe malum serpens, perfundit membra quiete.
Hic multo in somnis corpus circundatus auro
Gotfridus, summo visus descendere caelo,
Obscuraeq. oculis tenebras expellere noctis.
Mox raptum Ludouicum altas super aetheris oras
Tollere sublimem, & terris post terga relictis,
Sedibus inserere auratis stellantis olympi,
Vnde mare, & terras, vnde oppida didita terris
Aspiceret. Tandem roseo sic ore profatur.
Inclyte Gallorum terris Rex gratus, & astris,
Qui Solymos vnus potis esses frangere muros,
Seruitioq. fero sacram subducere gentem,
Ni superis aliter visum, Superumq. Parenti:
Mittere mortales fas est è pectore curas,

Alige-

Aligerumq. domum celeri contendere penna.
Sint fortes alij bello. te pacis alumnum
Pace decet Ludouice frui. Quin victor Olympo
Inseris immortalem animum, medioq. receptus
Agmine Caelituum, terras contemnis, & Vrbes?
Non hic anxiferae curae, non tristis egestas,
Non labor, aut durae furit hic vesania mortis.
Felices sine labe dies; aeterna iuuentus
Ducitur, & pleno capitur de fonte voluptas.
Non ne vides teretem terrae qui dicitur orbem
Sideribus vinci minimis? ibi limite clausa
Vita breues summo ducit discrimine menses:
Sed laqueis fractis, vbi tristi è corpore migrat
Aethereus vigor, & diuinis considet astris,
Se maior, meliorq. aeternum transigit aeuum,
Felix sorte noua, cognata sede beatus.
Quid dicam discreta suis elementa sub astra
Sedibus, aetherei quibus aurea iussa Parentis
Imposuere rota cursus labente perennes?
Cernis vt inuexam vix ignea circuit arcem
Sedula, vicinoq. loco leuis innatat aër,
Densior & sequitur tellus, quae pondere vasto
Libratur, liquidisq. maris circumdatur vndis?
Cetera quid memorem? summis elata columnis
Tecta poli, & varijs fastigia picta figuris

Atriaq.

Atriaq. & multo conclauia sole corusca?
Non ita sublustri scintillat Delia nocte,
Non ita Phoebaea collucet lampade mundus.
Cum matutino tellus perfunditur auro.
Scilicet hanc sedem summi fabricator Olympi
Secreuit, seruatq. animis, qui corpore septi
Innocuos traxere dies, patriamq. tueri
Consilio, virtute, manu, sermone solebant.
Aspice nunc Atauos claros, Regumq. tuorum
Illustres animas: quibus alti regia caeli
Emicat, & procerum numerosa prole superbit.
Ille vides? rutila Princeps qui sede renidet
Pectora multiplici cinctus thorace timenda,
Cui sunt arma manu; clypeo cui laeua corusco
Tuta latus munit, distinctaq. floribus aegis?
Relligione sacer, bellorum turbine fortis,
Carolus hic ille est, qui finibus agmina quondam
Barbara Aquitanis eiecit, & ampla dicatis
Ante aras victor suspendit vota tabellis.
Proximus ille Pater, primus qui sceptra locauit
Celtica, & aeternis Gallorum legibus vrbes
Fundauit, validosq. viros instruxit in armis,
Carolus est alter, qui magni nomen adeptus,
Tarpeios multo seruauit milite muros,
Reddidit & Romam depulso à sede Leoni.

Aſpice nunc omnem nullo diſcrimine gentem,
Et ſeriem Regum innumeram iuueneſq., ſeneſq.,
Et ſimiles atauis populos ex ordine priſcis.
Ceu roſeis olim redimita aurora capillis,
Ambroſios fundit caeleſti ex ore nitores,
Aëriosq. illuſtrat agros inuecta quadrigis,
Haud aliter Regeſq. tui, Proceresq. tuorum
Scintillant radiis, & ſidera pura laceſſunt.
Hic igitur Superum Rector, qui numine flectit
Cuncta potens, atauis parat inter lumina Caeli
Te ſociare tuis. Nunc ſumma è ſede benigno
Te vocat amplexu, magniſq. hortatibus implet.
Linquendae iam ſunt terrae, vitaeq. voluptas,
Et patria, & ſceptrum, & fixis tentoria ſignis,
Et duri iuuenes ferro, validaeq. phalanges.
Sic Regi placitum, caeli cui ſidera parent.
Se Syrij quanquam iactant, & ſceptra Tyranni
Saeua gerunt; quibus hoc licet, haud impune licebit.
Aduenient ſeri reuolutis orbibus anni,
Cum viduas telis pharetras, lunamq. bicornem,
Quae timidum laeuo contriſtat lumine Caelum
Heſperiis videas armis, & pube retuſam
Iliaca; Ioniiq. leues innare per vndas.
Aeratas video claſſes & corpora Thracum
Fluctibus horriſonis Athamana per aequora ferri,

Et

Et populos, Regesq., catenatosq. Tyrannos.
Haec alij vltores olim, tu numine dextro
Belligeros animos, & laetam sanguine mentem
Exue: sic visum Patri: teq. asfere Olympo.
Haec vbi dicta dedit caelo Gotfridus ab alto,
Languida liquit iners Ludouici corpora somnus.
Visa tenet, reputatq. animo miratus, & haerens,
Multa suo demum peruoluit pectore, multa
Edocuitq. Duces: nec longum tempus: ab aura
Numinis afflatus, sine vi, sine pectoris aestu
Liber abit vinclis animus. fugit ille per aethram,
Ocyor & iaculo superas conscendit in oras.
I felix, i noster amor, quem sidera circum
Aligerumq. cohors iuuenum splendoribus ambit
Sedula, & ambrosio permulcet nubila cantu.
Tu mihi sanctus eris: blandos tibi thuris honores,
Et pingues adolebo faces, vbi frigida saxis
Ossa cubant, & inane iacet sub marmore corpus.
O bustum ò cineres: calathis date lilia plenis,
Lilia Gallorum gentilia Lilia Regum.
Hoc ego, quod possum, cumulo te munere florum,
Cinnamaq., stactemq. fero, costumq. Sabaeum.
Tempus erit cum Roma parens altaria centum
Ponet, & è solido faciet tibi marmore templum
Vrbe altum in media. Stabunt spirantia signa,

Cana Fides, saxoq. pari Constantia circum,
Et decor, & probitas magnae virtutis alumna,
Et Pietas, & Relligio monumenta sepulti.
Vos titulum intonsi iuuenes, teneriq. Quirites,
Vos & marmoreo subiungite carmina busto,
Et Regem inuictum calamis memorate canoris
Ereptum terris, superis vt regnet in astris.

De modesta Priscorum vita. In solemni Christianorum Ieiunio.

SILVA. X.

RGO age solemni squalent dum pulvere crines,
Tempora dum reuocant parcis Ieiunia coenis,
Quanta per exactos primis sub solibus annos
Innocui fuerit primaeua modestia victus,
Expediam. Non arma omnes horrentia Martis,
Edomitasq. acies ferro, pulsasq. phalanges

Possu-

Possumus, aut bello fugientem dicere Parthum.
Crura Sophocleis armare valentia loris,
Orchestras pulsare graues; aulaea theatris
Tollere, & indigno lacrymantem funere Crispum
Fingere carminibus, Thymelemq. implere querelis,
Non vis, non animus, non concessere Camoenae.
Tempus erit, sacro latices cum fonte sonantes
Ore bibam nemore in magno: veteresq. secutus,
Fixa Patrum firmis relegam vestigia plantis.
Interea summi perstringam littoris oram,
Et thyma decerpam per florea prata, Matina
Qualis apis, quae dura Noti, Boreaeq. furentis
Flabra timet, neque se caelo committit aperto.
At tu quae picto residens in margine caeli
Alma nites, inter gyro distincta noueno
Agmina, & innectis duodeno sidere crinem;
Tu Vatem, tu diua mone, dubiamq. secunda
Mentis iter, primos conor dum carminis orsus,
Quà virides lento praetextus gramine ripas
Aureus obliquo Tyberinus murmurat amne.
Mox etenim ingentes accingar dicere laudes
Sancta tuas; nomenq. orbis tot ferre per oras,
Gurgite quot vasto vaga proluit Amphitrite.
Principio rerum, primaq. ab origine mundi,
Cum vix prodisset magni Genitoris ab arte;

Et circumfuso penderet in aëre tellus;
Cum vix sanctum animal recta spectabile forma
Exisset teneri dias in luminis oras,
Vt terram imperio regeret, pontumq. profundum,
Et fabricata recens dominari in cetera posset;
Non celsas habitare domos, non alta iubetur
Tecta Ducum, Syriaq. subire micantia merce,
Aut Phrygijs centum laquearia fulta columnis.
Non corpus fulcire rosa; non mollia lecto
Pallia textilibus componere picta figuris.
Aurea non molles agitare sub atria ludos
Porticibus spatiosa cauis: sed diuitis horti
Per faciles errare vias, per aperta locorum,
Per virides auium sedes, per & obsita musco
Prata nouo, siluasq. coma frondente nitentes.
O caelestum epulas, ò prisca modestia vitae;
Imperio satus auctoris, digitisq. Tonantis
Fictus homo, nullosq. humiles effictus ad vsus;
Ad caeli sed natus opes, sed factus ad altae
Sceptra domus, factus supremi ad Regna Parentis;
Ostrea non coenat Gaurana, nec arte magistra
Dona laboratae frugis, sed ab arbore mensis
Poma legit, vacuaq. leuis spatiatus in vmbra,
Texta per & nemorum, viridis perq. aequora campi,
Traducit tacitae secura obliuia mentis.

Quid

Quid memorem, vt veteris post prima piacula noxae
Astris aequaeui gemina cum prole parentes
Aut molli stipula, fruticoso aut vimine textas
Incoluere casas, campisq. nitentia fraga,
Moraq., & excussa legere sub ilice glandem?
Nempe sub vmbrifera ducebant fronde choreas,
Siquando rarum siluestri è vite racemum
Carpsissent, coryliq. leues ex arbore baccas.
Ac dum cana fuit, placuitq. nepotibus illa
Simplicitas, tum rastra manu, tum quisque bidentes
Versauere suos, curtum tum quisque, breuemq.
Et census, agriq. modum, finemq. colebat.
Quisque sui tignum tuguri de stipite quercus,
Grandiaq. elata caedebat ligna securi:
Quisque suum segeti cliuoso è tramite fontem
Saxa per, & salebras vallem ducebat in imam,
Et ferro arborei damnabat verticis vmbram.
Arbuta tunc epulas illis, tunc malua, siserq.,
Intybaq., & pleno distendens vbera lacte
Sufficiebat ouis primae sub tempora noctis.
Nec minus vndarum postquam sub mole laborans
Luce quaterdena tellus emersit, & iras
Composuit Pater omnipotens, tectumq. Tyranni
Iussit inire iterum bacchantia flumina late,
Et laxas pelago tandem reuocauit habenas;

Qui fuerat mundo modo tot de millibus vnus
Cum natis, castiq. tori consorte superstes,
Frugibus, atque epulis mensas onerauit inemptis.
Nam senior, quo non alius vel amantior aequi,
Vel melior, summiq. Patris reuerentior illa
Tempestate fuit, trabibus confisus acernis,
Culmina tectorum, turres innauit, & arces,
Subiectasq. domos auium, quercusq., Cupressosq.,
Armeniaeq; caua pressit pineta carina.
Tum Superum admonitu latè cum caerula cernit
Subsedisse maris; fluctusq. & flumina signo
Detumuisse dato: missa de sede abiegna
Quadrupedum, serpentumq., alituumq. caterua,
Protinus egressus, magalia cœpit iunco,
Stramineasq. casas canna velare palustri,
Et glebas versare manu, stimuloq. valentem
Sollicitare bouem, & scrobibus tellure subacta,
Dirigere arbuteos fœtus, vlmosq. maritas
Conserere, ac siluas tardae crescentis oliuae
Montibus in nudis posito sine caudice trunco,
In teneras gemmas, frondesq. animare virentes.
Dicitur & vitis rastro tellure soluta
Infodisse genus, ductumq. sub aëra sensim,
Et sude quadrifida, & vinclis firmasse salignis:
At cum se nimium laxatis palmes in auras

Frondibus

Frondibus extulerat per purum immissus, & vlmos
Lasciuis hederis longe ambitiosior ; imis
Stirpibus amplexus fuerat; tum denique duro
Imperio strinxisse comas , tunc falce recurua
Imminuisse vmbram, & ramos tenuasse fluentes ,
Dicitur & primos fœta iam vite racemos
Vndiq. legisse, & pedibus pressasse lutatis ,
Qualorumq. nouos rimis cribrasse liquores :
Quos simul insuetis labris persensit, & hausit ;
Incaluit; cœpitq. caput male ferre, pedesq.
Atque oculis dubia sub nocte natantibus, alto
Implicitum somno corpus proiecit in herba .
Non dum concierat liquor ille in lustra ferarum
Cadmaeam prolem , serpentigenasq. sorores ,
Thebanasq. nurus (est fabula) sed tamen ille,
Ille liquor nōn dum valido praecordia thyrso
Impulerat matris, natarumq. vt per aperta
Conuallis rabido laniarent Penthea morsu .
Non biforis buxus, non torto turbine cornu ,
Non ebenum sistri, non aeris cantus acuti
Insolito fortes prostrarat fulmine gentes .
Inde ioci molles, & feminei vlulatus ,
Et madidae nardo frontes, viridesq. coronae ,
Purpuraq. , & flauis illusum crinibus aurum ,
Saltusq. , vocesq., & motae insania mentis .

Nondum

Non dum Nyctilius lynces ad picta vocarat
Frena Parens: nec dum bijugos pede presserat vdo;
Nondum Bacchus erat;nondũ Bromiusq., Thyoneusq.
Intonsusq., iterumq. satus, solusq. bimater,
Quaeq. per Argolicas mendacia plurima terras
Dididit Ascraeus noto iam carmine vates.
Flumine enim cum prole pater, lymphaq. leuarat
Ante sitim, festasq. dapes, vbi mollia cippus
Gramina, vbi cespes florentes explicat herbas
Struxerat, illimes vbi riuus vitreus vndas
Voluit, & arguto delinit murmure ripas.
Glande famem explerant; puris è fontibus ora
Proluerant olim, curuis quos terq. quaterq.
Extulerant palmis; haec illis laeta trahebant
Vascula Cumana, & Samiae conuiuia testae.
Quid Romanorum, Latijq. exordia dicam
Imperij, fratresq., vagi prope Tybridis oras,
Martia quam geminam partu dedit Ilia prolem,
Intonsumq. Numam Tetrica de gente petitum,
Pellitosq. patres, Cincinnatumq. seuerum?
Qui modo de tuguri suspensis culmine rastris,
Et modo dimissis ad pabula laeta iuuencis,
Vix pedibus limo abstersis, vix puluere vultu,
Ausonios cepit fasces, dominamq. bipennem
Tractauit, lituumq. breuem, longamq. quiritim,

Et

Et picturatam Trabeam, cinctumq. Gabinum
Induit; Vrbs astris quo se Mauortia ritu
Euexit, rerumq. potens versauit habenas.
Quam bene viuebant, posito cum Praetor aratro,
Iura dabat populis, flaui cum parua metalli
Lamina crimen erat, viridiq. in rupe Senator
Ipse suas pascebat oues, cum fluminis vlua
Fecit lenta toros: & qui sceptra aurea nuper
Gesserat, in rigido ducebat stramine somnum.
Hinc animi venere Curi, quem munera Regum
Offendere rudi residentem in robore fagi,
Vescentemq. cibis, quos terra inarata tulisset,
Nec flexere tamen fulgore parabilis auri.
Tunc victus abiere boni, cum barbara Regna,
Attalicae vestes, & Regum clara supellex
Nuda coronarunt miro Capitolia cultu,
Atlantisq. orbes dederunt, & eburnea fulcra,
Et Mithridatis opes in Apolline Roma peredit.
Scilicet artificem indignata modestia luxum,
Poculaq., & dubiae fugiens conuiuia cœnae,
Vrbibus extemplo Virgo pudibunda recessit.
Ante quidem secura domos, secura subibat
Illa Lares, niueis cum saecula solibus irent.
Non dum caecus Amor, nondum Puer ille pharetram
Aere grauem, aut humeris habilem suspenderat arcum;

Nondum

Nondum illi dulces cupidus formarat Amator
Nequitias: neque quisquam oculis sitientibus illam
Deperijt, siue Vrbe viam, seu rure volebat
Carpere, tuta fuit, seu vellet flumina propter
Prata per, & nemorum plantas errare virentes,
Non celeres timuit Satyros, Faunosq. bicornes,
Semiuirosq. Deos, & monticolas Siluanos.
Nondum Capripedes illi de vertice rupis,
Aut de fluminea speculati fronde salicti,
Marmoreas campo Nymphas agitare choreas,
Turbarant auidi foedorum more leonum,
Qui rapidis teneras inuadunt cursibus agnas.
Non faciem indutus Tauri, mistusq. iuuencis
Iuppiter, incautam vitiarat Agenore natam;
Turribus aut clausam validis, & carcere duro
Seruatam, pluuio Danaem corruperat auro.
Omnia tunc placida viuebant tuta quiete:
Turpia nec laetas inter conuicia mensas
Lasciuae timuit rubefacta Modestia linguae.
At postquam inuersos animos, postquam omnia retro
Deferri sublapsa videt, sanctiq. pudoris
Detrimenta timet, suffundens pulcra rubore
Ora verecundo: procul hinc, procul ibimus inquit,
Auiaq., & latebras volucri petit ocyor aura,
Detestata Vrbes, & libera ludit in aruis.

Multi

Multi illam reuocare olim tentasse feruntur:
Imprimis senior Carmeli cultor opimi
Tesbites, tostae contentus munere frugis,
Iuniperi sub fronde tulit quam nuncius ales.
Illam blanditijs Vrbis sub tecta reduxit
Betuliae Iuditta decus, cum diuite mensa
Posthabita Ducis Assyrij, luxuq. superbo,
Longam farre famem, teneroq. legumine soluit.
Quin etiam Isacidae pueri, quibus igne caminus
Exundans alta quondam Babylone pepercit,
Formosos Iuuenes inter, comitesq. gregales,
Candida curarunt vulgari corpora victu.
Non longam tamen illa moram Virgo aspera traxit:
Alta petit saxeta fugax, Ieiunia rursus
Cum dapibus violata videt; nec in ima reuertit
Culta hominum, donec multis post mensibus actis,
Elisabae natus diuino numine plenus,
Populeas inter frondes in valle reducta,
Finitimos populos liquidis lustraret in vndis.
Ille suae primaeuus adhuc in limine vitae,
Corpora nuda gerens, hirsutisq. aspera villis,
Montibus, & siluis traducit squalidus annos,
Montibus, & siluis, & tramitibus desertis.
Speluncae dant sedem atrae; dant horrida ramis
Arbuta decussis, tenerisq. fluentia truncis

Mella

Mella dapes : liquidi dant illi pocula fontes .
Quid moror? en caelo Iuuenis delapsus ab alto
Quadrupedes inter, densa inter lustra ferarum,
Antra tenet deserta Deus, scopulosaq. tecta
Incolit : accliues vbi saxa extantia rupes
Suspendunt ; nigris vbi ramos aesculus vmbris
Explicat, & veteris circumstant robora cerri .
Scilicet huc solus Iordanis cessit ab amne
Post Patris è summo prolata oracula caelo
Numinis imperio, diuq. instinctus ab aura .
Et iam pellaces hostis deluserat artes ,
Multaq. flebiliter lacrymantem, & multa frementem
Hortatorem Erebi sub vincla remiserat Orco .
Iamq. quaterdenos rigido sub fornice soles
Ire videt, totidemq. cibi sine munere noctes
Decolor illuuie, confecto & pallidus ore .
Non corylos, non fraga legit, non aspera corna ,
Palmarum non poma manu, non mespila carpit ,
Non quae siluestri pendent ex arbore baccas .
O terrae columen, caeliq. beata voluptas
Te sequimur saxeta super pendentia montis ,
Rupicapris habitata feris, per tesqua , per vmbras
Ilicis antiquae, tua per vestigia ducti
Omnipotens Hospes : tecum iuuat esse sub antro ,
Et perferre famem : stat nullo tempore somnos

Haurire,

Haurire, & longos informi puluere crines
Spargere, stat parcis Ieiunia soluere mensis.

In Ranutium Farnesium Serenifs. Ducem, cum Clemente Pontifice Romam venit.

SILVA.

XI.

ACVNDVM quid cessat ebur? subit ecce serena
Fronte Vrbem Dux ille Ducum, placidissimus, alto
Cui migrant Helicone chori. iuuat ora tueri;
Magnanimi Ducis ora, leui pulcherrima cultu,
Risu grata truci, miti feritate verenda.
Dexter ades. tibi vocalem de fontibus vndam
Haurimus: tibi buxus biat: tibi buccina cornu
Mista canit: tibi plectra gemunt: tibi tympana fundunt
Rauca sonum, vario dum feruent compita coetu.

Tu

Tu mihi Caesar eris: qualem Mantous ad amnem
Cantat oloriferum vates, vbi Mincius errat
Prata per, & segetes. plenis date lilia palmis;
Hoc saltem ornabo te munere; caerula ferte
Lilia lecta atauis, gentilia lilia, nullo
Occasura noto, rigido reuirentia Cauro.
Felix sorte tua: Clemens tibi praenitet astrum,
Ipse tibi Mundus, rerum famulatur & ordo,
Et mutat natura vices. tibi frigidus afflat
Ver tepidum Boreas, Boreaq. procacior Eurus;
Bruma calet, versumq. polus tibi mitigat annum.
Non tu floris eges, quem Terra beata Tarenti
Educat, aut Zephyrus geniali suscitat aura,
Aurifer aut hortus fouet, aut Paeacia tellus,
Idaliumq. iugum: felix vbi floret amomum,
Et nardi matura seges, nulloq. rosceta
Consita, vbi messis studio nutrita Fauoni.
Non tibi Maenalijs velantur frondibus aedes,
Limina non laurus, violae non atria pingunt,
Nec rosa, nec calthae, nec olentis copia thymbrae.
Illa satis, quae dum Caurus diuerberat Vrbem,
Flumina dum sistit glacie, tibi lilia vernant;
Caerula Clementi bene credita lilia caelo.
Dexter ades; mihi funde iubar, mihi seria frontis
Solue: viden qualis scintillas ab axe sereno

Flamma

Flamma decus testata tuum? Viden inclyte, puro
Qualia per Caelum tibi currunt omina gyro?
Laeta canit Clemens, mundi Cortina, potentis
Arbiter Oenotriae, tibi dux, signator, & auspex,
Limina dum Petri, caeli dum limina pandit,
Dum scelerum purgat formas, dum credita lustrat
Agmina Romulidum peregrinis aucta maniplis.
Interea numeris animum conuerte vocatus,
Dum vacat, & rigidas consumis in otia curas:
Dum positis armis animo connubia tractas.
Non tibi nunc iaculum curae, non arma Dianae,
Intorquenda feris; lato non spicula ferro,
Nodosaeue plagae, cinctiq. indagine colles,
Dispersiq. iugis equites, & odora canum vis.
Non clypeos tractare libet, non tela, nec enses
Sternacemq. alto compressum in puluere duris
Frangere equum frenis, habiliq. docere lupato.
Pro lituis citharae, pro neruo flexilis arcus
Garrula fila placent, pro telis plectra, lyraeq.,
Pro galea crines, pro cristis torta capillo
Nodorum series, & pro certamine saltus;
Mens aliò intenta est, aliò mens omnis oberrat.
Te quoque iustus amor frangit fortissime: nec te
Sic pudeat frangi, rigidum sic ponere Martem,
Aequum ferre iugum, regno curare nepotes.

G Sic

Sic erat Aeacides, posito cum molliter arcu,
Tractabat iam pensa puer; cui Scyria virgo
Inflectitq. animos, & corda rigentia carpit.
Ille graues humeros submittens fortia laxat
Brachia, & impexos certo legit ordine crines,
Disponitq. comas admorsu dentis eburni.
Palla placet, noua tela placent, noua cura medullis
Fixa suis, fusiq. placent, lanaeq., colusq.
Et picturato vestigia syrmate verrit.
Sic erat Alcides, quem Lydia virgo potenti
Vrebat flamma, bellatricesq. docebat
Carpere pensa manus, pelago quae iura dedissent,
Pacatoq. olim statuissent orbe columnas.
Hoc age, & arma inter teneram tractasse palaestram
Pulueris exigui, faciles & Palladis artes,
Ne pigeat, leniq. diem consumere ludo.
Tempus erit, si nunc verum praesaga mihi mens
Augurat, ingenti quo tu reuocabere bello
Odrysiumq. Ducem victor, Thracemq. superbum
Consilio, ferroq. premes. Iuuat arma videre
Disposita in versum cuneis: bella, aspera bella
Cernere, & instructas libet aspectare phalanges,
Iam video nostris efferuere turbida campis
Agmina: iam video Venetas Naualibus oras
Concuti, & arguta resonare incude Latinos.

Ferrum

Ferrum Roma domat, vicinasq. excitat Vrbes:
Arma fremunt Vmbri, miles fremit arma Sabinus,
Assuetus bellis, assuetus viuere paruo:
Piceniq. vocant equites, peditesq. Phalisci,
Auruncíq. senes, duratusq. Appulus aruis,
Et rigidos tellus armat Perusina maniplos,
Tellus diues auis, ferro durissima tellus.
Feruet amor belli: velluntur postibus arma,
Confusumq. fluit vasta fornace metallum,
Et falces, & rastra feros laxantur in vsus.
Rarescunt orni, montisq. cacumina pinu
Nuda vacant, minus omne nemus, minor ardua ramis
Silua: natant pelago Gargani robora classi
Caesa tuae Dux magne, Ducum fortissime ductor.
Nec minus interea collucent caerula malo
Lilia, panduntur sinuosa volumina veli,
Depictiq. natant flores, & carbasa ventos
Consumunt: classis volat omine concita pleno,
Inuicto commissa Duci, tibi funera mille,
Mille neces, cladesq: ferens ò Barbare, pontum
Qui colis Euxinum, duramq. Propontida seruas:
Qui premis Aemathiam sceptro, Titaniaq. astra
Gentili increpitas signo, lunaq. bicorni.
Non bellatrices Aquilas, saeuosq. videbit
In tua depictos afferuere damna dracones,

G 2 *Semiuiri*

Semiuiri non signa bouis non laeuibus apros
Impositos hastis, fictosq. in praelia cernes
Ire lupos, quales olim Romana iuuentus
Praetulit in Thracem tua regna; Syrumq. rebellem,
Caerula te poscunt ò Barbare lilia tantum,
Lilia, quae caelum Clementi sidere fouit.
Illa caput Thrax saeue tuum, illa, argentea Lunae
Cornua decutient. Ite, & date lintea ventis
Ausonii: vexilla fauent fluitantia proris
Caerula, quae tollit Farnesius: illa sequatur
Qui saluam Romamq. velit, terramq. Latinam.
Sic vbi vidissent caecos instare tumultus,
Caeruleum Aeneadas celsa ad Capitolia signum
Exposuisse ferunt; quo Martia Roma vocatu
Iurataeq. acies, milesq. instructus in armis
Conflueret quicumq. Vrbem, quicunq. Quirini
Sceptra velit, patriisq. velit salua omnia tectis.
Ite alacres, haec signa ferent de Thrace triumphum,
Qualem egit nuper, non longa est fama, Columna,
Itala cum classis Naupactum, altumq. per aequor
Sparsos edomuit scopulos, quà claustra recedunt,
Quà statio puppes bimari tenet Isthmia vallo.
O vtinam non ante mihi vitalia certus
Rumpat fila dies: oneratas diuite gaza
Segnius ire rotas, turbaq. resistere plaustra,

Captiuasq.

Captiuasq. rates, ereptaq. rostra carinis,
Spiculaq. clypeosq. graues spectare licebit.
Ibis ouans picto iuuenis sublimis in axe
Quadriiugo curru, solioq. exceptus eburno.
Illic barbarico cernam descripta labore
Quicquid in Ionio prosternes aequore ferro,
Quicquid auus fecit, quicquid pater altus ad oras
Vicit Hyperboreas magnus Farnesius olim;
Ille Ducum, Regumq. metus, metus ille Britanni,
Consilio insignis, virtute insignis, & armis.
Illic Belgarum populos, & capta videbo
Oppida, & inductos castris hostilibus amnes,
Obiectosq. graues irata ad flumina pontes.
Cerno diem? cerno? quid fallor imagine lucis?
Huc ades ò bona lux. quid sidera lenta moraris
Phosphore? ten video flammis lucere malignis?
Verte diem, qua tu melius fulgebis ad Oetam,
Qua textis incincta rosis Aurora capillum,
Splendidior solito, nitidis iactantior astris
Memnonium picto bustum temone lacesset.
Tunc citharam pulsare meam: tunc fila licebit
Pellere liberius, quae nunc testudine rauca
Exiguum fundunt digitis animata susurrum;
Tunc caelo descendet honos, viuiq. lepores
In numerum plaudent hilaris per caerula Mundi,

Perq. torum noua Nupta tuum, thalamosq. iugales,
Felices inter ò felicissima Virgo,
Romuleas inter celeberrima Heröinas,
Oenotriae decus altae, ò inclyta Margarita.
Aspicis vt ferrum iuuenis mitissimus vltro
Abijcit? ille pio tandem labefactus amore
Prolem optat Regnis, & genti consulit aureae.
Quare rumpe moras mundi iustissima cura,
Tardas rumpe moras, complectere lilia Virgo,
Lilia sideribus, vestro bene debita caelo.
Ille tuos non tam cultus, aut membra, manusq.
Luminaq. aut crines, aut nexile crinibus aurum;
Quam tacitas semper dotes, quam fertile semper
Ingenium, moresq. pios, docilemq. iuuentam,
Virtutumq. chorum reputat, vultumq. pudicum,
Quem decor expressit, quem grata modestia finxit.
Pande rosas ò Nupta tuas, ò candida Virgo
Pande iubar, soliq. libens committere; flores
Caeruleos astris bene coniunctura maritos;
Felicem factura virum, genitura nepotes
Omnes regales, omnes sceptra alta tenentes.
Sic olea in magno quondam frondosa Taburno,
Sic seges in campo; pingui sic pausia colle
Consita, sic myrtus, sic & Parnassia laurus
Pullulat ab radice ferens densissima siluam.

En

En te Roma vocat. nouus en te Nupta maritus
Aduocat in thalamos, molli quos picta Celenae
Maeoniaeq. nuru, tortisq. illusa per artem
Flexibus, & Phrygio variant aulaea maeandro.
In medio geniale rubet puluinar eburno
Innixum fulcro, quod buxo, ebenoq. notatum,
Argentoq. micans, atque Orycia terebyntho
Textum tincta tegunt Meliboeo pallia fuco.
Ille tibi noua Nupta torus nitet aureus. illic
Viue diu, & latio propera, Parinaeq. nepotes
Dum super inuertunt calathos, ninguntq. rosarum
Imbre super, manantq. altis opobalsama tectis,
Ictu quae falcis, duro quae saucius vngui
Pinguia Niliacus deflet per vulnera cortex.
At tu parce precor, foetae iam parce parenti
Parue puer: tenerum ne vterum, ne mollia rumpe
Ilia, ne latus, aut obstantia viscera laede.
Sed cum te caecis genitrix natura latebris
Formarit, cum membra tibi, cum finxerit ora,
In lucem facilis, Patriq. simillimus exi.
Exi magne puer, cui vultus innatat ignis
Purpureus, frontiq. decus gentile coruscat,
Lumninibusq. faces tranquillae, & plurimus extat
Ore parens. cresce, & patrijs insistere factis
Perge: sit & cordi ferrum, sint tela, sagittaeq.

Hastaeq. clypeiq., & pila minantia pilis:
Qualia dicuntur iuueni placuisse parenti,
Belgica cum tenuit patriis tentoria castris
Dulcis adhuc visu, primaq. in pube iuuentae
Obtriuit niueos duro thorace lacertos,
Et galea scriptas tenera lanugine malas.
Longa tibi generose Puer censetur auorum
Sanguine ab antiquo series. tibi texitur ordo
Longus auum, quorum possis extendere factis
Nomen, & illustrem Superis attollere famam.
Sed tantum virtute tuum sectare parentem,
Vtque patris faciem hausisti, frontemq., manusq.
Sic animos imitare mares, studiumq. virile,
Sic ferrum, sic arma legas: sic vtile bello
Consilium, moresq. pios; sic fama per orbem,
Gloria sic caelo volitabit, & inclyta semper
Astra super tendet, cursumq. per alta mouebit
Nubila, Lunam vltra, Martisq. meatibus vltra
Contritos orbes, vltra inuia mœnia mundi,
Vltra anni, Solisq. vias, caelumq. profundum.

In

In Virgilij Poetae Maximi laudem Ad Rhetoricae Auditores.

PANEGYRICVS.

XII.

ANTOI monumenta Patris: mens alta Maronis
In vestros libet ire sinus, & in aurea templa
Magnanimo lustrata Viro. Cui Daedalus acer,
Cui non dictus Hylas? cui non cantatus Orestes?
Cui non montano ducens e vertice cautes
Thebanae fidicen citharae, cui Thracius Orpheus
Non olim pepulere citas ad carmina chordas?
Multis bella placent: multis coëuntia mundi
Semina, & aeterna labentia sidera lege,
Solisq., Lunaeq. labor, caeliq. profundi
Multiplices errore viae, quas explicat aether,
Et variae rerum causae. Vnde ingentis origo
Prima maris, fluuijq. omnes quo fonte trahantur;
Praecipitesq. ruant in aperti caerula Ponti,

Nec

Nec tamen interea fines super innatet aequor.
Vnde salo Zephyri superent: vnde aestus arenas
Fluctibus eiectet summis, & murmure vasto
Adsiliat scopulis, fundumq. resorbeat imum.
Vnde niues, guttaeq. pluant, quibus illita lucent
Prata globis, matutinis cum solibus aër
Sudat, & excussos potant viridaria rores.
Quid tantum quatiat terras, quo carcere venti
In mare concurrant: caeli qua parte sonoras
Asperet Eurus aquas: tanto quid pulsa fragore
Nigra tonent crebris nictantia nubila flammis.
Atratos cur Phoebus equos, cur lurida iungat
Cynthia pallentes olim; cur aethere summo
Pleiadum coëat glomerabile sideris aurum.
Haec aliis cantanda damus. mihi callida Manto
Immensum praescribit opus; pulcherrima Manto,
Quae nat oloriferi vitreo sub gurgite Minci:
Et iubet in liquidas attollere luminis auras
Virgilium, Thebaea tumet quo Mantua Ciue.
Argumentum ingens, fasces quod, & inter, & arma,
Sceptra inter gemmata potens Octauius olim
Tractauit, Trabeamq. super, cinctumq. Gabinum
Protulit aeternum Romana per oppida Vatem.
Tu modo seu magno moliris in aëre gressus
Alta super conuexa poli; seu pulpita supra

Longum syrma trahis, suras euincta cothurno;
Seu turres, seu rura colis, seu dura micantum
Arma canis, trepidasq. moues in praelia turmas;
Huc ades Augusta redimita Poëtica lauro:
Et patere hanc hederam victrices ire sub vmbras,
Hanc hederam, quae serpit humi, tenerisq. flagellis
Quaerit opem, frondisq. tuae petit anxia ramos.
Nam sine te, quae prima sequar, quae extrema relinquam
In tanto rerum cumulo, atque in limine laudum
Tantarum? trepidae languent ad carmina vires;
Torpet muta chelys, plectrum fugit improba Clio,
Et partes animum mens auia versat in omnes.
Sic vbi purpureis balantem floribus hortum
Nubilis ingreditur Virgo placitura marito,
Haeret, & insano circumspicit omnia visu,
Addubitans quae prima metat violaria; veris,
Pollice quem primum tenero populetur honorem.
Sed tamen aggrediar nullo discrimine flores,
Aggrediar nullo pomaria carpere cultu,
Mantous quae fudit ager, quae mobilis vnda
Eduxit; volucrum genitabilis vnda canorum,
Fouit & aetherijs Augusta caloribus aura.
Scilicet inde mihi nascetur carminis ordo
Magne Maro, vnde almi primordia clara salutat
Luminis, & vitam maturo sole propinquam

Excipit;

Excipis; vnde tibi decorum seges aurea surgit.
Nam veluti magnorum olim cunabula Regum
Sidera praemonstrant, volucriq. in imagine somnus
Significat, dubiis quae sunt oracula rebus:
Sic te cum caeca genitrix portaret in aluo,
Praedidicit riguo sensus aspersa sopore,
Qui tenebras inter portam aspernatus eburnam,
Veridico semper praeportat somnia cornu.
Illa premebatur maturi pondere foetus,
Cum varijs repetens animo simulacra figuris
Insomnis, subito laurum peperisse virentem
Visa sibi; patulas circum quae funderet vmbras.
Desine fata parens, & somni quaerere causas:
Delphica non adeunda tibi sunt templa; furentis
Non Cortina Deae, folijs quae carmina mandat.
Dispengenda Notis. disces interprete lauro
Quae puero promissa canat Fortuna futuro.
Audis? illa monet venturum è carcere ventris,
Cui Phoebus laurum concedat, & inclyta Musae
Dona ferant; qui vincat opes, qui Dardana vincat
Sceptra Ducum, humanae supra fastigia sortis.
Certa fides dictis: vitalibus editur auris
Clarus luce puer, vultu formosus honoro,
Et terram sine vagitu, sine fletibus infans
Contigit. O hominum nulli miracula rerum

Visa

Visa prius. Complent vagitibus aëra Reges,
Cum vitam excipiunt teneram, & lacrymantur in ostro
Primaeuam lucem, illusumq. tapetibus aurum:
Et tamen huic vni stabilis sententia parcit,
Quae mortale genus damnatum in limine vitae
Abiicit, & largo lacrymarum in flumine mersat.
Illi adeo natura Parens arrisit in ortu,
Et vario tellus hilarati limina mundi
Flore coronauit, vinctus quae tempora lauro
Intraret puer exoriens nouus incola terrae.
Interea per rura fauis examen aberrans
Narcissi lacryma, raptoq. a gramine rore
Crura onerat, tractimq. volat per inane, nec vsquam
Insistit, donec cunis potiatur amatis,
Natus vbi multa fulcitur fronde puellus.
Hic denso liquidum describens aëra gyro
Funditur, & Pueri redolentia munera blandis
Insabricans labris, obducit nectare linguam,
Et caua composito circumlinit ora liquore:
Qualis vere nouo teneris aluearia succis
Implet; & artifices docto molimine ceras
Suspendit, crebrisq. locat mella aurea cellis.
Fit sonitus, vario mussant stridore per auras:
Pars per prata fugit, seruat pars cerea castra,
Pars thyma decerpit; pars lentum in cortice gluten

Digerit,

Digerit, atque omnes operi instant ordine certo.
Nec minus Eridani nabant quae flumine Nymphae
Conueniunt; dant dona super, dant oscula centum,
Dant citharā, dant plectra manu, dant barbita raucae
Iuncta lyrae, comuntq. hederis, & baccare crines,
Subdola ne Vatem conuellat lingua futurum,
Neue oculis quisquam transuersa tuentibus vrat.
His Pater attonitus monstris oracula Diuum
Consulit, & caecas explorat in arbore sortes.
Nam dubio responsa animo, soboliq. recenti
Signa petens, sterili cum deposuisset arena
Populeae matris virgam de corpore sectam,
Ecce illam subitò ramo frondente virentem
Cernit, & ingenti tendentem brachia trunco,
Vincentemq. comis, & toto vertice siluas.
Haud aliter natus caelesti munere creuit;
Creuit lacte puer, Musarum nectare creuit;
Creuit amor recti, teneroq. in pectore Virtus,
Et decor, & pietas, & rara modestia frontis,
Virgineoq. Pudor cum nomine iunxit honorem.
Non illum Hippolytus vincat, cui pectora mollit
Nulla Venus: sed tesqua placent deserta ferarum
Obuallata plagis, cinctiq. indagine colles,
Retiaq., & valido venabula torta lacerto.
Illi cana fides, & morum candidus ordo,

Illi

Illi animus totus laeuem exploratus ad vnguem
Nusquam hiat, aut digitos depellit Iudicis aequos.
Inuidia aeternis semper succincta venenis
Hic artes effundit iners, & tincta chelydri
Sanguine tela gerit minitans, & fulmina frustra:
Illum etenim comitatur amor, studiumq. fidele
Seruat amicorum. Quis enim tabescere nigro
Felle queat, quod clara leui sint sidera caelo,
Quod nitidus puro Phœbus splendescat in auro;
Aëre quod vacuo volucres, quod in aequore pisces
Colludant, quod riuus agros argenteus vndis
Fœcundet, quod viua suis stent germina campis?
Scilicet inuidia maiorem Augusta voluntas
Caesaris esse facit, primo qui semper honore
Virgilium dignatus, vbi deponere curas
Imperij velit anxiferas, & pondere mundi
Fessum animum recreare iocis, ac Palladis arte,
Non alio velit alloquio, non voce Thaliae,
Non cithara, aut Phœbi leniri pectora dictis.
Quin etiam magnis illum de rebus agendis
Consulit, & dubius, sceptrum ne immane relinquat
Romulidum, an mundo pergat dominarier vnus;
Illius admonitu confirmat pectus, & ingens
Terrarum sustentat onus; Romaeq. labantis
Molem humeris fulcit bellorum turbine quassam

O natum

O natum Imperijs hominem, Populisq. regendis,
Fortunaq. tua maiorem, & sceptra Quirini
Dignum ferre manu, cui tanta potentia linguae.
Quae tellus concreta gelu, quae putris ab aestu,
Arctoum mare vel supra gens incola Thules,
Augusti non arma timet, non debita victis
Iura petit terris, populo responsa timenti?
Iam domiti extremo Morini sub sole iacentes,
Iam Nomades, Lelegesq. sagittiferiq. Geloni,
Iam domiti Daci; iam fracta binominis Istri
Cornua: ter vinctus conclusit limina Ianus:
Omnia Caesar habet, sunt Caesaris omnia Magni.
Ille tamen lateriq. tuo defixus & haerens
Aure bibit prona mollissima iussa Magistri,
Et stupet, & docto dependet sedulus ore.
Nempe illis Vates sublimis in aethera pennis
Auolat, & studio Romani Principis actus
Liber abit nubes supra, vaga sidera supra,
Supra Euri, Zephyriq. vias, Solemq. comantem
Alitis in morem iam plumiger, & sibi plaudens
Fundit olorino diuina Poëmata cantu:
Quo mare, quo terrae mulcentur, & horrida siluis
Monstra cauis; quo sistit iners & littore Tybris
Attonitus residet, quo vincitur abdita saxis
Parthenope, vocemq. premit, mussatq. sub vndis.

Non

Non si c Amphion digitos cum voce loquentes
Argutat, non articulis ita Cynthius aurum
Impellit Citharae: non sic Philomela sub vmbra
Concinit, & tremulis permutat carmina cannis.
Currere mella putes ex ore, liquentia mella,
Ambrosiumq. melos, suadamq. insidere labris,
Quae tacito Vati praeludat murmure cantum;
Seu sit opus septem diducere verba cicutis
Mœnalias inter frondes, pinosq. sonantes:
Seu vocet agricolae labor improbus, aspera semper
Exercens virgulta manu, rastroq. bicorni
Insectans fragiles per culta nitentia glebas:
Seu vitis velit alta sequi tabulata flagellis
Tigna super nitens raras imitantia crates:
Seu palum velit amplecti, aut vincire maritam
Palmite multiplici, lorisq. iugalibus vlmum:
Seu fœtus cantandus equi, seu gramine taurus
In medio, niueae deceptus amore iuuencae:
Seu dicenda cauo glomerata examina trunco
In teneras casura rosas, & germina dulcis
Libatura thymi: quo glutine mœnia summo
Cerea fundantur, scabroq. in subere surgunt.
Seu longis obsessa malis, & Marte decenni,
Sinonisq. dolo, & Danaum populata maniplis
Pergama Dardanidum mœstis sint flenda querelis:

Seu mare per medium ducendus in arua Latina
Tros Anchisiades, dominae primordia Romae
Facturus: quem certa iubent consistere terra
Caelestum responsa Deum. Sed turbidus ira,
Sed tenerae mentem succensus amore puellae
Turnus agit contra centeno milite turmas:
Pugnat atrox, pugnat caelo nolente, nec ante
Sistit equos, quam tela suo sub pectore condat
Troiugenae magni, multoq. in sanguine vitam
Voluat, & inuisas fugiat detrusus ad Vmbras.
Tales clarisono fundit dum gutture cantus
Ales Apollineus flaui prope Tybridis vndas,
Attonitus circa chorus admiratur olorum
Pollioq., Variusq., altoq. à sanguine Regum
Mecœnas, & qui per saxa Alpina Lycorim
Nequicquam insequitur lacrymoso carmine Gallus.
Responsant montes, responsant cantibus antra,
Muscosiq. lacus, populisq. loquacibus vrbes,
Et toto felix assurgit Roma theatro
Augusto praesente: sonat cum murmure plausus
Vndiq., Virgilius canitur spes altera Romae,
Alter honos canitur, Teucris noua gloria Regnis.
Nil adeo mortale diu. cadis optime Vatum
In medio rerum cursu, laudumq. tuarum
In medio, & tanto contristas funere terras.

Inuidit

Inuidit sors dira tibi. mors improba cantum
Rupit, & ambrosiam praeclusit gutture vocem
Dum canis, & dulci praesentis carmine bustum.
Sed tamen euincit cineres, mortiq. superstes
Effugit vmbra rogos, & lucida fama perennes
Restituit menses, & longos prorogat annos.
Nam frustra moriens verbis vox vltima duris
Aere nouo dignum incidi, aeternaq. cupresso
Mandat opus flammis aboleri. pugnat in ausa
Et facinus vetat indignum pulcherrima Romae
Augustus qui Regna tenet, sceptroq. coërcet
Sacrilegos ignes, iussasq. in carmina flammas.
Ipse etiam Vatis vocem auersatus iniquam
Delius, & Musae contra fremuisse Latinae
Dicuntur, quae rura colunt vicina Sabellis,
Quae Tuscum Tyberim, & Romana Palatia seruant.
Scilicet aeternum per candida saecula nomen
Esse volunt dum mundus erit, dum flumina current
In mare, dum terras rediens afflabit Eous,
Autumnum dum claudet hiems, dum verna diei
Tempora maturis iam solibus atteret aestas.
Quin etiam Diuos inter, Latiosq. Penates,
Inter & Atridas illum, spirantiaq. inter
Saxo signa Ducum Caesar iubet esse Seuerus:
Et Laribus mistum, sacris penetralibus inferi.

Supplicibus votis, & thure calente vocandum.
Ex illo tua busta Maro Mantoë quotannis
Innumeri cœtu Vates coluere frequenti;
Rore superfuso, & myrrha lacrymante, rosarum
Imbre super, tenuiq. aspergine nubis odorae.
Hinc mentes hausere nouas: hinc scilicet acres
Corripuere animo flammas: namq. entheus illo
Emicat è tumulo, semperq. renascitur ignis.
Hinc canit Oenotrias in Punica mœnia turmas
Silius, hinc acies fraterna caede furentes
Parthenopea sonat vicino Musa Magistro;
Hinc aperit fluctus Myniis, & scrupea magni
Saxa maris Flaccus; calidos hinc sulphure currus
Euocat è specubus caecis, & carcere Ditis
Claudius, & nigris cantat connubia Regnis.
Hinc etiam nos (si qua tamen sunt carmina nobis)
Hausimus igniculum, quo percita nubibus altis
Auia mens errat, spatiisq. indulget aperti
Aetheris, & terras superat sublimis, & Vrbes.
Quare agite Ausonii, soboles ò clara Quirini
Indolis ingenuae iuuenes, pulcherrima pubes,
Assaraci proles magni, Troumq. propago,
Cui mea partitur numeros in carmina Clio;
Aönidum Templum, docti monumenta Maronis,
Quae mihi Parthenope reclusit candida Syren

H *Ingredere*

Ingredere & studio mecum venerare fideli
Aeterni simulacra Ducis. Nam mentis imago
Spirat adhuc maior, numerisq. animosa sonoris
Arma, Virumq. canit, Romanae exordia gentis.

In studiorum Renouationem. De Rethoricae laude.

PANEGYRIS.

XIII.

RMA alacri renouanda viro, vocat ecce cateruas
Fama suas, additq. acres in pectora flammas
Gloria, & aeterno iuuenes accendit amore,
Segnities, somnusq. abijt: facientia somnos
Otia Cimmerias petiere exclusa latebras,
Ite leues, en castra mouet Sapientia: non fas
Semper in hiberno traducere tempora vallo.
Cura redit, redijtq. labor. labor improbus ille

Qui tenera faciles exercet in indole mentes,
Seu sit opus Caurum, nigros seu temnere nimbos,
Seu calidum tolerare iubar, brumaeq; rigentis
Frigora lenta pati, vigiles seu ducere noctes.
Nundinus ecce dies, melior sed luce Nouembri,
Qua mundum patuisse ferunt, penitusq. latentis
Dicuntur Cereris penetralia caeca reclusa.
Saluete ò nitidi Soles, ò aurea lampas,
Aetherei saluete oculi. Sapientia salue
Caelo nata, Patris summi fœtura, tuoq.
Principio aequaeua, aeternoq. simillima fonti
Fusilis, atque imas spirabile munus in oras.
Te tamen haud quaquam, tua nec licet alma tueri
Lumina, nec dios oculis haurire nitores;
Sed simulacra datur tantum aspectare figurae
Socraticis expressa notis, numerisq. Latinis:
Sic Phœbi radios, sic tela corusca diei
Aere repercussa, & speculo redeuntia laeui
Aspicimus, quae ducta suo de fonte nequimus
Vsurpare oculis, natiuo & fallimur igni.
Non igitur toto Sapientia labitur amne:
Se minor illa venit, Musis stipata nouenis,
Et doctis circa volitat comitata puellis,
Quae varias hominum vitam excoluere per artes:
Ergo age quam sumam vocalibus addere chordis?

Quam

Quam celebrare prius? Capitolia cuius imago
Nominis ascendat, caeloq. offensa resultet?
A te principium doctae Facundia linguae:
Te sequor Argiuum columen, Trabeaeq. Latinae,
Diua potens, Regina Togae, cinctusq. Gabini
Magna parens. tua dicta colo: tua grandia trado
Praecepta, & veterum relego vestigia plantis.
Este duces quicumq. olim vel rostra Quirini,
Romanumq. forum, praetextatumq. senatum,
Attica vel iura eloquio coluistis, & arte.
Nil faciet quisquam vestro sine munere magni
Heroës; tantam è tenebris extollere lucem
Qui primi potuistis, & omnis commoda vitae
Illustrare. meos vtinam sic ducite gressus,
Sic monstrate viam, qua me quoque tollere possim
Tardus humo; ne semper apis de more Matinae
Propter aquae riuum, & ripas prope Tybridis vdas
Ima melyphilla, & pratis thyma vilia carpam:
Sed nubes equitem supra, & vaga sidera caeli,
Supra anni, solisq. vias, riguaq. coruscas
Luce rotas, auroq. domos, vitroq. nitentes.
Tuque adeo sapiens ades ò Facundia, laudes
Expedio dum Diua tuas, concessaq. nobis
Munera, & ingrediens exordia prima retexo.
Non etenim te caelestei in luminis oras

Duxit Atlantiades, mira licet inclytus arte
Dicatur cultus hominum formasse recentum,
Et reperisse acris discrimina dura palaestrae,
Et testudineo ductas curuamine fibras
Concordem docuisse sonum disperdere in auras.
Quamuis virga illi contortilis angue niteret,
Qua Manes Orco exciret, qua pellere dulces,
Et suadere iterum somnos, aut nubila mundi
Findere, & exangues animare assueuerit vmbras.
Non te Cecropiae ingenium capitale Mineruae
Extudit, innumeris quanquam artibus illa Pelasgas
Erudijt gentes, atque aegri corporis aestus
Lenijt, inuentis morbo praesentibus herbis:
Quanquam prima vsum reperit felicis oliui,
Et Tychium docuit loris dare vincula plantae,
Et teneras digito lanam mollire puellas,
Troianaeq. modum molis monstrauit Epeo.
Nec vero Empedocles tibi prima exordia fecit
Maxima Rhetorice: cultus licet ille trecentos
Extulerit; quamquam descripsit semina rerum,
Ex quibus omne creat, quibus omnia ducit, alitq.
In quae cuncta parens iterum natura resoluit.
Quis fuit hanc primus mundo qui protulit artem?
Auctorem dic Musa; poli quae vertice summo
Non hedera frontem nigra, lauroq. reuincis,

Sed

Sed flauum astrigero diademate compta capillum,
Picturata sinum, solio sublimis in aureo
Signa vides subterlabentia, humumq. iacentem.
Non tenero terram vestiuit lumine Titan
Semper, & argento reparauit cornua Phoebe:
Non circumfuso semper stetit aëre tellus
Orbibus inducta aethereis. non brachia semper
Margine littoreo, curuaq. crepidine ripae
Protulit, & sese compescuit Ennosigaeus.
Principio ante mare, & terras, ante ignea caeli
Sidera, Phoebi ante exortus, lunaeq. labores,
Indigesta fuit moles; nec corpore certo
Informis globus; & naturae vultus in orbe
Vnus erat. confusa simul maria vndique; caelum
Vndique: sic primum faber omnia fuderat: inde
Discretis dirimenda locis, propriisque locanda
Sedibus. Interea summi Sapientia Patris
Adfuit innumeris distinguens cuncta figuris:
Frigida se creuit calidis, humentia siccis,
Et stabilem fecit terram, pontumq. liquentem
Diffudit, vetuitq. suos excedere fines.
Tunc siluis immissa fera, & squammosus in aequor
Piscis, & in nubes penna fugere volucres.
Scilicet alitibus dedit aëra, piscibus vndas,
Quadrupedum generi tribuit Sapientia siluas.

Quid

Quid dicam, vt laeues mundi tornauerit orbes
More fabri, ferro tornat cum rasile buxum?
Quid dicam, vt caelo stellas, oculosq. micantes
Addidit: & gyro Lunam breuiore fugacem
Carpere iussit iter; terras quae sidere circum
Frigenti meat, & flammas terit vltima curru?
Perq. poli tractus, mediiq. per aetheris oram
Disposuit Solem auricomum, lucisq. beatae
Fontem, qui radiis terrarum opera omnia lustrat:
Tunc homo sanctum animal diuino semine cretus
Extitit, vt cuncto late regnaret in orbe,
Omniaq. aeterna solus ditione teneret.
Illi erat ingenuae felix opulentia mentis
Illi animus sapiens, nullaeq. in corpore pestes,
Nulla mali labes: sed postquam sancta Parentis
Irrita ventosis commisit iussa procellis,
Heu qualis? laedi promptus, desertus, inermis,
Frigoris expositus telis, aestusq. calentis,
Solus, inops, lacrymis vdus; potuitq. videri
Inferiorq. feris, mutisq. indignior ipsis,
Quae cornu, virtute, fuga, nigroq. veneno
Vim pellunt, vitamq. fouent, corpusq. tuentur.
Sed fuit hic subito miseris Sapientia praestò
Partubus enixa innumeras felicibus artes,
Quae natum instruerent hominem, caeloq. locarent.

Parte

Parte sui meliore videt se protinus ille
Vndiq. munitum vitae primoris origo,
Vt meliorq. feris, mutisq. beatior esset.
Tunc datus est ignis, flammarum & diditus ardor,
Vt coquerent epulas, emollirentq. vapore
Mortales, possentq. rudi desuescere glande.
Hinc aes, hinc aurum, & ferrum, argentũq. repertum,
Nexilis & vestis; tum textile tegmen in auras
Prodijt: & fusi teretes, scapiq. sonantes
Inuenti, quibus & lanae, telaeq. parantur.
Quin glebas cœpere homines versare bidenti
Multaq. defodere in terram virgulta per agros,
Et cornum, fructusq. feros mulcere colendo.
Tunc sata laeta boum, tunc insitionis origo,
Tunc non sponte sua pullorum examina trunci
Extulerunt, tunc pruna rubus tulit aurea ramis.
Nec minus accentus per laeuia carmina ductus;
Elati, pressiq. soni, anfractuq. reflexi
Gutturis, arguti Zephyri quos sibila primum,
Et liquidae voces auium docuere volantum.
Hinc labris didicere cauas inflare cicutas,
Iungere inaequales vario discrimine cannas,
Dissimiliq. laeuem variare in arundinẽ ventum,
Murmuraq. assiduo digiti explorare recursu.
Post etiam dulces cantu potuere querelas

Addere

Addere, quas fundunt chordis animata canoris
Barbita, raucisonaeq. tubae, lituiq. recurui.
Quid dicam acceptas causas, cur aequora mundi
Terribili tonitru quatiuntur, & aethere in alto
Noctiuagaeq. faces fugiunt, flammaeq. coruscae?
Vnde gelu strictum fluuiorum, vnde alta ruina
Grandinis in tectis: vnde ignis semina, nube
Excita de media, ferri velut aspera cum vis
Aut ferrum, aut silicem flammas exercet in omnes.
Vnde mari tanquam caelo demissa columna:
Nubila concrescant vnde, imbriferisque procellis
Decidat in terras humor lacrymantibus astris.
Vnde, vbi sol radijs tempestatem inter opacam
Aduersa emicuit nimborum aspergine contra,
Versicolor nigris existit nubibus arcus.
Denique iam multas Sapientia fuderat artes,
Quae vitam excolerent hominum, gentesq. bearent.
Quid tamen haec prosunt, caecae si more ferarum
Arrident latebrae, turpisque licentia vitae?
Nunc age. qui potuit mortales claudere muro,
Qui leges sancire graues, Regumq. coëgit
Iussa pati primus, mihi suggere Copia fandi,
Suggere, si vastum te non prohibente profundum
Ingressus, potui dubios euadere fluctus.
Adfuit hic iterum felix Sapientia, mores

Agre

Agrestes exosa hominum, murisq. locatis
Inclusos placida simul omnes pace ligauit.
Nanque nouo genita est linguae Facundia partu,
Quae ratione potens, sermone potentior acri
Vitam hominum prohibere vagam, quae certa maritis
Nosset iura dare: & secernere sacra profanis,
Et populo posset leges suadere salubres.
Illa venit media virtutum in sede locata,
Et forma splendens, & maiestate verenda,
Et leuiter crispata comam, nimiumq. perosa
Fucum oris, quanquam specie nil pulcrius illa.
Sic submittit humus natiuos sponte colores
Sponte sua veniunt pratis felicius herbae,
Surgit & in solis formosius arbutus antris.
Gloria circum ambit, laudes comitantur euntem,
Adsiliuntq. ioci rigidi, risusq. seueri,
Et suadela grauis linguae, mollesq. lepores,
Et decor, & probitas magnae virtutis alumna.
Ac veluti matutini sub luminis ortum
Frenato delphine sedens Diua aequoris errat
Per mare, quam circa puerorum turba superne,
Nympharumq. chorus sequitur. te maxima Thetys,
Te pelago vaga, te pulcherrima Neptunine
Tritonesq. feri, & Nereïdes admirantur.
Haud aliter stipata tuis ò copia linguae

Ingrederis.

Ingrederis. tibi mille volant circum agmina laudum,
Mille volant decora, & pictis victoria pennis.
Quid dicam, vt dextra cornu gerit illa beatum
Autumno saturum vario, quod fronte reuellit
Aetoli quondam magnus Tirinthius amnis?
Illinc diuitiae pendent bene olentis amomi,
Illinc florentes casiae, Panchaeaq. surgunt
Cinnama, & aeterno frondentia vimina costo,
Balsamaq. Alcinoiq. comae spectabilis horti,
Et grauidi Amminea lecti de vite racemi.
Qualis frondosa Pallas Tritonia virga
Largifica stipe munificat Quinquatribus vrbem:
Talis cuncta beat pleno Facundia cornu,
Ditat & Oleniae terras de more Capellae.
Ilicet aeterna populi sunt lege domandi,
Qui nunc exultim fugiunt per prata, per agros,
Per nemora, & saltus, latebras per ruris opacas.
Sed pugnant illi contra, obnixi omnia contra,
Tela manu, ligna vsta manu, saxa ira ministrat.
Tum bona tranquillo venit Facundia vultu:
Qua visa, trux ira cadit, cadit ira, minaeq.
Effusaeq. sudes manibus, ramiq. perusti.
Mox vbi subrectas aures, populosq. vocatos
Conspicit intentos, & facta silentia linguis,
Incipit, & dictis male turbida pectora mulcet.

Qua

Qua dicente cadunt Cauri, fluuijq. retorto
Amne ruunt celeres, auulsaq. vertice saxa:
Qualia diuino modulantem Amphiona cantu
Dicuntur caesa quondam de rupe secuta.
Illa tenet dictis animos, illa imperat irae:
Illa iubet rigido decedere corde furores:
Et nunc magna iuuat, veluti cum grandine nimbos,
Verba dare, & docta iaculari fulmina lingua,
Nunc libet in dulces deponere fulmina voces,
Et laxare velut liquido labentia cursu
Flumina, nunc parco, multo nunc pingere flore,
Nunc sine vi tenero conuoluere dicta lepore.
Nectere nunc aureo praestat sermone catenam,
Quae linguae de fonte fluens, vulgi illigat aures,
Et trahit, & versat facilis. quacunq. sequuntur
Scilicet, & dictis parent, & iussa facessunt.
Oppida tum posita in campis, arcesq. locatae:
Immetatus ager diuisus; publica tandem
Priuatis secreta bonis, Regesq. creati,
Ortaq. relligio delubra extruxit, & aras:
Tum tecta & nemora in tectis imitantia lucos,
Et ducti fontes tubulis & vitibus horti
Pensilibus, vitaeq. omnis fuit addita forma.
Inde fori clamor factus, quo saepe tonantem
Defensura reos vocem Facundia mittit,

Militiamq.

Militiamq. colis, cum nectare dulcia multo
Largiris Pyliae Neltia verba senectae.
Esse tuum narratur opus quodcumque tuemur
Vrbibus in magnis pulcro spectabile cultu:
Mœnia, templa, lares, aurum, laqueataq. tecta,
Artifices & passa manus, operamq. magistram
Dona laboratae Cereris, dulciq. subactas
Melle dapes: vestesq. auro, argentoq. crepantes:
Et citreas mensas, excussaq. pocula torno;
Distinctosq. abacos, atque aspera cymbia gemmis,
Laudes esse tuas, ò aurea copia fandi,
Vita hominum narrat, semperq. fatebitur aetas.
Quicquid odoratum Cilico de stipite lectum est,
Quod felix Metymna lacu spumauit in alto,
Quicquid Arabs legit, quicquid Pellaeus arauit,
Quod neuit Meliboea nurus, fusoq. Corinthus
Aere dedit splendere: Alpino in monte gelatum
Quod bene femineas clarauit lumine dextras;
Quicquid in humanos successit molliter vsus,
Quicquid Parrhasij caelo, vel folle Myronis
Ductum est, aut Phidiae manibus, fucoq. Timantis
Quicquid Aristides, liquidisq. coloribus Habron
Effinxere: tuae sunt omnia scilicet artis,
Muneris illa tui sunt omnia lactea linguae
Copia. sic quaeso nos aspice, cum tua laeti

Dicta

Dicta Parens colimus, studio cum iussa fideli
Exequimur, bibimusq. tui noua flumina fontis.
Claudite sed riuos pueri: satis alta minori
Carmine, grandiaq. exili tenuauimus orsu.
Incipe Rhetorice, cuius sapientia cuiquam
Hausta satis non est, Latio licet ille patrono
Sit melior, licet Attiaco sit fulmine maior:
Incipe: quandoquidem pubes tibi laeta Quirini
Igne tuo totas penitus succensa medullas,
Affluit, & dictis bibulas accommodat aures.

Ipso Ianuarij Mensis initio exactis iam ferijs ad Rhetoricae Auditores.

PARAENESIS. XIIII.

ANVS init: Iani bona dicite verba Calendis,
Et niueas orate dies, & candida semper
Saecula, & innocuis traductum mensibus aeuum.

I Sic

Sic Latij Patres olim: sic Romula pubes;
Sic Numa, sic Curibus Tatius deductus ab altis,
Sic Aboriginibus nati fecere vetustis.
Tempore quo certa currebant vndique pompa
Perq. vias Vrbis, perq. amplas munera sedes,
Perq. humiles alterna casas, perq. aurea Templa.
Hoc agite Assaraci soboles, teneriq. Quirites,
Indolis ingenuae Iuuenes, date munera, sed quae
Attalicos superent cultus, gazasq. beatas.
Nimirum Aonios Musarum promite foetus.
Nil habet Armeniae littus, nil Persidis aequor,
Nil Tagus, aut felix Hermus: nil India maius
Gemmiferis foecunda vadis, & merce superba.
Interea noti percurrite littoris oram,
Et velis orate animas, mecumq. subactis
Findite marmor aquis, iterumq. lacessite pontum.
Quisque suas acuit vires, acuitq. laborem,
Artes quisque suas hodie delibat agendo;
Vt fausto dimissa die, niueisque soluta
Alitibus, secura secet vada caerula pinus.
Sic eat: in numeros quà me meus incitat error
Vena fluat: religata pigris lina aspera nodis
Flabra vocant, cursuque petunt Helicona secundo.
Verum est quod cecinit vates, quem Pieris alma
Nascentem, & dias venientem in luminis oras

Vide-

Viderit, extremo nunquam labor Isthmius illum
Puluere clarabit pugilem, nec laeta triumphis
Victorem excipient alto Capitolia curru.
Sed quae Pegaseo manant è gurgite lymphae,
Quaeq. sub Aemonio voluuntur murmura Pindo
Illustrem ostendent populis, perq. auia mundi
Ducet fama noui pennis oculata satelles.
En ego si cedris cythisos, & lenta viburna,
Robora si liceat salici componere quercus;
Naturae tentare animo secreta latentis,
Terrasq. caeliq. vias, pelagiq. profundi;
Patribus officium, Natis euoluere leges,
Iura dare innuptis, praecepta referre maritis
Ausus eram, & sacris super impallescere chartis:
Me tamen huc iterum compellit, & improba semper
Melpomene antiquo tendit concludere gyro;
Et terras alij dixit, caeliq. meatus
Inquirent, alij populos clamore ciebunt:
Te Iuuenes formare decet, pubemq. Quirini
Fingere praeceptis. primis en pendula dictis
Expetit Arpiniq. sales, numerosq. Maronis.
Macte animo quisquis sitientes erigis aures,
Et modo sepositas reuocans Tritonidis artes,
Otia sollicitis damnas inimica Camoenis.
Hoc bene. nam certos mundi peruertere motus,

Et violare nefas longum quod sanxit in aeuum
Mira opifex rebus semper natura ciendis.
Cernis, vt assiduo voluuntur cuncta labore,
Et sua perpetuo repetentia munia cursu,
Non mora, non requies, operi instant omnia certo?
Principio Rector, rutila qui considet arce,
Et vaga despectat pedibus subiecta coruscis
Sidera, telluris qui florea Regna gubernat,
Caerula qui ponti, qui temperat aurea caeli,
Non opis est nostrae meritis depromere dictis
Quicquid in aeterno semper molitur Olympo.
Sed tamen haud molli deuinctus corpora somno,
Blanda fouet grauibus sopitis otia curis:
Quin operosa quies illi, quin cura quieta est.
Nec minus aethereae Mentes, vel cardine summo
Praecipiti cogunt radiata volumina pulsu,
Vel sese miscent faciles mortalibus aegris,
Pectoraq. abstergunt immiti turbida fluctu.
Quin etiam rapida caelum vertigine flammam
Voluit, & insano secum rapit aëra motu,
Nauigerique maris terram rotat aequora circum,
Brachia littoribus quà porrigit obuia Nereus.
Quare age, cui tandem meliori pectora thyrso
Mota calent, Pubes, pigra ne membra quiete,
Neu sine languenti sensus torpere veterno,

Sed

Sed pietate animos, sed claris artibus apta:
Seu quibus Elaeos instaurat Graecia ludos,
Seu quibus aurato bimaris succincta cothurno
Orchestramq. ferit, pulsatque theatra Corinthus.
Seu quibus antiqui tonuerunt rostra Quirini,
Fulmina cum linguae metuens Catilina minantis,
Finibus Ausoniae, laribusque excessit auitis.
Huc alacres animos; huc fortia pectora defer,
Et tibi quas prona diues Facundia palma
Non humiles ostentat opes, studiosa require.
Ecce tibi nitidus puraeq. simillimus vndae
Romulidum Consul, Capitoli cura, salusque
Eloquio mulcet commoti pectoris iras.
Hic tibi facundo pater Atticus insonat ore,
Cui sunt largifluae torrentia flumina linguae.
Hic tibi Mantous delinit cantibus aures
Albus olor, liquidi propter vada Mincia fontis,
Qui dum fata vocant alludit dulcius vndis.
Callimachus forsan tibi carmina finxerit Vmber,
Quo bene se caelo tollit Meuania ciue,
Herbosisq. iugis, Clitumno & nobilis almo.
Non tamen hunc oculis uret iaculantibus ignem
Cynthia, chrysolithis, & Coã veste superba,
Quae domuit refugum, nulloque cupidine tactum
Infecit Iuuenem letalibus aspera succis.

Hinc fuge caste puer, caue ne laedaris ab illa;
Spirat adhuc flammas, & tela nocentia quassat.
Albius in teneros elegos, in mollia caesis
Verba fluet numeris, vitro lucentior albo,
Intemerata gerens linguae monumenta latinae:
Ast una graditur passu lasciua, comisque
Delia, quae Vatem noctes non passa, diesq.
Indulgere epulis, blandos aut ducere somnos,
Cogit in aeternos profundere carmina questus.
Hanc iubeo procul esse, procul: iacet anguis in herba
Abditus ò Pubes. etiam nunc illa potenter
Blanditur nigris oculis, flauoq. capillo.
Splendida Romuleus tutò tibi carmina panget
Pindarus: Oenotrius tutò tibi ludicra Pastor
Verba Syracusias modulabitur inter auenas.
Hos sine fraude leges, licet horum impune Camoenas
Spectare & numeros Syrenum audire canentum.
Inde alias multis anni post mensibus actis,
Impenso Iuuenes studio celebrabitis artes;
Vel quas ille Conon coluit cum montibus altis
Ardua subductum spectabat in astra capillum;
Vel quas Empedocles igni consumptus ab Aetnae,
Vel quas Chrysippus, Crantorq. docebat Athenis.
Disces quo pacto coierunt semina mundi,
Congeriesq. rudis quo pacto didita rebus

Com-

Composuit varijs distinctum partibus orbem.
Quo pacto teretis tornata volumina caeli,
Ambitiosa suo concludant undique gyro
Sublimi mediam quae substitit aëre terram.
Nec minus ut rosea Titan è sede coruscum,
Et volucer caput exerat, & mox limen in vnum,
Dum volat auersus, notis vix demigret boris.
Vt Regina nothum stellarum Luna bicornis
Indiga surripiat fraterno è sidere lumen,
Telluremque leuis breuiore coërceat orbe.
Vt circumuectu tenero riget omnia luce,
Alternansq. vices nimbo cadat arduus aether.
Vt tristi subitò canescant prata pruina,
Vt niue concrescant, pluuia quae foeta volabant
Nubila, & in morem labantur velleris albi,
Imbrifero disiecta Noto, Cauroq. furenti.
Grandinis ut teretes orbes spiracula mundi
Praecipiti saltu cogant ad strata viarum.
Vt maris irati fluctus imitata sonantes,
Versabunda ruant, trepidoq. volantia motu
Fulmina, nunc Rhodopen, nūc alta Ceraunia frangant.
Vt liquidam Ponti molem, camposq. natantes
Auster Hyperboream tantum propellat ad Arcton:
Vt Boreas Austro, facieq. aduersus vt Euro
Praelia perpetua Zephyrus committeat ira.

Haec olim .. sed nunc linguae mollissima fandi
Copia, vos tantum meliori vindicat arte.
Cernitis? ex alto felix Facundia caelo
Adstitit, & vestrae Iuuenes infensa quieti
Maiestate manus, oculorum luce seuera
Dicta mouet contra. melius nunc incipit illa,
Et cogit numeros agitare silentia nostros.

De solemnibus Autumni ferijs ad Rhetoricae Auditores.

IDYLLION.

XV.

ACTENVS eloquij fontes, & Palladis artes,
Cecropijq. sales dicti, Latijq. lepores,
Et decor, & grauitas, & doctae copia linguae.
Haec sat erit vestrum iuuenes cecinisse poëtam;
Palladij iuuenes, pubes mea, candida pubes,
Dum tenues inflat cannas, dum rupe Sabella
Occinit,

Occinit, & misera disperdit arundine carmen.
Ite domum. tandem redit Hesperus; aurea tandem
Finem Libra monet, picto cui margine caeli
Stant vigiles horae, variisq. argentea pomis
Limina, & incedens nudis vindemia plantis.
Iam labor, & placidis inimica industria signis
Longe abijt nostris exclusa penatibus, olim
Ad veterem cum luce noua reditura palaestram.
Otia sint cordi morum censore volente,
Seu libeat tractare pilas, seu pondera follis
Excipere, & molli gaudentia brachia cestu,
Et loris armare manus, ne vulnus acerbum
Pulverulenta graui faciat paganica iactu:
Seu Discus, seu dura placent in Gymnade cruda
Vulnera Pancratij, multo seu feruida fumo
Balnea Gauranis similes imitata vapores.
Nec minus extructis liceat conuiuia mensis,
Artifici variare dape, annosumq. Falernum
Ducere, & in lucem vigiles proferre lucernas.
Quid dicam duro venabula torta lacerto,
Et iacula in celeres excussa Cydonia ceruos,
Et queruli tormenta imitata tonitrua Caeli,
Retiaq., & densa septos indagine colles?
An ne feras memorem tantas, Vrsosq. Luposq.;
Vrsasq., Tigridesq. leues, rabidasq. leaenas;

Et

Et vario damis inimicas corpore lynces?
An vos Castoreum genus, Aegyptiq. iuuencae,
An Phrygiae tauri, viridi quos gramine flauus
Pascit, & aurifero mergit sub flumine Xanthus?
An ne onagros, Orygesq. addam, leporesq. fugaces,
Rupicaprasq. mares, & Hyaenas dente recuso
Pectinis in morem vnci, serraeq. instar acutae?
Possem multa Canum genera, & praecepta referre,
Ni neget, atque alio fugiat mens auia tractu.
Sunt quibus immissae villis horrentibus aures
Impendent, quibus ora fluunt, quibus aspera ceruix,
Obtusumq. caput, laxumq. ante omnia pectus.
Non illis quisquam iubeat me occurrere campo,
Latratu quoties siluam impleuere sonanti,
Conceptasq. vomunt patulis è naribus iras,
Vnde tremunt timidaeq. ferae, Libyciq. leones,
Rhinocerosq. audax, atque alba interlita luna
Panthera, & totum resonat clamoribus antrum.
Sunt quos alta tenet Liguri famulata vetusto.
Cyrnos, & assuetos praeda, victuq. ferino
Durat, & in saxis exercitat ardua summis.
Sunt quos extremis ignota Britannia quondam,
Mittit aquis, Scotiq. feri, & glacialis Hyberne.
Sunt quos Sarmaticis gelidissimus Istula terris,
Quos bifidus Tanais, Geticiq. Boristhenis amnis,

Quos

Quos Hypanis, Sagarisq. creant, & Colchidos orae:
Seu sit opus terrere feras, seu bella ciere,
Nullos illa Vros soboles, nullosq. elephantos
Formidat. quin audet equos, equitemq. magistrum
Sternere, & aduersas auertere dente phalangas.
Hoc bene si studio caperis, iaculoq. Dianae;
Carpe fugam: licet ire procul, licet arua tenere;
Seu Gabio subiecta iugo, seu Tuscula Tempe,
Seu quibus impendent accliues monte Velitrae;
Seu quae Priuernas, seu quae colit Anxur aquosis
Interfusus agris, & Setia despicit alto
Pensilis in scopulo, scruposisq. addita saxis.
Rumpe moras, nigra densus vocat Algidus vmbra,
Et nemus Angiciae, quernis & Aricia siluis,
Assensuq. Cures reboant, Foruliq. propinqui.
Sin studium magis arma sequi, rigidumq. lupatis
Frangere equum, cornuq. solum pulsare sonanti,
Ire licet: cape lora manu, gressusq. superbos
Agglomerare doce, & gyro propiore coërce.
Sed tenerum in primis lege, cum lasciuit aperto
Aequore, contingi metuens, audaxq. volucres
Findere aquas: cui fronte comae; cui tortilis ambit
Colla iuba, & laeuem castigant ilia ventrem.
Nec mihi displiceant viridantia regna, nec amplae
Ruris opes saturi, sanctae & telluris honores:

Praecipue

Praecipue cum mala rubent, cum Lesbia ramis
Gemma tumet, Psythiaeq. cadit de palmite merces.
Hic bene torquatae geminant lamenta volucres,
Hic vitrei fontes cliuosa per arua susurrant,
Hic vaga coniferas interstrepit aura cupressos.
Quid ductum nudis Vfentem in pocula palmis
Commemorem, facilesq. cibos, quos obuia profert
Arbutus, aut cornus lapidosis horrida baccis?
Quin etiam perferre sitim, ieiunia pomis
Soluere longa iuuat, ripam & transmittere saltu,
Amplior vt veniat sudata labore voluptas.
Et possis spectare greges, auidosq. colonos
Sub iuga luctantes admittere dura iuuencos,
Aut stiuam terere, aut Cerealia semina dextra
Spargere, vel domitae milium committere terrae.
Possis & vites, nimiumq. inuisa Lycurgo
Semina, & aprico plantaria cernere colle
Disposita in versum, digestaq. in ordine longo;
Quadrantesq. vias, & ad vnguem limite secto,
Populeas spectare acies, vlmosq. subactas
Quincuncem in latum, viridesq. in valle maniplos,
Deciduasq. comas, ramosq. impune fluentes,
Et sobolem iuxta curuam, sulcisq. cubantem.
Forsitan & cortis, cristatarumq. volucrum
Bella ducem miscentem vncis, & cuspide dura,

Et

Et meritam libeat palmam spectare ferentem.
Victor ouat tremula testatus voce triumphum,
Et graditur sese maior, maiorq. superbo
Surgit apex capiti, viuoq. accenditur ostro:
Et radiant ceruice iubae, maculosaq. lucent
Colla colore nouo, variusq. in pectore fucus
Purpurat, & bifido pendent palearia tractu.
Interdum, & tremula captabis arundine pisces,
Nexilibusq. plagis, & lento subere falles:
Et pedicis torquebis aues, & cassibus altis,
Apricis vbi tramitibus stat consita silua,
Myrtus vbi, & teneri liuescit baccacorymbi,
Iuniperusq. putrem nunquam sensura senectam,
Lentisciq. humiles, & planta virentis oliuae,
Et quae flore breui sambucus laeta iuuentae est,
Et quae purpureos fundit labrusca racemos.
Huc casses, huc verte plagas, & retia Lydae
Virginis, & strepitu volucres discedere coges,
Inq. dolos abiges caecos, nodosq. latentes.
Quod si praecipue turdo moliris edaci
Insidias, mediam cum Libram Scorpius vrget;
Vmbriferum describe nemus, buxoq. virentem
Siluam auidis sortire oculis; hic scilicet auceps
Occule te, caecas cum vix aurora tenebras
Discutit effuso venturi luminis auro.

Incipe

Incipe & arguto s imitari gutture cantus,
Mentiriq. sonos auium. cunctae ilicet illa
Voce ruunt volucres, viscataq. arbore sidunt
Implicitae raptim lento medicamine; & imbris
More cadunt, caeloq. excussae grandinis instar,
Insertimq. solum, & cumulis lata aequora complent.
Me tamen ante alios delectant pinguia pleno
Musta lacu, tepidisq. vndans vindemia labris.
Non ne vides, vbi se caelo librauit Orion
Ensifer in medio, custodes vinea saepes
Negligit, obiectasq. fores recludit, & asper
Falcibus extremos populatur vinitor antes?
Cernitis vt Lycidas oleas, vt rustica Phyllis
Aureolam lentis carpit de vitibus vuam,
Et cista fœtus, & rasilibus calathiscis
Vitigenos exportat; onus nec sentit amico
Iam leuior Baccho, & cantu minuente laborem?
Ecce autem Tyriae truduntur cortice guttae,
Autumnusq. fugit robusto verbere plantae
Collisus. per praela latex, per vimina currit
Sanguineus, sudatq. nouo iam nectare fiscus,
Et tenues abeunt colum per nexile riui.
Stat coniux circum, longoq. examine nati,
Et prona bibit ille manu, legit ille cruentam
Ore vndam, & patulis haurit noua musta labellis,

Dum

Dum pluuius fauet Autumnus, dum purpurat inter
Gutta pedes, riguoq. mero fluit oblita planta.
Hinc ludit lasciua cohors & grandia ponit
Ligna foco; totisq. cöit vicinia tectis,
Atque vna vigilant hilares, & tympana plaudunt,
Et choreas ducunt, curas prohibente Lyaeo.
Scilicet ille liquor voces componere cantu,
Et docuit numeris inflectere membra sonoris,
Dum cithara, & buxo plorat tuba flexilis vnco.
Ille inopi magnosq. animos, & cornua fecit,
Et requiem fessis mortalibus obtulit: ille
Corda virum vicit triplici munita metallo.
Non gens vlla latet rigido sub cardine mundi
Barbara, & immanis, durisq. imperuia saxis,
Quae latices experta tuos ò purpura terrae,
Non animum induerit mitem, non corda seueras
Flexerit in leges, faciles & amarit habenas.
Testis quem memorant Vatum monumenta canentum
Mollibus armatum Thyasis, & Maenade cruda,
Quantum a Gange Tagus, rapidoq. a Tigride distat,
Quantum Hypanis, tumidusq. vado septemplice Nilus,
Victorem meritis tantum lustrasse triumphis.
Non ille armisonis fregit claustra Indica turmis,
Oppida non centum cepit munita maniplis,
Balista pulsante minas, atque ariete muros;

Sed

Sed laticem exposuit, tormentum lene Lyaei,
Quo concussa repente sola, & titubantia nullo
Tecta ruunt pulsu, & domitae sine Marte phalanges.
Nunc age deciduo quando flent dolia musto,
Foetaq. largifluo sudant vineta racemo,
Insanire libet. pulcrum est accersere quondam
Stultitiam, rigidumq. animum deponere pulcrum est.
Cui rigor & tristis non cognita ruga Catonis?
Illa tamen virtus musto caluisse parumper
Dicitur, & calices inter laetata, remissis
Desipuisse iocis in tempore: nulla valet vis
Contra stare tuas ò Bacchi fertilis humor.
Tu genium crudum, tu tristi asperrima sensu
Bacche supercilia, atq. incommoda pectora mollis,
Saturnumq. grauem leni Ioue frangis, & acri
Rore potens laxas iucundo seria ludo.
Hinc vati facis ingenium: & foecunda poëtis
Carmina te dictante fluunt; vbi pectora mordet
Ignea vis, stimulatq. ferox insania vini.
Te sine non quisquam laudata poëmata fecit,
Aut priscos cantauit auos, aut bella frementum
Dixit equum, cum Musa lyras pulsaret amantum,
Cum quateret vatum diuina poëtica mentes.
Per te Parrhasio modulantem Amphiona cantu,
Septenasque fides pulsantem in vallibus Orpheum,

Dicun-

Dicuntur rabidaeq. ferae, summisq. secuta
Saxa iugis, retroq. pedem retulisse fluenta:
Te propter tenet astra Linus, tenet aequor Arion
Impune, & patriam vehitur delphine recuruo,
Caeruleas dum mulcet aquas, & carmine Nymphas.
Quin etiam Ismariae felix testudinis haeres,
Elysios inter castos qui primus oberrat
Musaeus: quin & Thamyras superare sorores
Castalias audax, Phoebumq. anteire canendo:
Quin & Chrysothemis, quin clarus honore Philammon,
Quin & Neritias arguto pollice mensas
Qui celebrat, ratibusq. canit difflata Pelasgis
Pergama, Maeonides: Siculo quin vertice pastor
Iam celebris, quiq. alta mari Symplegades inter
Texta vehit, resonamq. ratem, pinumq. loquentem,
Te sine non tanto cecinissent carmen hiatu:
Nec vos transierim pater Acci, teq. trilicem
Corde senex, qui bella tonas horrentia Romae,
Temporaq. & Latios per carmina digeris annos.
Quid te magne canam nulli Mantoe secundum,
Quid te, quo gaudet felix Verona, Catulle,
Quid te, quem perhibent Arpino prorsus ab ungui
Castigatum olim, mendoq. & labe solutum
Lucreti: quid Flacce tuos iuuat addere ludos?
Nil placet in numeris, nisi gutta beata redundet,

Et soluat moerore animos, & amara dolorum
Abstergat miseri facilis medicina laboris.
Non Thijte Musa Senis vinosa moueret,
Non tibi Threicia contendas amystide Bassus,
Cum multi Damalim musti, cum Massica vina,
Vina ducum, & prisco seruatam Consule testam,
Coecuba cum dicis, praelaq. expressa Caleno,
Quadrimumq. Sabina tuum, Capuaeq. Falernum.
Cum Baccho plenus, Bacchum, Bromiumq. bimatrem,
Nyctiliumq. vocas, & durum in vite Lycurgum,
Titanasq. mones, Idaeaq. saxa pererras
Mente noua. qualis thyrso stupet icta potenti
Bassaris, & gelida stantem niue prospicit Hebrum.
Multis ille liquor fortunam Regibus altam
Eripuit, Caueamq. metu versauit, & omnem
Orchestram impleuit luctu, gemituq. theatrum,
Cum scena in geminas obuertit cornua partes,
Et gemit Oedipodem, pauidumq. impellit Orestem,
Aut facibus Phaedram, furiisq. Alcmaeona pulsat,
Insanumq. Alcidem armat, coenaq. Thyestem
Deceptum indigna lacrimis exercet amaris.
Sed cecini, dixitq. nouissima verba cicuta,
Quam mihi Mantous Tyberino in margine pastor
Tityrus, haud longum tempus, commisit habendam;
Et repete Aonias hac inquit arundine Musas,

Et

Et Phrygios forma teneros, sobolemq. Quirini,
Impubesq. Deos, & monticolas Satyriscos.
Fecimus: & magni pastoris iussa peregi.
Surgamus. grauis vmbra nucis cum vespere primo
Incubat, & pecori grauis est, pecoriq. magistro.
Ite domum. Extremas denunciat Hesperus horas.

TARQVINII GALLVTII E SOCIETATE IESV CARMINVM

LIBER SECVNDVS.

In Peruigilio Natalis Christi.

ELEGIA I.

RAS erit in terris caeli sincera voluptas,
Cras socio Mundũ *foedere nectet amor.*
Crastina principium nostris lux aurea Fastis
Inscribet vacuas inter habenda dies.
Omnia sollicitae potent obliuia vitae,
Omnia nascenti sint operata Deo.
Non iuuet errores filo pinxisse puellas,
Non radio flauam disposuisse comam.
Pura placent illi, puris procumbit in vlnis,
Et nitidus puro conditur ille sinu.
Illi turba placet fida comitata lycisca,
Rusticaq. arridet Alphesiboea manus.

Hic choreas, cantusq. pios, plausumq. mouete,
Lataq. compositis ite per arua modis.
Ducite & emeritos plena ad praesepia tauros,
Nec timeat durum fessa iuuenca iugum.
Tuq. adeo aethereas hauri feliciter auras
Magne Puer, tecum candida saecla gerens.
Te veniente nitent Iani tibi Nate Calendae,
Nataliq. tuo purior annus init.
Te veniente fluunt alieno tempore luces,
Nempe nouas caelum cogis habere vices.
Nam valido gelidum cum pectore frigus anhelat
Semifer & stellas frigerat ore Caper,
Sarmaticasq. niues Boreas componit in Aemo,
Et placido tellus supplicat vda polo;
Dum platanus folijs, spoliataq. vitibus vlmus,
Et rigido quercus cortice nuda riget:
Gramina cum pluuio nolunt se credere caelo,
Gemmaque sub tunicis clauditur alma suis:
Frigida cum vitreis concrescunt flumina crustis,
Caurus & in glaciem frigore vincit aquas,
Sancte Puer curis terrarum gaudia misces,
Et regis arbitrio sidera Diue tuo.
Ipse iubes pigrum properare volumine caelum,
Currat vt inuersos Delius ante dies.
En tibi sunt flores, sunt prata virentia musco,

Sunt

Sunt violae molles, purpureaeq. rosae.
En Aries nitido tibi fulget ab aethere cornu,
En tibi puniceo vere renidet humus.
Luteolosq. crocos, & purpureos Narcissos,
Et vario Thymbras educat aura solo.
Terra tibi viridi colocasia miscet acantho,
Prataq. floriferis pingit odora comis:
Omnia nascenti gratantur commoda Regi,
Gratantur sensu laetificata nouo.
Hunc teneri Mundi fruges habuisse tenorem,
Has habuisse ferunt tempora prima vices.
Purpureum ver illud erat, ver primus in orbem
Intulit auricomo Cynthius albus equo.
Imbribus, & rapidis parcebant flatibus Euri,
Lucebatq. noua candida Luna face.
Non timuit moles rupes Alpina niuales,
Non gelidum stricto Noricus amne vadum.
Non valido annosae nutabant flamine cerri,
Africus in Siculis non equitabat aquis.
Non mare ramosi metuebat cornua Nili,
Qualia nunc tumidi cornua plena timet:
Indigenas Nili claudentis origine lymphas,
Et nusquam primas eiaculantis aquas.
Non niue Danubius turgentes prodigus vndas
Voluebat domino iusta tributa mari.

Non tempestatem glomerabant imbribus atris
Sparsa sub obscuro nubila nigra polo.
Non Pater in media nimborum nocte trisulco
Aemonium telo concutiebat Athon.
Non salis ingenti reboabant littora planctu,
Non pluuia Gallus praecipitabat Arar.
Non conspirati iungebant praelia Cauri:
Non stipulam ventis atra ferebat hyems.
Tunc vitrei fontes, tunc formosissimus aër:
Tunc trepido stabat mobilis aura sono.
Auia tunc auibus resonabat silua canoris,
Tunc segetes almus parturiebat ager.
Tunc Zephyro gremium laxabant arua sinusq.,
Myrrhaq. odoratis illacrymabat aquis.
Mollia se tutò credebant gramina Soli,
Temnebatq. Noti caltha renata minas;
Et tenero vitis trudebat palmite gemmas,
Et dabat effusas longius ire comas.
Tunc primùm lucem pecudes hausere, viriq.
Per nemora immissae tunc abiere ferae.
Arduus hinc capiti ceruus virgulta trahebat;
Hinc attondebant pabula laeta boues.
Herbosisq. leues errabant montibus agnae,
Et tulit argutum bucula torua caput.
Hinc pecus in siluis concurrere coepit equinum,

Et

Et docili flexit mollia crura pede.
Hinc rabidae subiere Vrsae; duriq. cerastae
Colla venenatis intumuere notis.
Sed neque dum curuo feriebat bucula cornu,
Corpora non hirtus dente petebat aper.
Non pecorum teneris instabant fœtibus Vrsi,
Non humiles strauit fœda leaena greges.
Non dum mortiferum spirabat vipera succum,
Non dum conciderat tardior agna lupo.
Non bellator equus densa inter pila micantum
Hauserat horrisonas aure tremente tubas.
Fama est inter oues, tigres, pardosq. cubasse,
Fama est & socios accubuisse lupos.
Dicitur in campis nullo custode capella
Isse: ferus pauidi dux gregis vrsus erat.
Damaq. cum canibus venisse ad flumina fertur,
Et seruasse suas fida leaena boues.
Et casiam non culta seges, calthasq. tulisse,
Terraq. natiuis erubuisse rosis.
Tum quacumque vago diffunditur aequore Nereus,
Gemmiferis baccas enituisse vadis.
Non gens vna leui pectebat ab arbore lanam,
Non tantum auriferas Hermus agebat aquas.
India non tantum dentes mittebat eburnos,
Non Arabum tantum messis odora fuit.

Non

Non tantum Eoo Panchäia thure calebat,
Cinnama non tantum Memnonis ora dabat.
Omnia tunc nullo discrimine terra ferebat,
Vulgo erat effusis spica Cilissa comis.
Roscida de scabra manabant ilice mella,
Perq. vias ibant plurima, perq. nemus.
Et steriles passim sudabant nectare trunci,
Et niuei passim flumina lactis erant.
Et rigidis nitidae pendebant sentibus vuae,
Et rubus hirsutus cerea pruna tulit.
Aurea non curuum tellus poscebat aratrum,
Aurea condiderat tempora prima Pater.
Sponte sua grauidae segetes & fertilis humor,
Nec labor agricolae, cura nec vlla boum.
Dulcia pacatae ducebant otia gentes,
Nullus erat clypeus, nullus & ensis erat.
Tunc neque pauperies vlli, neque tristis egestas,
Corpora non varijs dilacerata modis.
Non morbi, non vlla cohors, ac turba malorum,
Non celeri veniens cana senecta pede.
Virtutumq. chorus per prata nitentia lusit,
Scilicet haec aetas florida veris erat.
Sed post prima patris veteris contagia noxae
Tot bona sunt miseris contemerata malis.
Protinus erupit peioris vena metalli,

Protinus

Protinus erupit ferrea progenies,
Ex illo subiere simul morbiq., necesq.,
Ex illo dirae mortis aperta via est.
Hinc labor & rigidi rapit inclementia caeli,
Atque nouercali lecta aconita manu.
Hinc quaeruntur opes irritamenta malorum,
Hinc & terrifico bella reperta metu.
O niuei soles, ò lucida tela diei,
O fortunatas terq. quaterq. dies.
Quis mihi tam laeto reddat bona sidera cursu,
Primaeui & referat tempora prisca patris?
Sancte Puer curis hominum tu gaudia misces,
Et regis imperio sidera Diue tuo.
Aurea iam reduci fulgent noua saecula mundo,
Aurea progenies te veniente redit.
Nunc alij soles, nunc altera tela diei,
Nunc alij mores, alter & orbis erit.
Tuq. adeo vultu praeportas saecla sereno,
Quae reuehis priscis inuidiosus auis.
Et bonus arrides, plaudisq. micante labello,
Atque pudicitiam matris in ore refers.
Quare age pernici volitabis Naenia penna,
Ibis vbi pleno gratia fonte fluit.
Lude pium carmen tenero modulamine, & aures
Demulce Pueri, Naenia, Naeniola.

Naenia

Naenia blanda veni, suras adstricta cothurno,
Flauam nexa comam, versicolorq. sinu.
Dic vt in ambrosio Pueri flent ore lepores,
Et faciles ducant membra per alba choros.
Non vano quales fingebat Graecia ludo,
Priscaq. mendaci fabula nata ioco.
Tres Charites totis induxit Graecia terris,
Quae colerent vrbes, aruaq. lata soli.
Sed tot habes oculis, totidemq. in corpore honores,
In niueo quot habes corpore membra Puer.
Quot radios ceruice, comis quot fila recenses
Aurea, lacrymulis quot maduere genae.
Gratia per cirros volitat, radiosq. comantes,
Gratia perq. oculos sidera bina volat.
Ore sedet roseo, labiorum innititur ostro,
Et cubat in teneris gratia rara toris.
Bethlemicas igitur mea Naenia vecta per oras,
Ad Pueri cunas siste puella gradum.
Et cane quae totis Mater labefacta medullis,
Caelicolum dixit verba remissa lyrae.
Ad nos vix tenuis famae perlabitur aura;
Naenia nimirum te meminisse decet.
Dicitur ambrosius per candida colla Puellus,
Et lusisse bonae per genitricis ebur.
Illa auidos visus inbiasse in lumina Nati,

Et

Et Pueri radios luce bibisse sua.
Ille ita suspiciens flammas à matre receptat,
Illa oculis similes abdit in ossa faces.
Hic matris miratur opes, haec lumina Nati,
Et perit alternis vulnere vterq; pari.
Mox vbi se fictam in Nati spectauit ocellis,
Edidit haec tenero dulcia verba modo.
Lumina punicei vincentia lumina Solis,
Lumina diuinis blanda cupidinibus:
Lumina sidereis duo lumina clara pyropis,
Lucida purpureis sidera chrysolitis.
Vos ego ni tueor, liquuntur pectora sensu,
Vos ego si tueor, comminus icta cado.
Dicor enim in vobis felicior ipsa, beorq.
Nate oculis istis conspicienda tuis:
Ah moriar sic visa tibi; Puer aspice matrem;
Dulce mihi telo sit periisse tuo.
Nate meae vires, & pectoris vna voluptas,
Nate meae vires, Nate Parentis amor.
Iunge mihi malas, atq. oscula sancta marita,
Iunge mihi teneras bellule Nate rosas.
Laeues tende manus, mihi mollia labra daturus,
Lacteolos gremio conde Puelle pedes.
Brachia materno substerne tenerrima collo,
Et niue maternas candide tange niues.

Languidulosq. para mecum coniungere somnos,
Deliciae matris Nate, Parentis amor.
Audior. Ardentes excepi pectore flammas;
Vror iò remoue blande Puelle faces.
Sat scio nunc quantus Deus his insidit in vlnis;
Cerno mihi quantus possidet ossa Deus.
Dumq. genis compono genas, atque oribus ora,
Se se animus noster non putat esse sui.
Sic animam patulo de tramite ducimus aegram,
Atque tui florem numinis excipimus.
O Tyriae merces, ò labra rubentia Nate,
O niuibus mistum die Puelle crocum.
Quid fugis ad frutices, vt mella nitentia condas,
Atque Hyblaea petis pascua mater apis?
Hic teneri flores, & Hymetti roscida prata,
Atque soporiferae viuida labra rosae.
Hic tenui totum gyro natura coërcet,
Quod gremio caelum, picta quod arua fouent.
Hinc igitur melius vestros libate liquores,
Hinc melius vestris condite mella fauis.
Quae quicunque semel felici traxerit ore,
Diuinas auidus condet in ossa faces.
Dixit; & illapsam sensim per membra quietem
Excipit; & puero sidera bina natant.
Ilicet incerto permittit brachia somno;

Et cubat in matris pendulus ille sinu.
Ecce Puer, Puerîq. Parens castissima dormit,
Somniaq. è caeli limine lapsa trahit.
Ite procul fraudes, procul hinc absistite curae,
Stridula raucisoni ponite flabra Noti.
Ponite sidereae Mentes cantumq. fidesq.
Dum Puero vincit mollia membra sopor.
Vos ego per campos oro, siluasq. comantes,
Ne Puero curas exhibuisse iuuet.
Omnia sint taciturna Deo: non audeat vlla
Sollicitam citharis imposuisse manum.

De Christi in Aegyptum Fuga.

ELEGIA II.

EV fuge sancte Puer, crudeles heu fuge terras,
Regis Idumaei barbara tela fuge.
Ille tibi struit exitium, ferrumq. minatur,
Et parat immitem dura per arma necem.

Eripe

Eripe te morti, crudelibus eripe cœptis,
Quae male perficiet, ni fugis, atra dies.
Atra dies nimium pueris erit illa tenellis,
Atra nimis fuerit matribus illa dies.
Heu nequeo fari: pueros ante ora parentum.
Ah miseros miles terq. quaterq. ferit.
Parce precor scelerare manus: potuere quid isti
Ducere qui primos vix potuere dies?
Non lepores Getula tigris, non vrsa catellos,
Non humilem volucris Delia figit auem.
In validas ruit illa boues: in terga draconum
Haec volat, & toruas diripit vngue feras.
Vix bene tam paruo locus est in corpore ferro:
Figere si vis hic spicula, quaere locum.
Non sceptrum tam parua manus capit improbe, crede,
Membrula non ostrum, non diadema caput.
Stat mactare tamen; vitaeq. excindere florem;
Culpa vel est nasci, vel potuisse mori.
Instat caede, locumq. nouos designat in ictus,
Et manus immeritam librat iniqua necem
Sternitur & bimus terris, & sternitur hornus,
Cui satis & dura ad funera mensis erat.
Sparsa cruore madent arua vndique, & vndique saxa,
Oppida funeribus, compita caede natant.
Iam piger it victor, vitulis ceu dente subactis,
Pigrior

Pigrior it pulsa cruda leaena fame.
Nulla tamen mora, nec requies: auellitur infans,
Vellitur heu miserae matris ab vberibus.
Ah puer abreptus male dum blanditur ocellis,
Lictorem patitur quem putat esse patrem.
Non mouet hunc pietas, tenerũ non commouet aeuum,
Non mouet, heu lacrymae, dilaniata parens.
Heu Rachel miseranda parens, quid tempora fœdas?
Candida quid pugnis pectora tunsa notas?
Vda genas, turbata comas, ciet astra querelis,
Non lacrymis vllis, non mouet illa prece.
Huc saltem conuerte manus, ait ecce satelles:
Hoc mage, quod ferias barbare, corpus habes.
Hic alius nobis latet intra viscera fœtus;
Verte manus: vno vulnere caede duos.
Caede duos, certum nati sit vt altera bustum,
Alter vt inferias sentiat ante diem.
Hoc pietatis erit, quando mihi munere vestro
Non licuit vitam ducere, posse mori.
Sed quid ego haec memoro? sunt barbara iussa Tyranni.
Sic iubet extingui quos putat esse Deos.
Sic iubet extingui sceptris quos arcet auitis,
Quos timuit regno scilicet ense cadant.
Sidera vestra fides: vbi telum in nube trisulcum,
Si liquido nunc it Sole serena dies?

L *Improbe*

Eripe te morti, crudelibus eripe cœptis,
Quae male perficiet, ni fugis, atra dies.
Atra dies nimium pueris erit illa tenellis,
Atra nimis fuerit matribus illa dies.
Heu nequeo fari: pueros ante ora parentum.
Ah miseros miles terq. quaterq. ferit.
Parce precor scelerare manus: potuere quid isti
Ducere qui primos vix potuere dies?
Non lepores Getula tigris, non vrsa catellos,
Non humilem volucris Delia figit auem.
In validas ruit illa boues: in terga draconum
Haec volat, & toruas diripit vngue feras.
Vix bene tam paruo locus est in corpore ferro:
Figere si vis hic spicula, quaere locum.
Non sceptrum tam parua manus capit improbe, crede,
Membrula non ostrum, non diadema caput.
Stat mactare tamen; vitaeq. excindere florem;
Culpa vel est nasci, vel potuisse mori.
Instat caede, locumq. nouos designat in ictus,
Et manus immeritam librat iniqua necem
Sternitur & bimus terris, & sternitur hornus,
Cui satis & dura ad funera mensis erat.
Sparsa cruore madent arua vndique, & vndique saxa,
Oppida funeribus, compita caede natant.
Iam piger it victor, vitulis ceu dente subactis,

Pigrior

Pigrior it pulsa eruda leaena fame.
Nulla tamen mora, nec requies: auellitur infans,
Vellitur heu miserae matris ab vberibus.
Ah puer abreptus male dum blanditur ocellis,
Lictorem patitur quem putat esse patrem.
Non mouet hunc pietas, tenerũ non commouet aeuum,
Non mouet, heu lacrymae, dilaniata parens.
Heu Rachel miseranda parens, quid tempora fœdas?
Candida quid pugnis pectora tunsa notas?
Vda genas, turbata comas, ciet astra querelis,
Non lacrymis vllis, non mouet illa prece.
Huc saltem conuerte manus, ait ecce satelles:
Hoc mage, quod ferias barbare, corpus habes.
Hic alius nobis latet intra viscera fœtus;
Verte manus: vno vulnere caede duos.
Caede duos, certum nati sit vt altera bustum,
Alter vt inferias sentiat ante diem.
Hoc pietatis erit, quando mihi munere vestro
Non licuit vitam ducere, posse mori.
Sed quid ego haec memoro? sunt barbara iussa Tyranni.
Sic iubet extingui quos putat esse Deos.
Sic iubet extingui sceptris quos arcet auitis,
Quos timuit regno scilicet ense cadant.
Sidera vestra fides: vbi telum in nube trisulcum,
Si liquido nunc it Sole serena dies?

Improbe quot pueris, tot rapta est Regibus aura,
Per te quot pueri, tot cecidere Dei.
Vnde meos igitur repetam Rex barbare luctus?
Quod mihi das flendi barbare principium.
Quae Scythiae te dura silex, quis Caucasus horrens,
Quae mala te Siculis expuit vnda fretis?
Quae sic immites admorunt vbera tigres?
Quae tam crudeles te genuere ferae?
Aspice quos caedis, quos funere mergis acerbo;
Vna dies peperit, sustulit vna dies.
Qualem luce noua, atque auris vitalibus agnum
Marmaricus rapido praeripit vngue leo.
Qualem Narcissum, liquidas dum prodit in oras
Flamen idem fouit, turbine difflat idem.
Qualem vere rosam, tenerisq. papauera nodis
Materna excindit durus arator ope.
O niuei flores, ò rubra corallia Nati,
O rosa lumiuibus ò hyacinthe meis.
Non vos cara parens collo pendere videbit,
Oscula non pressis auribus eripiet?
Non dextella humeros, non lanea laeua papillas,
Candida non plaudet palma parentis ebur.
Et vestra sine luce dies ducentur, & anni,
Nec pluuia semper nubilus annus erit.
Relliquiae dulces miseram lenite parentem

O cari

O cari quondam ponderis exuuiae.
Forsitan haec vltor caelo spectabit ab alto,
Cui scelus, & pœnam bellua cruda luat.
O minor. inmitem tibi signa minacia portant,
Et sceleri similem sidera dura necem.
Tempus erit, cum peste manus consumptus & artus,
Surdos saepe viros, sidera surda voces.
Hactenus haec dixisse satis mœstissima mater.
Barbarus heu nimium funera vestra luit.
Illi tanta nimis sterilescunt gaudia caedis,
Heu nimis informi tabe peresus obit.
Adde fugam interea mundi iustissima cura,
Sic iubet è caelo nuncius, adde fugam.
Sic iubet Herodes, sic imperat ira Tyranni,
Funere sic duro corpora mersa iubent.
In te saeua Ducis ruit ira; tibiq; minatur
Exitium, quae nunc sanguinis vnda fluit.
Sed quo carpis iter vitae melioris origo?
Heu quàm dura Puer vertis ad astra solum.
Quo fugis? hei mihi quam cruda est Aegyptia tellus:
Quam timeo mores barbara Memphi tuos.
Quam Pharbaete tuos, quam nubila rara Syenes,
Quam timeo leges dure Canope tuas.
Nam quid ego à proauis repeto fastigia rerum,
Quid memoro innocuas in fera vincla manus?

Quid casus Hebraee tuos puer inclyte dicam,
Quid referam firma limina clausa fera?
Quid me Sammariae, viridis quid littus Ioppes,
Quid me Iordanis vitrea lympha rapis?
Quid me herbose rapis curuis in vallibus Hebron?
Quid tua me Sichen laeta vireta vocant?
Venijt hic vitio fraternae fraudis Ioseph,
Hic male bis deno venijt asse puer.
Et putat extinctum sparsas cum sanguine vestes
Aspicit, & salso spargitur imbre parens.
Spargitur & longos informi puluere canos,
Scindit & obstantes pectoris vngue sinus.
Quis casus te care mihi tam durus ademit,
Ne caderet tecum nostra senecta puer?
Heu mala te siluis lea sustulit: effera Tigris
Ausa mihi carum dilaniare caput.
Ite citi, per tesqua, citi per lustra ferarum,
Per iuga, per saltus, per loca senta rubis.
Et si quid lacero tandem de corpore restat,
Cara etiam misero pignora ferte patri.
Aut ego proripiar siluas laniandus in altas,
Queis puer vt cecidit dentibus, ipse cadam.
Tum septem perbibent somni sine munere noctes,
Ieiunum septem continuasse dies.
Teq. puer cum sole placet, cum vespere flere,

Te

Te cedente die, te redeunte queri.
Et modo per siluas, modo per saxeta ciere,
Et modo te nudis quaerere littoribus.
Et quoties fessus perplexa ambage viarum
Constitit ad Sichen, pascua laeta boum;
Reddite clamabat, natum mihi reddite ademptum,
O quaecunque sub hoc bellua monte lates.
Ante mihi nunquam cordis concedet amaror,
Quam sit visa oculis cara figura meis.
Quin etiam in lacrymas paulatim totus abibo,
Qualis abit pluuio tacta pruina Noto.
Et meritò; misero natus mihi nuper ademptus,
Quo mihi non natus carior alter erat.
Ille amor, ille meae solamen dulce senectae
Iam fuit: ah misera nate perempte nece.
Versari tecum semper, tecum esse solebam,
Tu mihi tergebas pectora tristitia.
Nunc mea perpetuo manabunt lumina fletu,
Manabunt semper lumina fluminibus.
Donec fessa dies animi mihi claustra relaxet,
Donec tarda mihi vita superstes erit.
Interea Pharias puerum mercator in oras
Portat, & Aegypti regna beata petit.
Iamq. Palaestinae perarатis finibus altae
Ecce Paraetonij tecta superba vident.

Incipit & turres procul ostentare Sebennis,
Incipit & Memphis prodere in astra caput.
Hic iuueni requies: hic intrat Osiridis vrbem,
Tectaq. Niliacis nobilitata vadis.
Hic alios patitur dominos: equitumq. magistro
Mancipium multo venditur aere puer.
Induit hunc sagulo, pictis cui purpura limbis
Errat, & ad talos fimbria rubra fluit.
Donat equum, donat phaleras: pulcherrimus ille,
Altior & socios eminet ante suos.
Quale ebur, aut fulgens media se qualis arena
Exerit, & trito in puluere gemma micat;
Talis belle puer multis in millibus ibas,
Talis eras vultu, lumine talis eras:
Quantum animis erroris inest: geris inscius ipse
Arma, quibus miserè conficiendus eris.
Quid iuuat imperijs aliena facessere iussa,
Si dominam vinclis, seruitioq. premis?
Ipsa sibi totis visa est ardere medullis,
Vt pueri sensit femina caeca faces.
Illius & reputat cultus, putat ora, manusq.
De puero noctes cogitat, atque dies.
Sic graditur, sic membra mouet, sic lumina versat,
Neglectas ebori sic iacit ille comas.
Murice sic malas, sic labra rubentia tingit,

Articulat

Articulat placido talia verba sono.
Illi & amara dies, & noctis amarior vmbra est,
Illi cuncta nigro tempora felle madent:
Qualis post magnum languescunt aequora motum,
Sed tamen à ventis aequora cana tument.
Talis erat placitae iuuenis praesentia formae:
Absit forma licet, corde remansit amor.
Vritur, & caeco nimium succensa furore,
Comparat immerito foeda puella necem.
Quid tam saeua iubes me femina dicere facta?
Quid tua me cogis probra pudenda sequi?
Euocat in thalamos iuuenem; mollissima verba
Format, & amplexus addere caeca parat.
Ille reformidat, visuq. expalluit amens,
Qualis in vmbroso caltha vetusta solo.
Explicat & nexus trepidis fugit oscula labris,
Vt fugit incauto vipera pressa pede.
Heu remoue, exclamat, cupidos hinc femina nexus,
Hinc remoue collo brachia iuncta meo.
Sic placeo dominae, thalamoq. placemus berili?
Haec fuit officijs gratia danda meis?
Quamuis amplexus, adductaq. brachia fugi,
Sum tamen in noxae finibus vsque nocens.
Quis scelus hoc Tanais Nilo confusus, & Indus,
Quo Tagus incestas eluet amne manus?

Non has si Ganges, non has si mergat Orontes,
Oceani non si perfluat vnda patris.
Haec ait: & se proripiens pauefactus, amictum
In manibus liquit nupta nefanda tuis.
Illa dolore amens, clamorem ad sidera tollit,
Quo sola, quo totae contremuere domus.
Hic miser indignis religatus brachia vinclis,
Cogitur in tenebras carceris ire puer.
Hic olyra pastus villi, lymphaq. palustri
Attenuat niueos corporis ille toros.
Attenuat macie vultus, auroq coruscas
Promittit longas iam sine lege comas.
Culpa est esse pium: scelus est seruasse pudorem:
O mage Lernaea femina cruda lue.
Nulla tuas vnquam superabit fabula noxas,
Mores nulla tuos vincere Phaedra potest.
Non hoc Pasiphäe vincat Gortynia crimen,
Si qua vel existet fœda puella magis.
Scilicet haec Memphis, parit haec Aegyptia tellus:
Ah Deus haec natum cogis adire loca?
Haec fuit externis semper male fida colonis
Terra, Palaestinis semper iniqua fuit.
Testis es Isacidum Moses fortissime ductor
Hoc male perpessus fanda, nefanda solo.
Dicitur vt primas venit sub luminis auras,

Amne

Amne datus rapidis vt veheretur aquis.
Sed scelus indignum renuerunt fluminis vndae,
Et puerum sicco destituere vado.
Cortice compositus, textoq. receptus iunco,
Deserta infelix illacrymatur humo.
Aeneadae gemini quales impune vagati
Dicuntur, lymphis ò Tyberine tuis.
Vimineo tuti fisco, fragiliq. quasillo,
Scilicet vt Romae semina magna darent.
Depositum sic Nile tenes, quia scilicet intra
Flumina pene noui conditor orbis erat.
Parce puer lacrymis, lacryma vel gaudia tantum:
Sors tibi non humilis Regia Nata venit.
Illa puellari gradiens stipata corona,
Amne lauaturas mane petebat aquas.
Vidit arenosa proudere rupe papyrum,
Et puerum querulis astra ciere modis.
Mota sono iubet educi; stupet inscia formam,
Et formae quod tam fusile lumen erat.
An Dea te formose puer vitalibus auris
Edidit, an quae sub flumine Nympha latet?
Lacte nouo, dapibusq. nouis puer inclyte cresce,
Nec pudeat nostros incoluisse lares.
Creuit lacte puer, plenis iam creuerat annis,
Creuerat & plena gratia lapsa manu.

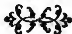
Si

Si libet, è nigro propulsat nubila mundo,
Si libet è calido deuocat axe niues.
Si libuit, picto deduxit sidera caelo,
Si libuit Lunae tortile vertit iter.
Si libuit refrenat aquas, & flumina sistit,
Si libuit siluas, viuaq. saxa mouet.
Et rigido potuit de marmore ducere fontes,
Et potuit nigrum pellere virus aquae.
Lubricus in virgam quoties exaruit anguis?
Terribili quoties virga dracone viret?
Quid Pharios dicam currus cum milite mersos
Dum redit ad patrium subdola lympha sinum?
Quid cyniphes referam pulsos, ranasq. palustres,
Mille quid adnumerem subdita monstra neci?
Non tamen haec rerum flectunt miracula Regem,
Non Pharios quicquam, perfida corda, mouent.
Sed magicum accersunt murmur, sed vincula semper
Isacidum populis asperiora parant.
Scilicet haec Memphis, parat haec Aegyptia tellus,
Qua mage non vnquam perfida terra fuit.
Testis in Ambracio meretrix Regina profundo,
Indocilis Romae sceptra superba pati.
Testis in ingratis Antonius impiger armis,
Deq. Paraetonio signa vocata mari.
Hic Augustus agens Latio de littore classem,

Barba-

Barbarica vidit caerula cana rate.
Femineos vidit ciuili Marte maniplos,
Vidit & instructas in sua damna manus.
Feruere Leucaten vidit cum palmula fluctus
Verberat, & ratibus stupea flamma fugit.
Missile cum loris, pennaq. volatile telum
Spargitur, & multa caede rubescit aqua.
Cyaneas vndis aduersas ire putares,
Et iuga littoreis bella mouere iugis.
Instant mole viri, turritis puppibus instant,
Pigraq. remigio castra abiegna citant.
Picta etiam curuis Centaurica saxa carinis,
Praelia vicinis ferre videntur aquis.
Sed Nilum Cleopatra pete, & tua regna per aequor,
Non facit ad digitos ensis & hasta tuos.
Omnis Arabs, omnis vertit iam terga Sabaeus,
Et trepidam recinunt patria sistra fugam.
Ipse etiam versus coniux Antonius hostes
Iam fugit, & vitam perditus ense fugat.
Pyramides inter Pharias iacet ecce Latinus,
Te ciet, & sociam caeca sub antra vocat.
Scilicet hic saeuis lugebis morsa colubris,
Hic dulci vitam vulnere pone licet.
Haec fuerunt olim; fuerunt cum barbara pellex
Pene tibi exitium maxima Roma tulit.

Pene peregrino Capitolia magna Canopo,
Pene tibi Meroe Roma tributa dedit.
Nimirum haec Memphis, facit haec Aegyptia tellus,
Nil putat Aegyptus, perfida terra nefas.
Huic tamen ò mundi columen committeris Infans,
Sic puer in duras cogeris ire plagas?
Quisque timet Merōae leges, ritusq. Syenes;
Qui sapit, Aegypti tela cruenta timet.
Sed tibi magne Puer sunt alta tonitrua praesto,
Sunt superi praesto fulmina saeua Patris.
Vae tibi, vae nimium terris inuise Canope,
Vae tibi, ni recipis barbara Memphi Deum.
Ecce labat quassa trepidum testudine templum,
Ecce labant trepido perfida saxa tholo.
Signa cadunt, ductiq. cadunt è marmore vultus,
Nec potis est rectos ara tenere Deos.
Ipse etenim stratus casu stat Iuppiter Ammon,
Disiectumq. procul marmor Osiri tuum.
Et iacet Isis humo, iacet & latrator Anubis,
Et iacet aeternae fusile numen aquae.
Sit peccasse satis: Puero iam cede Sebennis;
Cede Deo Memphi barbara, cede Deo.

ME-

METANOEA
In Christi Saluatoris Obitum.
ELEGIA
III.

VCIDA cum leni crispantur marmora fluctu,
Cum placidũ clemẽs asperat ira salũ.
Cum Notus Oetaeos adsibilat inter honores,
Et vaga coniferis ingruit aura comis.
Herbida lasciuo radens cum prata volatu
Cantat, & arboribus laeta recurrit auis.
Et pecus aequoreum, vasti gens humida ponti,
Cum fugit incerto, cum refugitq. mari.
O ego quae tacitis ineo certamina curis,
O ego quam duro vulnere dilaceror.
Quam mihi letiferis stringuntur pectora telis,
Quam facit introrsus saeua sagitta viam?
Scilicet infligunt animo periuria plagas,
Atque alit in venis conscia culpa metum.
Ah dolor: infidam plectunt sic crimina mentem,
Sic data plectuntur irrita vota Notis.
Iam pudet in patrium conuertere lumina caelum,

Et

Et prece penniferos sollicitare choros.
Heu lacrymae: duro meus afflictatur ab ictu,
Et iacet, & plagas illacrymata fouet.
Vestra fides Superi: iusti quid flumina fletus,
Ad scatebras tantum quid reprimuntur aquae?
Ad scatebras reprimuntur aquae; stant lumina sicca,
Nec potis est animus facta dolore queri.
Sancta Parens, si fixa mei tibi cura recursat,
E solio vatem despice Diua tuum.
Te duce cum dubijs olim iactabar ab vndis,
Temnebam reflui mille pericla maris.
Te duce cum supplex olim versabar ad aras,
Manabant oculis flumina larga meis.
O iterum madeant illis mihi lumina guttis,
Perq. oculos iterum defluat vnda meos.
Tu potis es largo perfundere gurgite malas,
Aridaq. in lacrymas vertere saxa potes.
Tu potis es chalybem confringere pectoris aegri,
Tu potis in fontes dissoluisse gelu.
Ipse equidem memini, mihi cum per corda cucurrit,
Cum dius liquido in pectore lusit amor,
Quam facilis lentas ederet mihi flamma medullas,
Quantus & ex oculis iret in ora liquor.
Quam celeri varios potui percurrere penna
Caelituum cuneos, Caelituumq. domos!

Et

Et brutum superare globum sub inane iacentem,
Et potui melior me meliore frui.
Nunc quia non vror, solito non carpor ab igni,
Fletibus & siccae non maduere genae;
Forsitan inuisus Caelestibus astra fatigo,
Atque preces surda negligit aure Deus.
Quid queror ah' demens? illi placabilis ira est,
Semper & ad votum mitior illa venit.
Ipsa mihi testis vultum suffusa rubentem,
Quae riguo temerat Magdala rore genas.
Testis ab informi qui pendulus arbore fleuit,
Et de funerea tendit in astra cruce.
O vtinam primi sub lumina solis ouantis
Cras animo rursum pristinus adsit amor.
Namque ego cum sese referet lux aurea terris,
Et cristata diem mane vocabit auis.
Impiger eripiam languentia brachia lecto,
Eripiam somno corpora functa breui.
Et supplex affusus humo, genibusq. volutans,
Sollicita nectam vota iterata prece:
Et repetam quanto pro me labefactus amore
Diluerit fuso membra cruore Deus.
Et iuuenem obsessum cernam fulgentibus armis,
Isacidumq. dolis, Romulidumq. manu.
Hic rapidas sensit turbas, hic stupea collo

Vincula,

Vincula, & illatas ad mala iussa faces.
Per fora, per coetus trahitur, perq. atria circum,
Perq. vias Solymae victima, perq. domos.
Et rapitur Latiae media in praetoria turmae,
Sontum vbi largifluo sanguine feruet humus.
Ah dolor: hic niueum, visu lacrymabile, corpus
Nudatum informi tingitur vsque nota.
Caeditur & loris grauiter, virgisq. salignis,
Et valida resonant verbera torta manu.
Iam liquido corpus perfusum sanguine rorat,
Sanguineoq totum purpurat imbre caput.
Qualia sunt varijs illusa aulaea maeandris,
Quae manus artifici Belgica pingit acu.
Haud alia est iuueni discisso in corpore forma:
Quem ferias lictor non erit ecce locus.
Sit peccasse satis: reliquo iam parce cruori:
Sat bibat è tanto flumine tanta sitis.
Ecce patet pectus, detèctae & vulnere costae,
Sanguis & ad niueos labitur vsque pedes.
Qui lacerum videat corpus, viuumq. cadauer,
Ille Dei vultus quaerat, & ille iubar.
Heu trabe quadrifida suspenditur, ecce labascunt
Viscera, non vno dilaniata modo.
Quid referam frontem, suffusaq. lumina tabo?
Quid dicam indigna pallida membra nece?

Quid

Quid putres oculos media iam morte natantes?
Pallentesq. genas, oraq. biulca siti?
Quid scissas referam palmas, palmasq. pedesq.,
Tempora quid tortis sanguinolenta rubis?
Et iam caelestem suprema voce Parentem
Inuocat, & tremula sidera voce ciet.
Voce ciet Patrem, possit qua vincere cautes,
Qua possit ferri frangere duritiem.
Concutitur caelum, resonat nemus omne fragore,
Et refuga ad scopulos adsilit vnda maris.
Pallet & aspectu, trepidoq. argentea cursu
Luna fugit, lucem ceteraq. astra negant.
Inferiasq. suo dat Cynthius ipse Tonanti,
Dum ferruginea tempora nube notat.
Ipsa etiam tellus lacrymas fudisse tepentes
Dicitur, & valido contremuisse sono.
Excitasq. ferunt vmbras, tumulisq. relictis,
Tecta per, & medias exululasse vias.
Sed mihi dum memoro, serpunt in pectora guttae,
Et fugit in fluuios nix resoluta face.
Imbre madent tenero, lacrymarum & lumina gemmas
Suspendant, tacitas corde mouente preces.
Has mihi tu lacrymas iterum, tu maxima Virgo
Elicis ex oculis flumina salsa meis.

Nunc timor abscedat turpis, tristesq. querelas,
Icario tradat ferre procella salo.

De festo die Corporis Christi.

ELEGIA.

IV.

AVDIA diuinae redeunt solemnia cœnae,
Lux fuit haec nostris condita nuper auis.
Cum cruor è sancta manauit fruge profusus,
Cum sacra non casta sunt temerata manu.
Ex illo tibi festa dies, Pater, orbe quotannis
Extitit, & lauro limina picta virent.
Et tormenta cauo diffindunt nubila pulsu,
Et gemit in templo tortilis aere tuba.
Obuia siparijs vmbrantur compita circum,
Purpurat, & posito flore rubescit humus.
Et labyrinthaeos imitatur lympha recursus,
Fons vbi Daedaleas eiaculatur aquas.

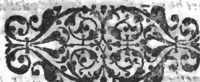
Interea

Interea lustras Vrbes, & tecta reuisis,
Et bene triticeo conditus orbe lates.
Orbe lates paruo, maiestatemq. reducis,
Et radios mulces numinis vsque tui.
Tempus erit, cum flammiferi super ardua mundi
Lumine non parco conspiciendus eris.
Totus sole rubens, totus spectabilis astris,
Stellata totus cyclade sidereus.
Volue diem Titan, euoluite sidera cursum,
Vt videam superi lumina clara Patris.
Non etenim spectat viuus tua lumina quisquam,
Non istas viuus cernere possit opes.
Nec qui perpetua moritur sub nocte, micantes
Aspiciet radios numinis ille tui.
Ah ego, vt aspiciam, moriar Pater optime, vel te
Vt possim semper cernere, ne moriar.
Sed mihi sint tecum felici tempora cursu,
Tempora non vllo contemeranda die.
Non humiles istic curae, non vilis egestas,
Non parit alternas menstrua Luna vices.
Non vitam durae rapit inclementia mortis,
Non properat celeri curua senecta pede.
Sed niuei sine labe dies ducuntur in aeuum,
Ducitur, & iugi flore iuuenta viret.
Culmina non istic rigida vestita pruina,

Aut nemorum duris brachia tunsa Notis.
Ast hilaris vernae patet indulgentia lucis,
Et rubet Assyrijs prodiga terra rosis.
Aruaq. luxuriant Zephyro fœcunda magistro;
Subdita nec solito mollia prata modo.
Vmbrosumq. nemus, platanosq. per obuia nexas
Insilit, & grato carmine mulcet auis.
Atque quatergemini labuntur marmore fontes,
Lymphaq. per salebras irrequieta fugit.
Scena viret circum felici consita musco,
Siluaq. natiuas obstrepit inter aquas.
Stant circa Phrygijs vmbracula ducta figuris,
Citreaq. assurgunt fornice texta cauo.
Et domus argento, laeuiq. intermicat auro,
Materiamq. graui prouocat arte labor.
Succisaeq. micant Hyacinthi è rupe columnae:
Lubricus hic altum tollit Iaspis opus.
Beryllus pedibus, pedibus calcatur Achates,
Crystallusq. amplas ornat aquosa vias.
In medio Thymbrae spirant redolentibus auris,
Et casiae messes area mitis alit.
Sponte sua fruges, & sponte resurgit amomum,
Pullulat & nardi sponte renata seges.
Et modo Achaemenio frondescunt vimina costo,
Et modo de truncis balsama odora fluunt.

Illic

Illic ludit Amor diuinis percitus alis,
Atque nouem plaudit picta iuuenta choris.
Mille agitant festas per dulcia carmina luces,
Mille citant fidibus barbita, mille lyras.
Murmura tentantur labris, orisq. recursu
Flexanimo dispar strides auena modo.
Dissimiliq. leuis variatur arundine cantus,
Et digitos inter aura sonora meat.
Scilicet his dabis vsque frui Pater optime quondam,
Scilicet haec nobis gaudia pacis erunt.
Spargimur interea lacrymis, ceu dicitur olim
Flesse Palaestinus ad Babylonis aquas.
Ah procul à patria via diuidit inuia longe,
Quam patet à patrio limite terra procul?
Aspice, de truncis citharas suspendimus ornis,
Et de populeis Nablia muta comis.

De Natali B. Virginis.

ELEGIA.

V.

EMPORA laeta cano: caelesti
fundit ab amne
Gratia diuitias officiosa suas.
Et nouus è caelo resupinat Aquarius
vrnam,
Et cadit in nostras nectaris vnda plagas.
Quin etiam templis Pietas reuocatur apertis,
Quin redit in terras intemerata Fides.
Ipsa verecundas demissa Modestia luces
Ingreditur puro conspicienda sinu.
Pallentes suffusa genas, impexa capillum
Ardua caeruleis insidet illa rotis.
Et natam terris placido denunciat ore,
Quae videt hanc primum sancta puella diem.
Dum venit, exoluit trepida formidine mundum,
Tradit & immites ferre procella metus.
Miscet & aethereos materno in pectore sensus,
Lactea cum genitrix membra reclinat anus.
O bene felicem tepidis vestigia lymphis
Quae rigat, & roseis imprimit ora genis.

O vbi

O ubi brachiolis incumbet Virgo tenellis,
O ubi purpureos inferet illa pedes.
Thuriferis quicquid Panchaia nutrit arenis
Halet, & ad cunas cinnama odora fluant.
Barbarico surgant illic laquearia cultu,
Splendeat & uiuo murice picta domus.
Bacca solo centena micet dispersa rubenti,
Qualis Erythraeis concha renidet aquis.
Adde puer quaecumque Cilix attondet in agris,
Quaeq. per Oebaliam Chloridos aura fouet.
Tuq. adeo nostris allabere candida coeptis,
Et citharas anima dia puella meas.
Tunc ego Mantois perfundere labra fluentis,
Tunc ego Castaliis immaduisse negem.
Non mihi Thebano contendat Musa cothurno,
Non mihi Maeonio spiritus ore sonet.
Nostra Philetaeis non cedat pagina ceris,
Non iuuet Orphaeo pellere more fides.
Callimacho melior mihi nutet fronte corymbus,
Me minor Alceus pollice tangat ebur.
Rumpe moras Virgo: uiridant mihi baccare crines,
Et percussa lyrae garrula fila tremunt.
Exere te duris latebris, & carcere caeco,
Et fugient nigro nubila tetra polo.
Te facilis natura uocat; felicior annus

Iam tenet incurua roscida mala manu.
Arboribus Pomona nitet, cui Virginis astrum
Tinxit amabilibus viuida labra rosis.
En tibi arundinibus viuis subnixa supinis
Feruida contextu temperat astra leui.
Et teretes viridi rutilant in palmite gemmae,
Et Methymnaea merce superbit humus.
Florea mobilibus lambuntur gramina riuis,
Atque iterum vernas explicat annus opes.
Non tot purpureo rident in littore conchae,
Non ita Sidoniis lana rubescit aquis.
Ergo age felices excepta luminis auras,
Inuisasq. diu rumpe Puella moras.
Cum venies, tibi plaudet ager, tibi sidera plaudent,
Et placidas hyemes ire iubebit amor.
Et pennata cohors diuina crepundia collo
Suspendet variis irradiata notis.
Tunc mihi, tunc tarde serpat per membra senectus,
Et veniat lento mors inimica pede.
Vt videam puro flauentia saecla metallo,
Atque iterum prisca fulgere luce dies.
Quos noua de caelo veniens Astraea reducit,
Quos verso referunt cardine Solis equi.

Beatae

Beatae Virgini in Caelum assumptae.

ELEGIA VI.

EGO Dardanios non vltimus inter olores
Ad tua Gethsemani busta beata ferar.
Forsitan hic putri consumam membra senecta,
Hàc erit & nobis forsan in astra via.
Quà modo per vacuum tranauit nubila Virgo,
Et sedet astrigero syrmate conspicua.
Ah repetis melior patrios Astraea penates,
Et repetis nostris forsan iniqua malis.
Interea duro vellis mihi pectora morsu,
Pectora diuinis icta cupidinibus.
Non hederae molles, non serpunt lilia fronti,
Non mihi facundum Musa lacessit ebur.
Sed querula moestum testudine solor amorem,
Solor, & ad salices, mutaq. saxa loquor.
Nam mihi ad exectas iterantur spicula venas,
Et memor obductum vulnus acerbat amor.
Vidi ego Idumaeum currus volitare per orbem,

Cum

Cum vegetis primum Phoebus anhelat equis.
Vidi ego sidereos comites, nubemq. curulem,
Et cor in niueo sederat axe meum.
Esse procul, caelo falsis quoscumque quadrigis
Inseruisse caput fabula prisca docet.
Alba Terapnaeo trahitur non orbita cycno,
Non Ariadnaeis lyncibus acta fremit.
Non roseae tigri spumant Gangetide bigae,
Frena nec armipotens ferrea mordet equus.
Non vehit horribilis vacuum per inane chelydrus,
Non trahit inuitas addita cerua rotas.
Axes Virgo tuos reparabilis incitat ales,
Ales ab exequijs iam renouata suis.
Illa olim indocilis Diuûm parere lupatis,
Illa tibi frenum debita cepit auis.
Sic sublimis abis: probibent mihi nubila visum,
Et me sub dubio lumine fallit amor.
Quàm caeleste micat, sanctae cui gratia formae,
Cui decor, & dius lumina pinxit honos!
Flaua peregrinis variantur tempora gemmis,
Quas creat Eoa discolor amnis aqua.
Et velut Assyrio quae lucent vellera fuco,
Tincta vel Oebalio murice labra putes.
Ipsa suos lacrymans risus, ciet humida guttas,
Quas bibit ambabus purpura viua rosis.

Sic tenerum curua sudat super arbore malum,
Cum cadit in virides roscida gemma comas.
Mitia, dum graditur, redolent opobalsama limbi,
Et croceus multo spirat odore sinus.
Et radiat stellata rosis, stellata lapillis,
Et niueum colli crine flagellat ebur.
Et sonat argento pallam diffusa crepantem,
Et nitida in gremio versicolore rubet.
Sic vbi lasciuus tremulis sol errat in vndis,
Et lux purpureis crebra recurrit aquis:
Caerula cum variis pellucent aequora flammis,
Nec radios certus vibrat in amne color.
Aut vbi multifido leuis ambit nubila cinctu
Iris, & innumero circuit igne polum.
Aut vbi plena sui stellatae lumina caudae
Iactat, & in gyrum picta superbit auis.
Sic graditur, caeliq. intrans Capitolia victrix,
Accipit aeternae sceptra regenda domus.
O mundi Regina potens, spes vna labantis,
O super aethereos Diua locata choros.
Te comitor supplex, votisq. sequacibus vltro
Astra super volito, caerula templa super.
O Nato sata Virgo tuo, pulcherrima mater,
O Patris Genitrix vnica Virgo tui.
Cui vagus astrorum implexo diademate Phoebus,

Cui

Cui religant flauas sidera mille comas.
Cui niueis ardens radijs argentea fulget,
Lambit & auratos subdita Luna pedes.
Stellarumq. greges placito famulantur honore,
Et tenerum stringit lutea palla genu.
Et niueam decorant gemmantia lumina frontem,
Et sedet in roseis gratia rara genis;
Fusaq. virgineo splendet clementia vultu,
Splendet & ambrosio plurimus ore decor.
Te mare fluctisonum, nigri te nubila mundi,
Te fugiunt trifida fulmina missa face.
Te pluuiae fugiunt, densa te grandine nimbi,
Munere quos anni vitis onusta timet:
Te timet aeterno deuinctus carcere Pluto,
Te timet Infernae nauita tristis aquae.
Quin etiam sub te fuscis damnata tenebris
Nox latet, & vinclis subdita colla gerit.
Et tecum auricomo volitat lux candida tractu:
Illa per instabiles itq. reditq. vias.
Tu caeli referas faciem bipatentis honoram,
Tu rutilum puro fundis ab ore iubar.
Qualis vbi tenera perfusus Lucifer vnda
Laxauit biiugis roscida frena suis.
Aut vbi nigrantem Tithonia terserit aethram,
Multifida facula, flammigeraq. manu.

Tum

Tum vegetus rebus remeat color; omnia rident,
Tum tremula lucent caerula falsa fuga.
Haud aliter tenebras longas post noctis opacae
Antiquum illustras candida Diua Chaos.
Nunc etenim per te placido clementia caelo
Assidet, & puro fulget ab axe dies:
Ridet ager, vario rerum natura colore
Ridet, & aeterno flore coronat humum.
Aëriae volucres mulcent nemora auia cantu,
Scilicet & numeris frondea tecta mouent.
Garrula populea carmen Philomela sub vmbra
Integrat, & liquidis temperat ora modis.
Te caeli recinunt ciues, Dominamq. salutant,
Te recinunt doctis carmina mista lyris.
Aligerum tibi mille chori, tibi Regia mundi
Semper iò festa voce triumphe canit.
Ergo age caelestes inter laetata triumphos,
Huc oculos etiam, sidera bina, moue.
Cernis vt infestis incanduit ignibus aether,
Vt calido sitiens sole dehiscit humus?
Cernis vt in proprio conflagrant omnia busto,
Vt moriens pluuio supplicat herba polo?
Aspicis vt vasto consistit in aequore Nereus,
Nec retinebunt curuas flumina sicca rates?
Vt fluuios armenta petunt, nemorumq. recessus,

Vt

Vt fugiunt Phœbi lucida tela greges ?
Vt genus arboreum rimas contraxit biantes,
Vt teneris languet pallida silua comis ?
Non tibi floriferis contexere torquibus aras
Possumus, aut varia sternere fronde solum.
Nam virides myrti desunt, nam tonsile buxum,
Additaq. antiquis herba Sabina focis.
Hos aestus tu Diua potes depellere mundo,
Noxiaq. è terris tollere flabra potes.
Et placidum siluis alieno tempore frigus
Reddere, & è caelo praecipitare niues.
Sub te namque iacet genitabilis aura Fauoni
Quiq. aperit Zephyrus tempora verna, iacet.
Annue: ad Exquilias humiles procumbimus aras,
Quà quondam aestiua canduit herba niue.
Tempore quo totis vesana Canicula terris
Bacchatur calidas eiaculata faces.
Ecce tuum Phyllis, Phyllis castissima templum
Prociduo supplex gaudet inire genu.
Ipsa facem manibus gestat, pictumq. tabellis
Fert votum, & tacito murmurat ore preces.
Iam neque purpureo depingit murice vultum,
Iam neque Achaemenio spargit odore comas.
Sed flauum obnubit nigro bombyce capillum,
Membraq. non solita candida veste tegit.

Hue

Huc ades ô Virgo; precibus si flecteris vllis,
Flectere iam blanda Phyllidis alma prece.
Illa tibi sancta est; tibi pectoris intima fingit,
Et niuea semper virginitate placet.
Quippe fugit geniale iugum, taedasq. maritas,
Atque odio fœtae nomina matris habet.
Illa alios opulenta sinit donaria templis
Inferre, & titulis munera culta nouis.
Et Phrygias vestes, variisq. illusa figuris
Pallia, quae Diuum candida templa tegunt.
Velaq. & artifici spendentia pocula cultu,
Quaeque parit rubri concha superba maris.
Et ficto tabulas inductas murice, & auro,
Signaq. Apellaeis conspicienda notis.
Haec alios deferre sinit castissima Phyllis,
Negligit haec aris ponere Diua tuis.
Sed superat candore animi donaria Regum,
Moribus & vincit munera magna Ducum.

De

De summis Caloribus, deq. Sancta Maria ad Niues In Exquilijs.

ELEGIA VII.

DDVXERE sitim sextilis tempora Solis,
Et calidus medios aestus hiulcat agros.
Andromedaeq. Pater conclusos exerit ignes,
Et Canis, & Procyon rubra per astra furit.
Nec minus interea vesani stella Leonis
Impulit immites siccius ire dies.
Sunt, qui populeas vmbras, & frigora captent,
Quà facili surgit Tuscula terra iugo.
Qua Tepula argutum Farnesia Nympha susurrum
Saxa per, & salebras irrequieta ciet;
Sunt, quos rura iuuant, humentia rura Velino,
Aut Nar, aut colles terra Sabina tui.
Gramineoq. toro, viridiq. in littore ponunt
Pocula cespitibus, cespitibusq. dapes.

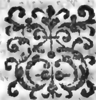
Sunt

Sunt quibus arrident sub montibus edita summis
Mœnia Tiburno nobilitata patre.
Nuper vbi Zephyri dulci recreabar ab aura,
Et faciles duxi pura sub astra dies:
Illic valle caua splendent vineta reducta,
Vineta Ammineis inuidiosa comis.
Sibila vbi montes oleis vndantibus edunt,
Lenis & in viridi murmurat aura iugo.
Quid referam subiecta vrbi lata aequora campi,
Praecipitesq. vndas ò Aniene tuas?
Desilit hic subitò, subitò diffunditur vsque,
Et passim primas prodigus auget opes.
Tempora arundinea vestit muscosa corona,
Sustinet & grauida dulcia poma manu.
Ilicet illimis, nitidisq. argenteus vndis
Prata per, & segetes, per fruticeta fugit.
Non ita Mentoreis, Polycleti aut fusa caminis,
Aera vel à magno ducta Myrone micant.
Non adamas tantum nitet, aut crystallus in auro,
Quae bene femineas clarat aquosa manus.
Huc iuisse ferunt olim Dryadasq. puellas,
Isse & Hamadryadum, Naiadumq. choros.
Et Satyros dicunt choreas duxisse fugaces,
Mouisse & certis membra ferina modis.
Syluanos & monticolas, Faunosq. bicornes

N Hic

Hic referunt festos concelebrasse dies.
Nunc etiam fluuium circa fert fama Napaeas
Nectere in alternos brachia laeta iocos.
Non tamen hic sistam proiecta lentus in herba,
Nulla addam citharis carmina, nulla lyris.
Non ita me tenuis percussit gloria campi,
Non mihi sic tenuis corda lacessit amor.
O vbi Mygdonio surgit de marmore templum
Virginis Exquiliae, fas sit abire fuga.
Subdita vbi aestiua canescunt arua pruina,
Terra vbi caelesti candicat alba niue.
O rerum non visa prius miracula terris,
O noua non Siculis edita monstra iugis.
Quà teritur nudum nullo cultore cacumen,
Quà pars fraxinea cetera fronde viret.
Quà mouet indigenas glomerabilis Aetna fauillas,
Sidera quà temerant nube grauata diem.
Quà scopulos tormenta rotant arcana volantes,
Et pelagus trepidis pondera sentit aquis.
Quà furit, & semper Vulcanius ignis anhelat,
Et fax multiuago tramite quaerit iter.
Abdita sed quanquam tellus incendia nutrit,
Et calidam feruens aestus adurit humum;
Nix tamen alta iacet, tanti secura vaporis;
Cum glacie foedus flamma fidelis habet.

Talis in Exquilios alieno tempore colles
Nix cecidit, niueas inter habenda notas.
Cum Leo vesanit, vibratq; Canicula flammas,
Ardet & in proprio feruida terra rogo,
Concreuit rapido glacies adstricta calore,
Constitit & pigrum Sole rubente gelu.
Scilicet hoc templis praescribitur area signo,
Quae colat aeterno Dardana Roma die.
Protinus exurgens venit sub nubila moles;
Nempe ita Liberius saxa locanda monet.
Ille nouos apices, & centum nixa columnis
Iussit Apellaeo tecta nitere modo;
Quae nunc Burghesius multo molimine Paulus
Auget, & antiquum duplicat arte decus.
Illi fausta precor diademata terna capillis,
Quaeq. regit valida sceptra Latina manu.

In S. Mariae Magdalenae lacrymas.

ELEGIA. VIII.

XERE felicem patrio de limine gressum
Magdala: praeportat omina laeta dies.
Exere: non ne vides quae te noua flamina maritat?
Et tibi qui melior vincula gestat amor?
Sed gemis: heu lacrymae, eheu singultantia verba,
Verba quibus Scythiae rumpere saxa queas.
Ne dubita: non te roseos Hyperionis ignes
Femina nascentes clarior vlla videt.
Et quanquam niueus tibi flos elanguit olim,
Non eris hoc forsan Magdala clara minus:
Tu tamen ignauis torquens vestigia plantis,
Negligis ad citharas tarda venire meas.
Heu magis anxiferas nutris sub pectore curas,
Et magis vt tardas vulnera caeca foues.
Scilicet assueti qui vincula rumpit amoris,
Fortia quàm tardè rumpere vincla potest!

Sed

Sed venit. at qualis? sed quàm neglecta? decorum
Quam non compta caput? quam laniata genas?
Libera pendentes iam ventilat aura capillos,
Nec placet vnguento iam maduisse comas.
Et restuam sine lege iacit sub poplite pallam,
Et temerè effusos protrahit illa sinus.
Gemmea marmoreo cecidere monilia collo,
Displicet Eoi candida bacca maris.
Frons vacat, & digitis solitus non fulget iaspis,
Nec variat bicolor languida membra lapis.
Vtraque malarum liuescit purpura fletu,
Quas leuiter dudum myrrheus vnxit onyx.
Vibrat & ardentes oculorum pupula flammas,
Et magni lacrymae fluminis instar eunt.
Talis ab Aurorae diffusus littore Ganges,
Explicat auriferas imbribus auctus aquas.
Talis vbi in siluis primo nix tempore veris
Soluitur & pleno Thermodoonte fluit.
Ah misera, ah lacrymis, ah luctibus externata,
Ah gemitu, ah miris extenuata modis.
Illa liquescit io: tabescit & anxia curis,
Ardet io: remoue maxime Diue facem.
Namque ego te video viuas illi addere taedas,
Dum grauis ex oculis vndat in ora dolor.
Parce precor, quicunque faces lacrymasq. ministras;

Nam lacrymis non hoc tempore finis erit.
In te dius amor melius cum diriget arcum,
Quos dabis heu fluuios Magdala, quas lacrymas!
Proh quantus gemino riuus manabit ocello!
Candida proh quantus imbuet ora liquor!
Cum trabe quadrifida Iuuenem spectabis acerbo
Vulnere traiectum, pallidulumq. nece:
Aut cum mœsta manus ad frigida brachia tendes,
Et roseo excipies pondera cara sinu:
Saepius aut laesam mirabere frontis honorem;
Fecerit aut quantas spina retorta vias:
Aut tremulis lambes hiscentia vulnera labris;
Et rapies teneris oscula mille rosis:
Aut caput incuruum manibus retinebis eburnis;
Atque labascenti candida crura genu.
Namque tibi talis spectabitur ille gementi,
Qualia sunt Tyriis lilia picta notis:
Aut vbi deflexo rubicunda papauera collo
Demisere suum rore grauata caput.
Ah tibi quae lacero figentur spicula cordi!
Ah dolor: ah vitae stamina dissolues.
Ah quoties gemitus, atque interrupta ciebis
Carmina, votiua mistaq. verba prece:
Ah quoties vocis tibi responsabit imago
Flebilis, aerumnas commiserata tuas:

Hei

Hei miserae, clamabis enim, mihi lumen ademptum,
Ah Deus, ah caeli splendor adempte mihi.
Scilicet erepta est mihi lux, mihi vita repente;
Erepta est oculis aura serena meis.
Quippe oculos tibi debebam, tibi lumina Diue,
Aut oculis si quid carius esse potest.
Et dices dum conspicuis dabis oscula plagis,
O Deus vt ferri diffluat omne genus.
Non tamen hic finis lacrymarum: heu quanta ciebis
Flumina, Massiliam cum viduata petes.
Huc vbi deuenies in frondea tecta recedes.
Aptior heu lacrymis ille recessus erit.
Ibis, & in densa condes te Magdala silua,
Ibis, & impones pumice membra cauo.
Ite per & saltus nemoris, per & auia cerui,
Dum vacat; en Diuos postulat ista domus.
Hic veros alius cognoscet Marsya fletus:
Illa leui fuerit fabula ficta ioco.
Hic dolor erumpens diffringet claustra, nec vllum
Magdalis in luctu discet habere modum.
Et gemet, & guttae paulatim ex ore volutae,
In solaiam rapidae praecipitesque fluent.
Atque ita dum longos consumes Magdala menses,
Testis erit gemitus flebilis aura tui.
Testis erit quercus, quae siluis imminet atris,

Et centum à platanis extulit alta caput.
Antra suos reddent, & muta silentia planctus,
Pectora cum silici concutienda dabis.
Nempe sub auroram; ponti cum leniter aequor
Murmurat, & scopulis adstrepit vnda cauis:
Aut cum clementer segetes exasperat albas
Eurus, & horrificat molliter aura nemus,
Hei mihi quae duces imo suspiria corde?
Quem referent saxo pectora plausa sonum?
Horrida cum gemitu resonabunt tesqua: sed ipsa
Non aderit luctum commiserata soror.
Ast erit in siluis qui nunquam fallit amantem:
O Deus, vt terges lumina saepe manu.
Sed mea te pigro retinent iam carmina questu,
Et dum vaticinor protrahis ipsa moras.
Nunc Iuueni praestes caecos aperire dolores,
Cui Deus in placido plurimus ore sedet.
Illi ne pigeat protendere brachia collo,
Oscula ne pigeat figere casta pedi.
Illum ne pigeat salso perfundere riuo,
Et madidum flauis tergere Diua comis.
Et tepidas ad crura manus, & verticis aurum
Tendere, & humentis condere cruris ebur.
Ah ego ne viuam, tua ni vestigia sector,
Ni sequor, ah peream, quà mihi facta via est.

Ibo ibo, quà te celerem rapit enthea flamma,
Et stimulis quà te fortius vrget amor.
En curas dum mœsta foues, ego nablia pulso,
Nablia singultus reddere docta tuos.
Ergo age dum querulas impellam pollice chordas,
Ne dubita citharis flectere verba meis.
Et cane qua cura tantum cruciaris & aestu,
Qui dulcem lacrymis miscet amaritiem.
Hic ego te luctu longùm comitabor acerbo,
Et spargam largo sedulus imbre genas.
Pierides, ludo quae me reuocatis amato,
Desinite ad nostros turba venire modos.
Cernitis vt taxus frontis mihi damnet honorem,
Cernitis vt circum nigra cupressus eat?
Non solitae nostro pendent è uertice frondes,
Non vittata gerit laurea serta coma.
Sed tamen Aeolijs non cedunt squalida lauris
Tempora, nec maior Coë Poëta vires.
Tecum dum gradimur, tecum dum Magdala flemus,
Callimachi mussat muta Camœna minor.
Nil Alcaee tibi cedunt, nil nostra Philetae
Carmina, non solitos fundere docta sonos.
Quare age Magdalidis referamus Musa dolores,
Dictaq; femineis non iterata modis.
Illa dolore amens & caecis saucia curis

Dicitur

Dicitur haec tenera verba dedisse sono.
Saltem Diue meis tumefacta cadentibus vndis
Excipe marmoreo flumina salsa pede.
Si toties iuuit dicenda, tacenda mouere,
Ah toties eadem collacrymasse iuuet.
Tu me caelestes egisti in luminis auras,
Vitalesq. mihi protrahis vsque dies.
Et potui fastu te laedere Diue superbo,
Teq. supercilio temnere Diue meo?
Tu mihi finxisti terras, pontumq. liquentem,
Et picturatis sidera limitibus.
Per te distinctis mihi peruolat aera pennis,
Et sonat argutum gutture carmen auis.
Per te squamigeri mihi findunt aequora pisces,
Et natat in rubro plurima concha mari.
Per te Diue mihi repunt animantia terris,
Et quadrupes cornu pulsat equina solum.
Per te deciduo mihi sudant nubila rore,
Per te Memnonio lucet ab axe iubar.
Per te concipiunt genitalia semina rerum
Quicquid in aethereas elicit aura plagas.
Et potui frontem tuã ferre ad iussa rebellem,
Et potui gradibus te fugitare citis?
Tu mihi tellurem viola distinguis & herba,
Tu vepreta mihi pingis acuta rosis.

Tu

Tu mihi de teneris albescere lilia nodis,
Et tumida gemmas surgere vite iubes.
Tu mihi pacatum diffundis lumine caelum,
Tu mihi das verna luce nitere diem.
Tu lenes animas vario de limine mittis,
Seu Zephyri ductas cardine, siue Noti.
Teq. auctore nouo tellus mihi sole tepescit,
Et reuiret teneris myrtea silua comis.
Dum sitiunt herbae, Nilus, te dante, magister
Arida fœcundis arua maritat aquis.
Tu rapido cogis stellata volumina cursu,
Vt varias mutent tempora certa vices.
Tu segetum flauas campis inducis aristas,
Inficis & viuo Punica mala croco.
Haec ita largifluo per te mihi munera cornu,
Et sic ingentes insinuantur opes.
Per te firmatis fisto vestigia plantis,
Et moueor iussu non renuente tuo.
Et potui (heu lacrymae) dulcis pro munere vitae
Reddere tam saeua vulnera dura manu?
Et potui vanis tua credere dona procellis,
Et potui numen fallere Diue tuum?
Hei miserae: immitis nostro quae cura dolori,
Componiq. meis vulnera caeca queant?
Lumina perpetuos lacrymarum ducite riuos.

Lumina fucatis exaturata bonis.
Tu praedura manus foeda mihi pectora pugnis,
Pectora nequitijs conscelerata meis.
Ite leues, volitate comae sine lege per auras:
Ite meae quondam vincula dura comae.
Ite tori, recubate caui sub pumicis arcu,
Ite tori molles, crimina nostra tori.
Membra peregrinis inducta liquoribus ite,
Et macie vestras attenuate niues.
Iam vos non Indo puluinar dente politum,
Nec Cilico excipient vellera tincta croco.
Lingua meae quondam iuueni male nuncia curae,
Sis bene iam noxae nuncia lingua meae.
Ora venenatos aconiti tangite succos,
Tangite Colchiacis gramina lecta iugis.
Labra reluctanti libate absynthia sensu,
Trita cupidineis mollia labra notis.
Ite pedes celeres inter spelaea ferarum:
Vix notum volucri tangite culmen aui.
Certum inter siluas, rigidi prope littoris oras,
In sola tristes ducere valle dies.
Hic voces resonare meas querceta docebo,
Et ducam indomitas ad mea verba feras.
Tum tenera nostros incidam stirpe dolores,
Creuerit haec; vnà creuerit ipse dolor.

Iam

Iam mihi per saltus videor, pinosq. sonantes,
Atque sub vmbriferis ire per arua comis.
Hic ego dum rapido cantat frondator in aestu,
Lenibus inflecto tristia dicta modis.
Hic viridi raucae ludunt sub rupe palumbes,
Hic sociam turtur gaudet adesse suam.
Agnaq. lacte mero mentem perculsa nouellam
Atterit instabili mollia prata pede.
Hic choreis laetus sua lustrat Maenala pastor,
Cui leuat aerumnas docta cicuta sono.
Hic emissa cauis fruticosa per aequora, campos
Sedula floriferos depopulatur apis.
Hic maria arrident dulces imitata cachinnos,
Et tremula lucet discolor vnda face.
Cuncta suo tangit sensu natiua voluptas,
Et Sol aethereo cuncta lepore beat.
Atque alios somnum compellit inire susurrus,
Ponere & in viridi molliter ossa solo.
Me tamen interea morsu dolor angit amaro,
Et grauior lacero in pectore cura sedet.
Duraq. non cessant animo suspiria nostro,
Nec tepidis cessat mobilis humor aquis.
Ilicet; exiguo permittam brachia somno,
Vt redeas oculis largior vnda meis.

De

De S. Laurentio Martyre.

ELEGIA.

IX.

EGVM Roma parens Laurentibus inclyta tectis,
Inclyta Mygdoniis Romula terra focis:
Barbaricas acies superaras Marte Latino,
Nulla tuum quondam fugerat ora iugum.
Marmaricae victae gentes, pulsusq. Niphates,
Versa solo Hyrcanum, Gangaridumq. domus.
Iam manibus ductus vinctis post terga Iugurtha,
Et Thrax Ausonio cesserat arma solo.
Iam Leleges fracti bello, domitiq. Geloni,
Atque sagittifera Parthus vterque manu.
Et gens quae Scythicas spectabat frigida turres,
Et quae Niliaci conscia fontis erat.
Vna tuis deerat tam magnis gloria Regnis,
Vt premeres Latio colla superba Ioui.
Et tibi, Dis victis, domitisq. penatibus Vrbis,
Necteret augustas laurus honora comas.
Hoc tibi ne desit, medio Laurentius igne

Extitit,

Extitit, & lauro tempora vincta gerit,
Ecce triumphatis Diuûm Capitolia turbis,
Intrat, & imbelles cogit inire Deos.
Non ita Scipiadas gens Dardana vidit ouantes,
Vrbis Agenoreae cum domuere Duces.
Non ita Pompei vidit, non Caesaris axes,
Indica quos rapuit strata per ampla fera.
Tu licet & terris felix domineris, & vndis,
Ipsa tamen pateris nescia Roma iugum.
Quid iuuat Eoïs adiungere finibus vrbes,
Et trahere ignotas in tua iura domos?
Quid toties superare omnis molimina terrae,
Romulaq. indomito ponere iura mari?
Frangere quid bello Garamantas, frangere & Indos,
Et valido crudos ense domare Getas,
Si facis Inferni crudelia iussa Tyranni,
Si Stygio subdis colla premenda Duci.
Si turpes venerare feras in imagine saxi,
Si facis obscuris impia vota Deis?
Quid iuuat aeratas in praelia mittere turmas,
Quae bene post Cannas infremuere magis?
Quid geminas cum sole manus dispergere, & alto
Vertice sidereas tangere pene plagas?
Scandere quid victis Capitolia celsa Sicambris,
Mauraq. Tarpeio figere signa tholo?

Quid

Quid iuuat impositas septenis collibus aras
Consulere, & muto ponere vota Ioui?
Ah pereat tandem tam foedi sanguinis aetas,
Et redeant auro saecula fusa nouo.
Totis crede olim melius celebrabere terris:
Vinces Laurenti Roma superba duce,
Cum tu fana Deum flammis vltricibus vres,
Cum Tybridis vanos obruet vnda Lares.
Tunc etenim summo ditionem aequabis Olympo,
Tum poteris caeli pandere templa tuis.
Tunc tibi gemmiferis fluuius Nabathaeus arenis,
Aurifera assurget turbidus Hermus aqua.
Haec bene Laurenti debetur Laurea: fronde
Non alia tempus cingere vtrumque decet.
Ecce super flammas, ferrataq. saxa locatus,
Gestit, & Ausonium poscit in arma Iouem.
Et crepat, ardenti laurus velut vsta camino,
Et velut antiquis herba Sabina focis.
Stabat in extructis prunis interritus ille,
Et dabat immiti membra cremanda rogo.
Aethera lambebat serpentibus vndique flammis
Fumus, & intortis ibat in astra globis.
Circum acies glomerat ferri mucrone corusca,
Et pyra stat densis septa satellitibus.
Voluitur ille toro manibus post terga reuinctis,

Nec

Nec rapida sentit vulnera inusta manu,
In medijs recubare rosis, in murice visus,
Et premere Assyrio vellera tincta lacu.
Sic inter, pueri Isacidae, lusere fauillas,
Quos timuit refuga pallida flamma face.
Aspera nam vario streperet cum buccina cantu,
Et caneret duri signa colenda Ducis.
Supplice non habitu flexerunt corpora Signo,
Votaq. mendaci non soluere Deo.
Illos est veritus iuuenes Babylonius ignis,
Nec potuit teneras vrere flamma genas.
Quanquam raucisono bacchatur vortice fornax,
Totus & iucluso murmurat igne locus.
Et superat sparsis nigrum Phlegethonta fauillis,
Sternit & adstantum corpora mille virum.
Scilicet afflantur diuini numinis austro,
Frigerat & medios aura serena rogos.
Picta illi per prata velut iam ludere certant,
Et velut ad riuos praetereuntis aquae.
Aeterno fingunt Patri per carmina laudem
Carmina Caelicolis emodulanda choris.
Non secus ardentes Laurens impune fauillas
Comprimit, & placidis explicat ora modis.
Robora sufficiant quamuis incensa ministri,
Non tamen haec medio Laurus in igne perit.

O Quin

Quin mage diuinum de vertice fundit odorem,
Qualem Arabis afflant addita thura focis.
Ilicet immites taurinis follibus instant,
Vstaq. Laurentis forcipe membra mouent.
Non ita sub specubus, si vera est fama, Sicanis
Mulciber informat tela rotanda Ioui:
Cum vastis clausus fornacibus aestus anhelat,
Cum faber alternis ictibus aera domat.
Cum fluit aes riuis, quassisq. incudibus antrum
Ingemit, & multo diffluit igne chalybs.
Cum manibus Steropes festinus, & arte magistra
Accelerat Stygio tingere tela lacu.
Haud aliter iussus, Decio mandante satelles
Subijcit accensas terq. quaterq. faces.
Sed iuuenis toto connixus corpore, vires
Colligit, & flammas despicit vsque nouas.
Prouocat ille cruces, atque increpat ore Tyrannum:
Non satis est tanto quod coquis igne latus,
Verte latus, dixit, lacera Getula leaena;
Imprime letiferas vngue rigente notas.
Mille etenim periisse modis per vulnera dulce est,
Dulce per & flammas sic potuisse mori.
Non adiges Marti, mutoue litare metallo,
Non lapidi surdas me geminare preces,
Tota ego si videam dilabi moenia mundi,

Si videam toto tela volare polo.
Tum caelum aspiciens, versisq. ad sidera palmis,
Quas manicis nuper soluerat ignis edax.
Arbiter ò mundi, terrarum conditor, inquit,
Hosce colet semper Roma superba Deos?
Ecce Ioui ante aras sceleratos soluit honores,
Atque adolet Marti mascula thura patri.
Iliaci ritus inter tua sacra coluntur,
Quae ratis Ausonio Dardana vexit auo.
Palladium colitur; colitur lucentibus aris,
Troiugenos inter condita Vesta Lares.
Illi etiam Pario splendent è marmore templa,
Cultaq. virginea prisca sacella manu.
Semper & incensis balant altaria donis,
Et iacet ante suos victima caesa focos.
Nec minus omnigenum circa stant monstra Deorum,
Romulidum surda monstra vocata prece.
Febris adoratur, casto pro numine Febris;
Illa etiam caelo pestis habenda fuit.
Ah pudor. insanae stant aurea signa Lauernae,
Et meretrix inter Flora pudenda Deas.
Versicolor Latios colitur Pomona per agros,
Blandaq. triticeis addita Seia comis.
Nec minus obscuro diues Feronia luco,
Cui medio cumulant Anxure sacra boues.

Impexosq. aurum crines, gemmaeq. coronant,
Velat & argento lucida palla pedes.
Cetera quid dicam? saxis Agrippa dicatis,
Marmorea sepsit Numina cuncta domo.
Horum templa Pater telo iaculare trisulco,
Et quate turbinea signa superba face.
Semisepulta solo bifidis feriantur aratris,
Nataq. suffossos occulat herba Deos.
Tu potes extemplo tonitru caelum omne ciere,
Et demoliri culmina ab axe potes.
Et potes ardentes torquere in nubibus hastas,
Perdere & antiquos fulminis igne tholos.
Quin validis Michaëlem armis, galeaq. potentem,
Vltorem aetherea mittis ab arce Pater?
Ille bene informes nouit pepulisse Cerastas,
Scit bene fulminea tela ciere manu.
Vincere Centauros nouit, Scyllasq. biformes,
Arduaq. Infernis bella mouere feris.
Nota tibi virtus, notae sunt militis artes,
Cum patrio Aligeros expulit ille polo.
Tempore quo facie formosus, & igne coruscus
Lucifer infestis ibat in astra choris:
Ausus Hyperborei fines inuadere caeli,
Et petere aeterno sceptra regenda Patri.
Scilicet hunc Michaël geminato fulmine ductor

Strauit,

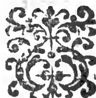
Strauit, & infernos iussit adire lacus.
Hic vbi post tergum nodis deuinctus abenis
Clauditur, & manibus vincula torta gerit.
Nec potis est caecis inuadere viribus astra,
Nec potis est tenebris eripuisse caput.
Et tamen erupit, nigroq. elapsus ab Orco,
Occupat Oenotrij fana superba soli.
O iterum moueat Michaël victricia quondam
Postibus aetherreae signa refixa domus.
Instruat ille acies, fidosq. per astra maniplos
Victor, & indomitos cogat abire Deos.
Ille iterum validis se misceat asper in armis,
Qualis erat rutilis asper in arma iubis.
Conterat & nigras caelesti milite turmas,
Caecaq. Tartareos cogat in antra choros.
Haec ait. & multo lambebat sidera fumo
Ignis, & appositum flamma cremabat onus:
Sed bene succensis exultat laurea flammis,
Semper vt auspicio candidus annus eat.
Et ventura monens placido sic ore profatur:
Noscere nam dederat posse futura Pater.
Affore iam video Regem Latiumq. Parentem,
Qui Romae impuros non sinat esse Deos.
Iam Constantinus Licinum per bella fatigat,
Iam fert sanguinea rapta trophaea manu.

Iam Crucis auspicio Maxentii tela refringit,
Iam spolia aërijs figit opima tholis.
Impia iam miseram ducunt delubra ruinam,
Et superum surgunt templa operosa Patri.
Scilicet effossis scrobibus fundamina ponit
Romuleus ductor, primaq. saxa locat.
Subuectatq. humeris terram, fulcitq. molares,
Et Pario sacrat marmore templa Petro.
Ille suo capiti figit crucis aurea signa,
Nec pictum gemmis iam diadema velit.
Non colet insanos melior tunc Roma Penates:
Quin etiam portus relligionis erit.
Nubila qua tangit surgens obeliscus in auras,
Fixaq. Caesareos meta coërcet equos,
Candida consurgent centum monumenta columnis,
Quae Pharium vincant, quae Babylonis opus.
Turris, ad Exquilias culmen quae conserit astris,
Tectaq. Martigenae despicit alta Remi;
Vnde Nero iniectos spectauit perfidus ignes,
Ilion, ardentes concinuitq. domos,
Septenis modulans fidibus discrimina vocum,
Argutaq. sonans Pergama lapsa lyra;
Huc Nonis video sextilibus axe rubenti
Colle super viridi desiluisse niuem.
Tramite quae toto purum praetendit amictum,

Et

Et sola candenti subdita veste tegit.
Illic marmoreo veniet sub sidera moles
Pondere, quam teneat, praeside matre, Deus.
Nam Pater Ausonius, Latias qui possidet arces,
Impresso teneram vomere signat humum.
Praescribitq. locum templis, & marmora circum
Ponit, & ante aras candida signa locat.
Quin vbi culta Venus, fususq. ex aere Cupido,
Concutit ardentes terq. quaterq. faces.
Semper vbi varijs cumulantur floribus arae,
Semper vbi multo sanguine candet humus;
Templa Crucis saxo radiabunt structa vetusto,
Illa Helenae magnae templa locata manu.
Sic memorat, vocemq. premit, nec dicta canentis
Irrita penningeri distulit aura Noti.
Euenere: Deûm pubes Romana cohortes
Vidit, & eiectos claustra sub atra choros.
Vidit & abruptis templorum molibus arces,
Vidit & obscuro signa iacere solo.
Quid gentes vexasse pias per tela, per ignes
Profuit, & cruda sternere caede viros?
Cana Fides celebrat sopitis otia bellis,
Otia Saturno non celebrata Duce.
Splendet in Exquilijs aedes nitidissima cultu,
Marmoribus semper splendet ab arte nouis.

Ardua quae magnus iubet in fastigia Paulus
Ire Parethoniis marmora secta iugis.
Stant Vaticani structae sub collibus arae,
Et vario in nubes ducta labore domus.
Hic vbi tergemino Tyberim sub ponte sonantem
Romuleus Latio frenat in orbe Pater.
Nec tantum Oenotriam pressit, domuitq. Latinos,
Sed super Eoos protulit imperium.
Nam cum conspicuus (non longa est fama) Sacerdos
Gregorius gereret sceptra verenda manu.
Adfuit extremas qui findit Iaponis vndas,
Qui colit ignoto condita saxa mari.
Ille Patris magni pedibus, genibusq. volutans
Accepit populis iura colenda suis.
Quique per exactos non vlli est cognitus annos,
Agnouit trepido Dardana regna metu.

De

De S. Ludouico Rege cum copijs contra Barbaros proficiſcente.

E L E G I A.

X.

VMITE tela viri: magni ſunt iuſſa Tonantis,
Sumite: ſunt Galli mollia iuſſa Ducis.
Ille vocat pugnas, & claſſes milite cõplet,
Et mouet Eois bella cruenta plagis.
Si bene ſuccedat, decus indelebile facti
Semper erit vobis, gloria ſemper erit.
Longa dies Gallos, & ſera fatebitur aetas
Deieciſſe armis, perfida corda, Syros.
Moenia ſi ſancta, & diues capietur Idume,
Iſtud opus ſemper fama loquetur anus.
Nil poterit Celtae veſtra non vincier arte,
Non mare, non vobis terra negabit iter:
Rupibus obſepta, & ſcopulis licet vndique tuta;
Omnia ſint quamuis milite clauſa fero.

Galli à

Gallia iam potuit fines proferre patentes,
Pressit & Oenotrium sub ditione solum.
Insubresq. feros, sparsasq. sub Alpibus Vrbes,
Editaq. aerijs Cottia saxa iugis.
Appula quid dicam contermina fluctibus arua?
Quid tua Parthenope tecta beata canam?
Quid Triquetros dicam sulcis felicibus agros,
Quid Siculis dicam mobile marmor aquis?
Quid dicam validis emensum classibus aequor,
Dirutaq. intonsi Delphica templa Dei?
Templa auro, & gemmis nitida, infectoq. elephanto,
Laeuiaq. argento praeda fuere tuis.
I pubes, belli dubijs exercita rebus,
Qua te cumq. vocant inclyta facta Patrum.
Maiores potuere Asia componere sedes
In media, & felix addere nomen auis.
Et dites domitare Syros, Solymosq. rebelles,
Asserere & forti Busta verenda manu.
Testis Gotfridus Celtarum gloria gentis,
Gallia, Gotfridus gloria prima tua.
Vidit arenosis illum procurrere campis
Barbarus, & trepidam ferre per arua necem.
Et flauas quassare iubas, galeamq. coruscam,
Et valida circum tela rotare manu.
Quantus ad Oetaeum quondam Tirynthius ignem,

Distulit

Distulit in gyrum terq. quaterq. Lycbam.
Latum limitem agit ferro, passimq. relinquit
Plurima per campos corpora, perq. vias.
Omnia secum vnà rapit obuia corpora tractim,
Et necat, & gladio proxima quaeq. metit.
Ardet caede noua semper, Solymaeq. Tyrannum
Euocat, & solum solus in arma velit.
Certus inest telis ictus, siue basta per orbem
Aere cauum, seu per linea texta volat.
Seu valido neruis intorquet spicula cornu,
Seu chalybem durum fulminat ense super.
Talia per latos ferus edit funera campos,
More furens ductor praecipitantis aquae.
Aut quantus turbo reboantibus aethere nimbis,
Cum renouant Cauri praelia dura mari.
Cornipedem regit ingentem, quàm magnus Orion,
Cum pedes incedit per tua regna Thetis.
Ille viam secat, atque humero supereminet omnes,
Dextera & in valida robora querna gerit.
Sic Gotfridus abit, pecora inter inertia qualis
Tigris, & excurrit corpora caesa super.
Et Solymae muros magno quatit inde molari,
Nec mora: concussu moenia victa cadunt.
Ilicet in templum concurritur, ilicet omnis
Victor iò ad tumulum voce triumphe canit.

Sacra facit, geminatq. preces pius ore Sacerdos,
Miles & exoluit debita vota Patri,
At quota Gallorum fuerat pars, illa iuuentus?
Se patrio tenuit limite nulla domus.
Crediderim totas effusas finibus Vrbes,
Oppidaq. antiquos deseruisse lares.
Conueniunt subito Proceres, atque excita turba
Non potis est vllo se cohibere loco.
Lumina praeportant Martem, Martemq. necemq.
Mens vna, & vox est omnibus vna sonans.
Ire iuuat, iuuat ire omnes, iuuat arma mouere,
Atque animam pulcra ponere morte iuuat.
Oppida, tellurem, patriam, camposq. feraces,
Natalisq. domus linquere tecta placet;
Aspera Mauortis crudi bella, aspera bella
Poscere, & extremo claudere fine diem.
Ilicet ad dubiae discrimina dura palaestrae:
Non bellum, aut belli fulmina saeua timent.
Frangit enim, tollitq. animos in milite causa,
Quae si iusta subest, asperat ira minas.
Non secus in siluis primo cum frigore brumae
Decutiunt platano flabra sonora comas.
Aut cum maturae quatiuntur ab ilice glandes,
Hibernaq. ruit nubibus imber aqua.
Sic iuuenes studio veniunt, sic arma requirunt,

Sic

Sic pugnae iustus tela lacessit amor.
Adsunt Tectosagae, genus intractabile, Celtae,
Et qui Sanctonicis cultor inerrat agris.]
Qui Mosam, & sparsis colit arua virentia ripis.
Qui colit Aruernum, Vangionumq. solum.
Huc celebris cõeunt nitidissima rura Tolosae,
Quiq: Obrim, aut Athacen, Illiberimq. bibunt.
Qui Rhodanum potant, liquidiq. fluenta Garumnae,
Quiq. Pyrenaeis desiluere iugis.
Carnotum & flaui Iuuenes, flauiq. Sicambri,
Bellouaciq. habiles sollicitare Notos.
At te magne canam Ductor Martelle, ruentem
Qui premis Abderamam, barbaraq. arma fugas.
Non illum medijs dubitauit perdere campis,
Atque suo populos pellere fine vagos.
Et patriam multo tepefecit sanguine terram,
Fluminaq. oppleuit magna cadaueribus.
Caesorumq. altis vallem cumulauit aceruis,
Nullus vt ad patrios nuntius iret agros.
Haec placuere olim; sed nunc Ludouicus ad arma
Excitus, illa iterum bella nouare parat.
Ite, armis aperite viam, quà barbarus hostis
Se tenet, & multo milite sepit iter.
Otia sint alijs, vitaeq. obliuia cordi,
Arma decent Gallos, fortia facta decent.

Ecce

Ecce Deus se se vobis comitemq. Ducemq.
Exhibet, & stimulis pectora pigra citat.
Subijcit ille faces, animosq. accendit in iras,
Ille suas vestro Marte reposcit opes.
Ite; Deo bellate Patri: vos fortia fortes
Bella decent Galli, sed pia bella decent.
Se primus Ludouicus agens, supereminet omnes
Quò magis: hoc animis eminet ille magis.
Iucundusq. suis, nec formidabilis vlli,
Militiam castè, bellaq. rite colit.
Flagitijs pœnas statuit pro crimine; at irae
Delet inoffensi pectoris ille notas.
Ergo agite, & Iuuenem multa stipate caterua,
Cui bellare Deo fortia bella placet.
Vos alacres capite arma manu, vos fortia fortes
Bella decent, Galli; sed pia bella decent.

In

In S. Ludouici expeditionem ad Christi sepulcrum à Barbaris asserendum.

ELEGIA XI.

VI pelago primus volitantem flamine currum
Credidit, hunc Siculis expuit vnda fretis.
Ille gradus docuit letum properare morantes,
Et facilem mortis quaesijt ille viam.
Quo Ludouice fugis Syrtes aditurus iniquas?
Hic bene tractabis sceptra paterna manu.
Non te Hyades tristes, non monstra natantia terrent,
Non quae sunt Libyco multa pericla mari?
Quid iuuat indigno tantum indulgere labori,
Quid iuuat infido tradere vela Noto?
Punica claustra tibi, capiendaq. littora portus,
Quae valida miles cum statione tenet.
Et Tunetana Vrbs densa est expugnanda corona,
Mœniaq. inuictis eripienda viris.

Scilicet

Scilicet huc patria Poenus migrauit ab vrbe ,
Vidit vbi hostili tecta cremata face .
Illic relliquiae resident Carthaginis altae ,
Et Tyriis nullo tempore certa fides .
Spirat adhuc populus caedes è caede superstes ,
Ille etiam spirat bella cruenta cinis .
Et fluctus nostris concurrunt fluctibus Afri,
Bella mouent etiam littora littoribus .
Quid vada commemorem vicina feracibus aruis,
Quae Pelusiacis Nilus opimat aquis ?
Quid Pharon, & Phariis obiectum finibus aequor,
Ostia quid dicam magne Canope tua ?
Quid portus, Vrbemque, cadens quam ditat Orontes ,
Spargit vbi validus fortia tela Syrus ?
Haec adeunda tibi discrimina : forsitan illic
Nunc etiam gladios in tua damna parant .
Delitiae ecce tuae , tua Gallia , maxima Regna ,
Ecce tui colles, terra beata tua .
Hic tepidi soles , & hyems placidissima veris,
Et ducti semper sunt sine labe dies .
Sequana per campos fugit hic argenteus vndis ,
Hic vitreus serpit, caerula lympha, Liger.
Hic Arar, hic Rhodanusq. fluunt, liquidusq. Garumna ,
Obstrepit hic lento murmure mitis Athax .
Quod si tantus amor peregrinum inuadere littus ,

Teq.

Teq. iubent superi regna aliena sequi.
Tu caeli Regina, hominum fidissima custos,
Ad patrios Regem Virgo remitte lares.
Affer opem praesens; Libyae ne barbarus hostis
Tam sanctum possit sternere caede caput.
Ille tuos si saepe Parens persoluit honores,
Si quondam addixit seq. suosq. tibi,
Serua hominem nobis caeli Matrona; cadenti
Non te pœniteat supposuisse manum.
Ecce tuus rigidum Ludouicus fertur in hostem,
Cogitat & refugum sollicitare fretum.
Europam, ditemq. Asiam, Libyamq. patentem,
Et Syriam celeri flectere classe parat.
Et rapere inuicto meditatur milite bustum,
Condidit exanimis quo sua membra Deus.
Ite duces, densa Regem stipate corona,
Et pia concordi iungite tela manu.
Vos bona causa mouet, Gallae quae pectora pubis
Muniat: & pietas, Relligioq. mouet.
Cernitis Aegyptum, Syriae spectatis & arua,
Atque Palaestini iugera magna soli?
Illic dedecorum maculae, & genus omne malorum,
Et dicta in superum verba tacenda Deum.
Quin etiam templa ipsa manu subuersa nefanda,
Et fœde ex aris hostia fusa sacris.

Et calcata solo, raptusq. in vincla Sacerdos
Dum facit, & puro concipit ore preces.
Heu lacrymae, tellus populos sic barbara nostros
Compede constringat, seruitioq. premat?
Semper & assuetas deturbet honoribus aras,
Et Christum, & Superos in fera bella vocet?
O scelerum maculosa lues, ò tecta Tyrannis
Addicta, hoc etiam degere more placet?
Sic templum incestare placet, Natiq. sepulcrum
Aeterni, & sacros contemerare focos?
Vae tibi, qui Solymos ista ditione fatigas:
Adueniet Solymae qui noua bella ferat.
Adueniet longis Celtarum finibus vsque,
Te subiget; vinclis eximet ille suos.
Illi vita insons, validaeq. in corpore vires,
Aptus & in docto sessitat ore lepos.
Et dictis vis acris inest, & dulcior Hybla,
Qui stomachum possit vincere, sermo fluit.
Talis Pelidae mulcebat pectoris iras,
Flectebatq. sono ferrea corda Senex.
Ecce dabunt illi nunc ista piacula pœnas,
Illi etiam pœnas Barbare saeue lues.
Seu sit Arabs, seu Persa fugax, luat impius ergo
Supplicia, hoc tanto crimine digna luat.
Quod tibi si tandem palmam Deus abnuit istam;

Perge

Perge tamen Rex ô inclyte, perge tamen.
Et morere; atque tui peregrino in littore tecum
Indigna ponant corpora fusa nece.
Adueniet tempus, quo funera vestra piabit
Mersus in Ionio barbarus iste vado,
Soluet ab Oenotria multo cum milite classis
Romula, & Aegaeas puppe citabit aquas.
Dispositas iam cerno rates per caerula ponti,
Iam video raucas insonuisse tubas.
Austriadem video, validumq. in bella Columnam,
Auspicio ratibus pandere vela Pio.
Hesperiae vincentq. manus, Latiaeq. cohortes:
Illa Dei fuerit, Virginis illa fides.

Ad B. Virginem Christum in vtero continentem.

ELEGIA. XII.

VCVNDVM Superis sidus, quod viscere condis,
Iucundum terris exere Diua iubar.
Et Pueri vultus, & frontis amabilis aurum,
Et mage Apollineis lumina clara comis.
Prome Parens Nati radios, cirrosq. micantes,
Sidera qui vincant, Luciferumq. ducem.
Prome diem Virgo, mundum qui luce serenet,
Qui caeli referet limina, prome diem.
Aspicis vt Phœbus temone lacessit Iberos,
Et nigrum Hesperio mergit in amne caput?
Aspicis vt magnus tenebris latet abditus aether,
Et ferrugineo tegmine condit agros?
Squalet terra situ Noctis comprensa sub alis,
Errat & in toto pallidus orbe timor.
Et circumfusae densantur in vrbibus vmbrae,
Perq. domos mors est plurima, perq. vias.
Quare funde iubar caeli pulcherrima Virgo,

Diuinum

Diuinum fœto è viſcere funde iubar.
Tempus adeſt, mundo roſeum iam promere fœtum,
Vt nouus incipiat flectere Phœbus equos.
Omnia nam melius, nam ſidera clarius ibunt,
Purior Eoo ſurget ab axe dies.
Sponte ſua ſegetes fundet ſine ſemine tellus,
Liuidaq. hirſutos veſtiet vua rubos.
Et colubri ponent iras, ponentq. leones,
Errabitq. inter tuta capella lupos.
Et pax ſollicita ſoluet formidine terras,
Nec tuba terribili concinet arma ſono.
Talia veridico dedit olim oracula cantu
Quae colit Albuneum caſta Sibylla lacum.
Solis poſt varios curſus tandem affore tempus,
Quo terras, quo Pax vinciat aſtra fide.
Quo Bellona ferat conſtrictis vincula palmis,
Ianus & obiecto comprimat aere fores.
Quo clypei, gladijq. pios vertantur in vſus,
Nec repetant vſus bellica tela ſuos.
Quo liquidus puro fons gurgite fundat oliuum,
Roma vbi ſtat rara Tranſtyberina domo.
Orbita quo Phœbi tereti circumdata gyro
Significet domino regna tenenda nouo.
Quo Capitolinis aduerſae collibus arae
Excipiant trepido marmora lapſa ſono.

Et iam muta Deûm sileant simulacra, nec vlla
Responsa ex adytis reddere voce queant.
Scilicet & Patris magni fax viuida, dixit
Adueniet, roseo candidus ore Puer.
Bethlemicae rupis stabulo nascetur in atro
Inter quadrupedes, stramina dura super.
Nascetur tenebras inter, quo tempore caelum
Metitur medium nox tenebrosa rotis.
Cum placidos capiunt mortalia pectora somnos,
Cum resident volucres, cum tacet omne nemus.
O noctem terris iucundam, ò scrupea tecta,
O stabula erranti non habitanda ferae.
Tantus in exiguo stabit Deus abditus antro?
Sternet & in duro mollia membra toro?
Magne Puer non te excipient tecta aurea Regum,
Non vestis, Phrygia quae variatur acu.
Sed rigidae stipulae, rigidiq; cubilia saxi,
Sed cauus, & nullo tegmine operta domus.
Dum glacialis hyems Aquilonibus asperat auras,
Dum solis nix in montibus alta iacet.
Dum mage crescentis duplicantur frigora brumae,
Dum gelidos strident verberat imber agros.
Illa Dei soboles, illa aurea Patris imago,
Omnipotens magni Numinis ille vigor;
Arbiter ille hominum, Superumq; aeterna potestas,

Sub

Sub pede cui fulgens aetheris errat iter,
Excipitur fœno, noctisq. silentibus vmbris
Ventorum arbitrio membra reclinat humo.
Sed varijs operosa notis, & fulta columnis
Excipiant magnos atria magna Duces.
Et Reges aulaea iuuent intexta figuris,
Et iuuet artifici culta labore domus.
Te Pater omnipotens alio clarabit honore,
Et tibi siderea plaudet ab arce Chorus.
Non tu vestis eges, mundum qui lumine vestis,
Pingis & herboso gramine prata Puer.
Et tibi stant circum famulantia sidera caeli,
Aligeri circum, Caelituumq. manus,
Ipsa tibi magnos rerum natura triumphos,
Et noua vincendo ex hoste trophaea parat.
Nec satis est pecoris custos, innoxia pubes,
Quae ferat ad cunas rustica dona tuas.
Ista petent etiam magni praesepia Reges,
Quos nouus è Solis limine ducet amor.
Quin tibi parebunt populi, quos caerula Calpe
Mittet ab Occiduis ad tua tecta, plagis,
Quos nigris Oriens Titan educet ab Indis,
Quos Boreas, quos & turbidus Auster aget.
Parua loquor. Latios Romana potentia fasces,
Et tibi submittet sceptra superba Ducum.

Illa tibi, regni posita gens alta corona,
Accidit, & supplex ista sub antra venit.
Ipse etiam magnus Romana ad templa Sacerdos
Te vocat, & casto duplicat ore preces.
Sacra facit dio perfusus pectora sensu,
Nempe tibi geminas tendit in astra manus.
Hoc sat erit, si Roma tuos celebrabit honores,
Si tibi succendat mascula thura focis.
Illa tua inscribet Romanis nomina Fastis:
Scilicet vnigenam te canet illa Deum.

De solemni Quadrag. Ieiunio.

ELEGIA XIII.

OLLITE iam lautis pueri conuiuia mensis,
Tollite Campanis ducta falerna iugis.
Non epulas inferre placet, non fercula quadris,
Pythagorae magni viuere more placet.

Sint

Sint satis in puro mollita legumina fonte,
Lectaq. sub librae sidere poma satis.
Nonne vides vt tesqua inter deserta ferarum
Conditur aethereo lapsus ab orbe Pater?
Squalidus illuule, confecto squalidus ore,
Membra domat miseris extenuata malis.
Nempe quaterdenas laticis sine munere noctes,
Et totidem vidit iam sine fruge dies.
Non corylos, non mora legit, non arbore baccas
Decutit, in medium quas alit omne nemus.
Solus in accliui recubat testudine saxi,
Euocat & solas adsua verba feras.
Non quas ad querulas producit fabula chordas,
Cum gemit Euridicem Thracius ore puer.
Hunc etenim vere stipant animantia montis,
Et Tigris aduersum fulcit amica latus.
Te sequor ò rerum columen per deuia truncis
Obsita, quà factum bellua monstrat iter.
Te sequor; & magnis extructas moenibus Vrbes
Posthabeo saxis, tramitibusq. tuis.
Nam neque tecta placent, Phrygijs innixa columnis,
Non Tyrio quæ bis murice lana rubet.
Sed iuuat horrendos siluarum intrare recessus,
Membraq. sub patulis condere fessa comis.
Sit tellus mihi nuda torus, tentoria quercus,

Sint

Sint & conserti pallia dura rubi.

Stat tecum perferre famem, perferre laborem,
Stat tecum nullo pellere fonte sitim.
Quin libet in largos consumere lumina fletus,
Et tepido molles spargere rore genas.
Nam quis erit finis lacrymarum? ò tempora flendi,
Quae certo referunt astra reuecta die.
Aspicis, vt pulla spectandus veste Sacerdos
Solemnes casto concipit ore preces?
Aspicis vt tristem delubra per omnia cantum
Incboat, & moesta carmina voce praeit.
Ille aperit vexilla nigris horrenda maniplis,
Monstrat & extincti signa cruenta Patris.
Et lacrymas è corde ciet, populumq. frequentem
In querulos cogit fundere verba sonos.
Scilicet & tempus memorat, quo colle sub ipso
Gethsemani rubro canduit imbre Deus.
Hic trifidas inter faculas, galeasq. comantes
In miseras sensit vincula dura manus.
Et fora per Solymae raptatus, & atria circum
Luditur indignis terq. quaterq. modis.
Quin etiam tereti religatus brachia saxo,
Corpora lictori dilaceranda dedit.
Excipit & densos temerantes tempora sentes,
Excipit & magnae pondera dura Crucis,

Exclamare libet. talin te funere obire?
Sed raucum impediunt murmura caeca sonum.
Nam late reboans totus dissultat Olympus,
Dissultant mundo sidera, saxa mari.
Et ferrugineum subtexit Cynthia vultum,
Condit & in caeli nubila Phoebus equos.
Sic eat. Inferias celebret natura Parenti.
Nos tacita par est funera flere lyra.

In Galliae, Hispaniaeq. pacificationem Anno M.D.XCVIII.

ELEGIA. XIIII.

AX ades aethereis mundum complexa sub alis,
Pax ades aeterna fronde reuincta comas.
Tu mihi sancta: tibi citharasque, fidesq. canoras,
Barbiton, & missum sollicitamus ebur.

Vos

Vos autem velis elegi maioribus ite,
Sunt maiora meis prata terenda rotis.
Ecce redux toto volitat Pax aurea mundo,
Separat & sulco nubila diuiduo.
Et genitrix vnà rerum Concordia surgit,
Quae pacem, & niueae foedera pacis alit.
Illa serenato patefecit sidere vultum,
Et placido iussit sole rubere dies.
Scilicet explicuit contractae seria frontis,
Tradidit & curas ferre per arua Notis.
Sic vbi praetexens picta ferrugine caelum,
Pacifer exactas nunciat arcus aquas.
Aut vbi nimbosi Cauri cecidere, Notiq.,
Et recubat miti marmoris vnda sono.
Cum non falsa leui ridet pellacia ponto,
Et teneris gaudent foetibus Halcyones.
Talia Pax hilari praeportat tempora risu,
Talia tranquilla gaudia fronte notat.
Illi purpureo stant ebria murice labra,
Illi nectareo perlita rore gena.
Et spiras imitata leues coma flexilis errat,
Nec potis est vno se tenuisse loco.
Pars in colla fugit, pars intorquetur in aurum,
Pars abit in molles ambitiosa sinus.
Viua supercilij gemino deuexa sub arcu

Lumi-

Lumina chrysolitis inuidiosa micant.
Hastas vna terit, manus altera conterit enses,
Et premit impresso spicula fracta pede.
O vitae sincera quies, ò blanda voluptas,
O niuei soles, purpureiq. dies.
Purpureiq. dies, placidaeq. silentia pacis,
Optataeq. morae, pacificaeq vices.
Haec bonus afflictis Clemens facit otia rebus,
Quo duce discordes dissiluere minae.
Non ne vides? cum Pace volat Concordia, & almo
Caelituum fertur associata choro.
Illa habet in pleno felix insignia cornu,
Condita virginea rustica poma manu.
Sustinet & segetum spicas, & Punica mala,
Argumenta gerit pectoris illa sui.
Qualis Amalthea Cretaeo nobilis antro
Deposuit cornu sacra capella Ioui.
Sustulit hoc Nympha, & cinxit redolentibus herbis,
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Illinc fama fuit (mendax est fama) sed illinc
Omnia dicuntur profiluisse bona.
Pendebatq. sacro diues vindemia labro,
Et pyra non notis lecta sub arboribus.
Pomaque, & Alcinoi defectus stipite ramus,
Et quae floriferis educat Enna iugis.

Puri

Purpureaeq. vuae, preciaeq. leuisq. lageos,
Rheticaq., & lectae palmite de Psythio.
Sic vacuum per inane leui Concordia penna
Tangit Hyperboreas, Occiduasq. domos.
Vbere telluris circumfluit, vbere caeli,
Qua volat, omnigenas prodiga iactat opes.
Nil melius largo defluxit ab aethere quondam,
Cum data sunt terris marmora, & astra polo.
Sola fuit genitri è teneri Concordia mundi,
Et certo clausit limite sola chaos.
Congeriemq. rudem distinxit, & arte magistra
Disposuit certis corpora certa locis.
Fudit & è tenebris in lucem saecula: & alto
Collucere oculos iussit in orbe duos.
Incolit & mediam quae temperat aëra zonam,
Frigoris, & flammae, foedus & illa maris.
Illa regit terras, Martisq. horrentia pilis
Agmina retrorsum vertere signa dedit.
Quid moror? illa truces etiam nunc placat Iberos,
Atque Pyrenaeas sustulit illa minas.
Illa ferum docuit deponere tela Garumnam,
Et Marti rapuit spicula Santonico.
Illa inimicatas acies discordibus armis,
Illa tua Clemens pacificauit ope.
Tu potes imperio populos frenare superbos,

Tra-

Tradere & Aegaeo bella ferenda mari.
Tu potes immites animi componere motus,
Agminaq. & Reges ad tua vota trahis.
Testis ad Eridanum Ferraria, territa testis,
Quae timuit veteres Itala terra faces.
Protinus innocuas vbi tollis in aethera palmas,
Protinus emoti Caesaris ira cadit.
Multos ille viros, multas conciuerat Vrbes,
Regnaque, & Oenotriam mouerat ille timor.
Ast vbi tu rigidus contracta fronte minaris,
Ipse tibi trifido militat igne Deus.
Testis Arar, Rhodanusque, Insubria testis, & Alpes,
Raptaq. ab infesta Cantabra tela manu.
Testis & edomitus commoti pectoris aestus,
Et sancto Ducibus foedere iuncta fides.
Vae tibi, qui tollis gentilia cornua lunae,
Hellespontiacae sollicitator aquae.
Fors erit, vt victus, regno spoliatus, & auro,
Quae male iactabas cornua fracta gemas.
Auguror. en gemini coniungunt foedera Reges,
Et coniuratas commodat Ister aquas.
Forsitan & iuuenis, tacitus qui colligit iram,
Sythoniam valido perdere Marte parat.
Ille tibi terror validis spectabilis armis,
Bactorius valido conspiciendus equo.

Quan-

Quantas ille neces immiti ferre ruina,
Siue Italo poterit milite, siue suo?
Iungite tela viri: coniungite proelia Reges,
Dum fauet Arctoo Numinis aura duci.
Ille feri nuper quatefecit sceptra Tyranni,
Eripuitq. armis oppida capta dolo.
Omina laeta cano; libet aspera proelia Thracum,
Atque haurire animis parta trophaea Deo.
Iam video Rhenum fluuio vehere arma bicorni,
Et coniuratae Norica ligna ratis.
Iam freta dispositis video praetexta carinis,
Et sinuosa rates pandere vela Noto.
Qualis, ab Euboea Phrygias quae soluit in oras,
Fregit & Idalias aspera pinus opes.
Graecia cum multo repetebat milite raptam,
Quae centum exciuit femina sola duces.
Dardana feruebant horrentibus aequora malis,
Peliaq. innabat silua recisa salum.
Sic video classes, & numinis omine plena
Ire per Ionium pinea texta fretum.
Pinea texta fremunt centenis incita palmis,
Centenasq. ferit lympha refusa rates.
Et geminos iam binae acies lunantur in arcus,
Et Chalybum radijs concolor vnda tremit.
Ligna catenatis ineunt certamina rostris,

Ro-

Robore quae valido fida iuuenta mouet.
Insilit hostilis praetoria miles, & instat,
Armaq. iam discit Thrax inimica pati.
Feruet opus telis, & sanguine tingitur aequor,
Fractaq. purpureis sceptra vehuntur aquis.
Talis vbi veniens Athamana ad littora Caesar,
Signa suae patriae vincere docta tulit.
Pilaq. femineis Cleopatrae torta lacertis
Reppulit, & ciuis perfida tela sui.
Subsidio Phoebum Teucro venisse Quirino,
Et rexisse ferunt signa Latina manu.
Qui grauior pharetra, solitoq. insignis ab arcu,
Egit in angustos arma fugata sinus.
Ferte citi puppes, committite proelia Reges,
In vestro melior milite causa fauet.
Quae nisi iusta subest, vires in milite frangit,
Frigidaq. à manibus deuocat arma pudor.
At bona cum meritos promittit causa triumphos,
Tum dolor, & motus tela ministrat amor.
Et Superi vobis, vobis bona sidera lucent,
Et propior vobis commodat arma Deus.
Non ille auxilio nouus haec ad proelia surgit,
Vestra nec insuetum Numen in arma venit.
Vix prope tricenis exactis nouimus annis,
Ipse leuem contra Thessala ligna ratem.

Q Ille

Illa tamen turres, molesq. attriuit acernas,
Strauit & in medio castra abiegna salo.
Vidit in Ionio Naupactus marmore Thraces,
Aut hos versa, aut hos terga dedisse fugae.
Ensesq., galeasq. vndis fluitare comantes,
Et lunata feri signa refixa ducis.
Hesperiae vicere manus, Latiaeq. cohortes:
Et fuit illa Dei, Virginis illa fides.
Rara Propontiacum repetit pernice carina
Turba sinum, & patrias rara reuisit aquas.
Hactenus aequoreas acies, & proelia Martis,
Nunc rura, & Musis Maenala grata canam.
Me decet exiles citharis inflectere versus,
Et testudineae carmen inerme lyrae.
Ergo age frondosi nemoris cantemus honores,
Paestanisq. fluant carmina nostra rosis.

In Rem Rusticam.

ELEGIA.

XV.

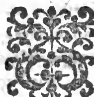
CCE alium brumam Sol aureus egit in orbem,
Et placidos reuocat mitior aura dies.
Iam tenet hospitijs volucres frondentibus arbos,
Ludit & è teneris missa caterua fauis.
Florentesq. legit violas, ac flumina propter
Obstrepit, & nidos, progeniemq. fouet.
Et casiae virides, & olentis copia thymbrae
Attollunt fluuio praetereunte comas.
Ite elegi faciles in carmina laeta vocati,
Expediunt mollem tempora verna viam.
Non mihi dicendus Thrax est, versisq. sagittis
Parthus, & hostili terga fugata manu.
Nec modo Bactorius validas cantandus vt hastas,
Fulmineumq. ensem, cornipedemq. rotet.
Aut quantus surgat Germanus miles in armis,
Frangat & Odrysij tela cruenta Ducis.

Aut bona quo pacto venere in foedera Reges,
Et male discordes vt coiere manus.
Non mihi se tanto tollit nunc carmen hiatu,
Non ea sunt nostris prata terenda rotis.
Florentem cythisum, nitidos cantabimus agros,
Riparumq. toros, caeruleosq. lacus.
Lucentesq. herbarum oculos, & lumina calthae,
Foeniculumq. vdum, melliferumq. thymum.
Et philyram lentam, & ferrugineos hyacinthos,
Et lutum, & rubri fila superba croci.
Et vitreas vndas, & stagna virentia musco,
Et liquido fugiens flumen in arua pede.
Dicam & ab exiguis suspensa fisimbria nodis,
Et quae saxoso gramina monte virent.
Halantesq. hortos, biferiq. rosaria Paesti,
Laetaq. vicinis intyba fluminibus.
Pallentesq. hederas, & amantes littora myrtos,
Albaq. Puniceis lilia tincta notis.
Quid dicam vt vario depictus munere veris,
Paruulus ingentes explicet hortus opes?
Vdus vbi cucumis, teretiq. cucurbita forma,
Et tempestiuo brassica rore viret.
Vidi ego sub Curibus patrium prope flumen Hymellae,
Militiae fessum delituisse senem.
Cui saxeta inter, spinetaq. pauca relicti,

Obsita

Obsita virgultis iugera ruris erant.
Non Cereri opportuna seges, non commoda Baccho,
Non ulli fuerat fertilis illa gregi.
Hic premit in raris argentea lilia dumis,
Et rarum in viridi margine nutrit olus.
Verbenasq. serit circum, vescumq. papauer,
Crustumiasq. pyros, arbuteumq. genus.
Trudit & è siccis oleagina germina lignis,
Figit humi vallos, quadrifidasq. sudes.
Et iam viua sua plantaria surgere terra
Aspicit, & Regum munera nulla velit.
Primus vere rosas, & flexi vimen acanthi,
Candidaq. autumno carpere poma manu.
Et cum tristis hyems Boreali frigore saxa
Rumperet, & glacie stringeret Hebrus aquas;
Ille comam nardi, cythisum, violamq. metebat,
Aestatem anteuolans, vernaq. flabra Noti.
Ille ministrantem vicino vmbracula fonti
Disposuit corylum, populeasq. comas.
Vidit & in duris liuescere mora rubetis,
Additaq. inuito stipite mala pyro.
Quid memorem saltus, quos vestit Aricia cerris;
Albanosq. lacus, Hippolytiq. nemus?
Quid gelidos Vmbros referam, Picenaq. Tempe,
Laetaq. Campanis vina Falerna iugis?

Aut quid Volsce tuos dicam, Mandela tuosq.,
Quid referam colles terra Sabina tuos?
Non hic funereas cliuoso in vertice taxos,
Non alit hic rigidas silua comata feras.
Non hic abrotoni, non tristia centaurea,
Aut vitanda pia sunt aconita manu.
Sed nitidi sub aratra fori, sed vitreus humor,
Et quae subiectas ambiat ornus aquas.
Sed nemus argutum, resonans & acanthide rupes,
Prataq. Vertumni culta labore virent.
Cetera quid dicam? spatijs disclusus iniquis,
Praetereo vati commemoranda nouo.

In aduentu Clementis VIII. Pontificis, cum rediret Ferraria.

Votum B. Virgini Lauretanae.

ELEGIA. XVI.

LMA Palaestinam Piceno in littore sedem
Quae colis, Oenotriae suscipe Diua preces.
Redde Sacerdotem templis, Vrbisq. Quirini
Qui regat imperio Pergama, redde Patrem.
Scilicet ille diu Latijs procul abstinet oris;
Dum tibi, dum Superis sedulus auget opes.
Tu potes horrisonas Virgo mulcere procellas,
Nubilaq. obscuro tergere foeda polo:
Pleiadas arcere, atque Hyadas, pluuiamque Capellam;
Prócliuemq. Vrnam, praecipitemq. Notum.
Difficiles lenire vias, fluuiosq. rapaces

Sistere, & à rigido tollere monte niues.
Tu potis es mundo nitidos inducere soles,
Tu potis es rigua spargere luce diem.
Sospes, vt Ausoniam, Romanaq. moenia Clemens,
Conditaq. Iliacis tecta reuisat auis.
Ille vbi Dardaniae reddetur turribus Vrbis,
Auspicio Vates ibo per astra tuo.
Et voti reus aetherei primordia partus,
Et Puerum dicam caeca sub antra Deum.
Vt tibi diuino tumuerunt vicera foetu,
Vt tibi collusit paruulus vberibus.
Vt tener angusta lusit spatiatus in aula,
Cursauitq. tuos vt tener ante pedes.
Dicam ego, sidereas domus ista vt vecta per oras,
Adriacas nullo remige nauit aquas.
Flamine diuino, diuino concita velo
Appulit in nostros praeda beata sinus.
Pone metum Tyberis, Romani ponite curas:
Romuleos Clemens nempe reuiset agros.
Quid non à tanta sperabunt Virgine gentes,
Quae profugam nostro collocat orbe domum?
Lenis ades Virgo, nostroq. medere timori:
Spem facit in templis picta tabella tuis.
Ille ratem rapidis quondam iactantibus austris,
Te duce Carpathias tutus obiuit aquas.

Auspice te patrias saluus remeauit ad oras,
Prensus in Aegaeo nauita sollicito.
Letifera hic olim pressus praecordia peste,
Te sibi ait medicas imposuisse manus.
Quare age Virgo suum Romae ne respue Regem
Sistere, & Oenotrium reddere Diua Ducem.
Tuq. adeo Clemens spes, & tutela Quiritum,
Annue: & externo linque sub axe plagas.
Non istic Vaticanus, non regia sedes
Porticibus centum conspicienda caui:.
Non tecta, & nemora in tectis imitantia lucos;
Non laquear pictum, marmoreumq. solum.
Non Phrygijs centum tabulata innixa columnis;
Siue tuis Memphi, siue Corinthe tuis.
Non istic leni surgunt Capitolia cliuo,
Caelius aut collis, Caeliolumq. iugum.
Non hyemes placidae, mollis non frigora brumae,
Non istic placido Tuscula terra iugo.
Sed positum medijs pontem indignatus in vndis,
Qui sternit pecudes, sternit & arua Padus.
Hic placidi menses, placidi hic clementia caeli,
Sunt hic Imperio credita Regna tuo.
Hic Tyberis sanctus si tuo tibi murmurat amne
Et ludit tremulis ambitiosus aquis.
Hic tepidi soles, hic est mitissimus aër,

Candidus

Sistere, & à rigido tollere monte niues.
Tu potis es mundo nitidos inducere soles,
Tu potis es rigua spargere luce diem.
Sospes, vt Ausoniam, Romanaq. moenia Clemens,
Conditaq. Iliacis tecta reuisat auis.
Ille vbi Dardaniae reddetur turribus Vrbis,
Auspicio Vates ibo per astra tuo.
Et voti reus aetherei primordia partus,
Et Puerum dicam caeca sub antra Deum.
Vt tibi diuino tumuerunt viscera foetu,
Vt tibi collusit paruulus vberibus.
Vt tener angusta lusit spatiatus in aula,
Cursauitq. tuos vt tener ante pedes.
Dicam ego, sidereas domus ista vt vecta per oras,
Adriacas nullo remige nauis aquas.
Flamine diuino, diuino concita velo
Appulit in nostros praeda beata sinus.
Pone metum Tyberis, Romani ponite curas;
Romuleos Clemens nempe reuiset agros.
Quid non à tanta sperabunt Virgine gentes,
Quae profugam nostro collocas orbe domum?
Lenis ades Virgo, nostroq. medere timori:
Spem facit in templis picta tabella tuis.
Ille ratem rapidis quondam iactantibus austris,
Te duce Carpathias tutus obiuit aquas.

Ae-

Auspice te patrias saluus remeauit ad oras,
Prensus in Aegaeo nauita sollicito.
Letifera hic olim pressus praecordia peste,
Te sibi ait medicas imposuisse manus.
Quare age Virgo suum Romae ne respue Regem
Sistere, & Oenotrium reddere Diua Ducem.
Tuq. adeo Clemens spes, & tutela Quiritum,
Annue: & externo linque sub axe plagas.
Non istic Vaticanus, non regia sedes
Porticibus centum conspicienda cauis.
Non tecta, & nemora in tectis imitantia lucos;
Non laquear pictum, marmoreumq. solum.
Non Phrygijs centum tabulata innixa columnis;
Siue tuis Memphi, siue Corinthe tuis.
Non istic leni surgunt Capitolia cliuo,
Caelius aut collis, Caeliolumq. iugum.
Non hyemes placidae, mollis non frigora brumae,
Non istic placido Tuscula terra iugo.
Sed positum medijs pontem indignatus in vndis,
Qui sternit pecudes, sternit & arua Padus.
Hic placidi menses, placidi hic clementia caeli,
Sunt hic Imperio credita Regna tuo.
Hic Tyberis sanctus sl suo tibi murmurat amne
Et ludit tremulis ambitiosus aquis.
Hic tepidi soles, hic est mitissimus aër,

Candidus

Candidus hic annus, purpureiq. dies.
Colle Quirinali surgunt tibi leniter horti,
Et Zephyros captant, effugiuntq. Notos.
Hic Diuum cineres, sunt hic & limina Pauli,
Tectaq. consorti sunt habitata Petro.
Dilectaeq. Deo Exquiliae, tum maxima cura,
Inclyta quas molli in vertice Diua tenet.
Huc ades ò Clemens; sic te Virgo optima seruet:
Gemmiferum seruet quod diadema geris.
Perpetuoq. trahas in longum fila senectae,
Et cursu semper candidiore dies.
Sic tibi Threjciae submittant colla cohortes;
Et iubeas Thracem ponere tela Ducem.
Sic tibi subductos submittat Graecia fasces,
Et Latium discant omnia ferre iugum.
Quid queror? en magnam laetus Mauortis ad Vrbem
Nuncius Ausonium narrat adesse Patrem.
Ite alacres, longaq. illum deducite pompa:
In vestras veniunt dona petita manus.
Aemilia Clemens remeauit victor ab ora,
Et beat aduentu Romula tecta suo.

In Tyberis inundationem sub finem Anni M. D. XCIII.

ELEGIA XVII.

YBRI Pater, Tybri, heu nimium contagia culpae,
Et luimus fluuio crimina nostra tuo.
Aureas voluebas amnis placidissimus vndas,
Nunc dubium crasso flumine quaeris iter.
Et violentus agis turres, & tecta domorum,
Fœdat & immisto gurgite arena vias.
Heu scelus infectum satis expiat Albula Romae,
Pœnarumq. damus, supplicijq. satis.
Heu satis Ausonias Caeli Pater obruit arces,
Et trifidas torsit rubra per astra faces.
Terruit Oenotriam, magnamq. exterruit Vrbem,
Quae timuit veteres Deucalionis aquas;
Aetas illa fuit de duro fusa metallo,
Fudit & immites vltima vena viros.
Cum quibus omne nefas maculosum irrupit in aeuum;
Fugit & è terris intemerata Fides.

Et

Et ritus abiere boni, Virtusq. pudorq.;
Nequitiae, & fraudes, & subiere doli.
Tunc Pater omnipotens mores exosus iniquos,
Humanum largo perdidit imbre genus.
Scilicet Aeoliis Austrum deducit ab antris,
Et qui constipant nubila nigra Notos.
Terribili totum inuoluit caligine mundum,
Et pluuiae ventis agglomerantur aquae.
Merguntur segetes, merguntur condita sulcis
Semina, & agricolae vota sepulta iacent.
Omnia sunt pontus, turresq. sub amne latentes
Dicuntur grauidas sustinuisse rates.
Humida gens pelagi summa consedit in vlmo,
Quae fuerat volucri cognita sola domus.
Et defrenato nabant super aequore damae,
Et super effuso flumine nabat equus.
Haec iterum pauidae metuerunt tempora mentes,
Sunt verita hai iterum saecula nostra dies.
Vidimus iratum Tusco de littore Tybrim
In latus auersas ferre retrorsus aquas.
Cum stabulis passim correpta armenta trabentem,
Mergentem & segetes, cultaq. laeta vadis.
Aeneadumq. aedes sternentem, & gurgite pontem
Ferre Palatinum, tectaq. magna Ducum.
Nam tabulata ruunt, cadit & labor irritus Vrbis,

Lignaq.

Lignaq. labuntur saxa caduca super.
Ibat arenosis iam percita fluctibus vnda,
Perq. vias Vrbis plurima, perq. domos.
Ducebatq. rates, currus quà Roma fugacis
Puluere suspensas viderat ire rotas.
Larga subit furtim tacitae sub tempora noctis,
Et rapido mergit flumine lympha domos.
Opprimit & pauida natos cum matre cubantes,
Dum per membra leuis serpit vtrisq. sopor.
Illa excita sono, tandem languentia tollens
Membra, videt subitis omnia mersa vadis.
Quò fugiam infelix, aut qua spe perdita nitar?
Ecce mihi incerta lumina morte natant.
Effugiam ne lares, atque obsita limina fluctu?
Hinc premimur tenebris, hinc probibemur, aquis.
Eripere ò saltem liceat discrimine natos,
Quos noxa haud tantae destinat vlla neci.
Interea trepidae genitricis pectore pendens
Filius inclamat, perdita mater vbi es?
Inde gemens alius, mater nunc auferor, inquit
Clauseruntq. truces ora vocantis aquae.
Consternata malo, natûm se imponit aceruo,
Et cadit, heu, inter funera tanta Parens.
Huc veniet forsan non hospes inhospitus olim,
Funera qui saltem tam miseranda fleat.

Quid

Quid referam vt leuibus cunis elatus oberret,
Rideat & mortem nescius ore puer?
Mercesq. vt fluitent, & Romula gaza per vndas,
Vt fluitent Matres, feminecesq. viri.
Quis capiat culpae partes, scelerisq. piandi?
Ah Deus, ah surda respuis aure preces.
Huc ades ò Romae columen par nobile Diuum.
Vrbs opus est etenim relligiosa tuum.
Seu mauis, tu Caelicolum Matrona, Poliq.
Lenior Ausonias aspice Diua domos.
Seu palmas Clemens in caelum attolle supinas,
Vt diuina tua detonet ira prece.
Ipsa nihil metuit, Numen, te Roma precante,
Omnia te minime, Roma precante, timet.

In

In annum Iubilaei atque in imminentem iterum Clemente Pontifice Tyberis inundationem.

ELEGIA XVIII.

VBILA non fugiunt: pluuia ruit arduus aether,
Et tenebris pergit obsitus ire dies.
Num, quod rumor ait, Tusca de rupe resultans,
Tybridis in Latium confluet vnda latus?
Obijce quà magno protenditur inclyta Roma,
Et patet, & centum spargitur ampla vijs.
Siccine? Dardanidum mergentur gurgite turres?
Mergetur fluuio Romula terra suo?
Vt cum tecta ducum, merces, inopumq. tabernas
Proluit insanis terq. quaterq. vadis.
Cum sata laeta boum mersit, cum strata viarum,
Templaq. Mygdonijs edita marmoribus.

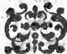
Impa-

Impatiensq. iugi cum vortice sustulit atro
Marmoreum pontem, marmoreamq. viam.
Quassa gemit tellus; gemuerunt murmure ripae,
Et lapides temere succubuere solo.
Ille fugit, fugit ille celer per prata, per agros,
Littoraq. arguto pulsa fragore sonant.
Responsant siluae, responsant antra boatu,
Murmurat & saxis vnda refusa cauis.
Ferte pedem miseris ò inclyta lumina Romae,
Si vestra hic seruet semita trita pede.
Ecce venit, venit ecce pigro Germanus ab axe,
Et quem Danubius, quem modo misit Arar.
Sequana quem lentus, diues quem misit Iberus,
Quem Lycus, & Tanais misit, & vnda Tagi.
Ad cineres vestros flaui venere Sicambri,
Venerunt cultu versicolore Getae.
O geminum sidus gentis Cynosura Latinae
Ne pereat dubio nostra carina salo.
Ne pereat qui vestra pio petit aduena cultu
Busta, peregrinis aduena littoribus.
Vos agite, & geminis altaria ponite Diuis,
Halet & ad sacros myrrhea gutta focos.
Et costum Assyrium, & merces adolete Sabaeas,
Quaeq. Cilix, & quae cinnama mittit Arabs.
Praecipue Aeneadum Clemens mitissime Rector

Solemni

Solemni aethereum carmine flecte Patrem.
Iunge manus duplices mundi Cortina, Deumq.
Ne pigeat multa sollicitasse prece.
Vela sacris intende humeris, & carbasa collo
Funde, & ad extremos Setaba lina pedes.
Virgatamq. super laenam, argentoq. trilicem,
Et quae purpureo lumine vela tremunt:
Et vestem illusam varie, cui gemmea nexu
Fibula coniunctum mordet vtrumque latus.
Adde decus capitii, gemma quod fulget, & auro,
Et triplici canas stemmate cinge comas.
Scilicet & mundo lustralia saecula conde,
Et populis aperi limina clausa Petri.
Caelestesq. fores vtroque à cardine versa,
Quatuor à ventis pande sub astra fores.
Non tunc largifluo Tybris complebitur amne,
Non trahet inuersas irrequietus aquas.
Romaq. non pontes, non disturbata videbit
Marmore nequicquam condita templa solo.
Non sata vorticibus, non tecta rapacibus vndis
Mersa super segetes, diuitiasq. super.
Sed facilis largo pluet Indulgentia caelo,
Et Pax, & Pietas, & reuocata Fides.
Curret & in terris pleno Clementia riuo,
Perq. domos ibit gratia, perq. vias.

Non ita Danubius, Rhenusq. bicornis ab alto
Vertice praecipites imbre cadente fluunt.
Non sic Eridanus, septemfluaq. ostia Nili
In dominum fugiunt imperiosa mare.
Tantum pande Petri, caeli simul ostia pande:
Iam decuit, Clemens, pandere vtrasq. fores.
Quid moror? ille venit, non gaudia nostra moratur,
Atque aperit dura limina clausa sera.
Ite igitur curae, Tybris placidissimus ibit,
Voluet & auriferas Romulus amnis aquas.
Et video caelum lato discedere mundo,
Agmina descriptis cerno nouena choris.
Huc geminat facilis cursus, geminatq. recursus
Illa cohors, notas itq. reditq. vias.
Et fluit ex astris nitidissimus imber in orbem,
Ilicet è caelo gratia rara pluit.

De

De ferijs ad Rhetoricae Auditores.

In Peruigilio. S. Michaëlis.

Cum explicaretur Horatij locus ex arte Poëtica: Siluestres homines sacer, interpresq. Deorum &c.

ELEGIA XIX.

AR erat hac etiam sudare parum per arena,
Ire per & laudes magna Poësi tuas.
Dicere & aeterno mundi cunabula cantu,
Dicere & errantes per nemora alta viros.
Carminibusq. tuis in mœnia firma coactos,
Et numeris vinctos protinus esse tuis.
Par erat Orphaea siluas deducere chorda,
Ducere & Armenias ad tua verba feras,
Saxaq. verticibus: fluuiorum & sistere lapsus,
Cogere & inuersas ire retrorsus aquas.
Par erat auritas animantem Amphiona cautes,

Et mirata nouam dicere saxa chelym.
Tyrtaeiq. acies, & classica docta Poëtae,
Duraq. tum primum bella citata lyris.
Sed iam tempus equùm spumatia soluere colla,
Aemonio spatium demere tempus equo.
Extremum hunc Romana mihi concede laborem
Sancta Palatinis edita Musa iugis.
Dicta satis fuerint cunctarum exordia rerum,
Et maris, & terrae semina magna satis.
Aureaq. aeterno labentia sidera cursu,
Sectaq. fraxinea caerula cana rate.
Dixi acies in bella feras horrentia Martis,
Visaq. Sidonio Gallica gaesa mari.
Ductoremq. truci Ludouicum funere mersum,
Mœstaq. Sanctonicas signa reducta domos.
Et cecini placido coniunctos fœdere Reges,
Et male discordes pace coisse manus.
Armatumq. Padum, ductasq. in perfida turmas
Mœnia, Romano diripienda Duci.
Bactoridem dixi quantus radiaret in armis,
Quantus Amyclaeo frena rotaret equo.
Dixi Teutonicas in Thracia signa phalangas,
Barbaraq. exigua tela fugata manu.
Dixi Virgineos diuino semine partus,
Et pueri cunas antra beata Dei.

Et

Et spoliatum Erebum, & ductos super astra triumphos,
Clausaq. non facili Tartara dura sera.
Atque Palaestinum Piceno in littore templum,
Atque tuos cecini maxima Diua lares.
Dixi ego, sidereas domus ista vt vecta per oras,
Adriacas nullo remige nauit aquas.
Flamine vt aethereo, diuino vt concita velo
Appulit in nostros praeda beata sinus.
Paruulus vtque ista lusit spatiatus in Aula,
Cursauitq. tuos vt Deus ante pedes.
Nec vos praeterij foecundi ruris honores,
Cultaq. pampineis aspicienda comis.
Pomiferasq. dies, & purpureos Autumnos,
Vernaq. sideribus tempora laeta nouis.
Tectaq. Pastorum magalia fronde palustri,
Quernaq. stramineis ligna recisa casis.
Versatasq. manu certo sub sidere glebas,
Postremosq. antes, & sub aratra foros.
Saepe mihi Latijs pellitus arator in aruis,
Saepe canens dictus vinitor inter opus.
Et cucumis tortus, plenoq. cucurbita ventre,
Laetaq. vicino populus alba Pado.
Et violae molles, vescoq. papauera succo,
Et rosa, & ambrosijs spica Cilissa comis.
Et saxeta super scenis obducta colurnis,

Multa vbi natiuo murmurat vnda tubo.
Cetera quid memorem? libauimus omnia versu,
Qualis mane rosas Attica libat apis.
Postremus mihi surge labor, mihi diuite vena
Carmina Danubio liberiora fluant.
Non tamen vt grandes ausim vestire cothurnos,
Aut thymelem docta sollicitare lyra.
Aut Constantinos, aut Flauia dicere facta,
Aut data Vespasijs Dardana Regna male.
Aut Crispum indigno deflere errore peremptum,
Atq. nouercales exagitare dolos.
Quanquam equidem possem late regnata Phalanto
Dicere, & Oebalij regna beata soli.
Possem Telegoni campos, & Tuscula Tempe,
Et quascunq. fouet silua Latina comas.
Et patrium possem describere flumen Hymellae,
Laetaq. carminibus Tetrica saxa meis.
Et quae Clitumno Meuania prata beantur,
Et quae sulphureis irrigat Vmber aquis.
Tiburis & colles, oleaeq. feracia rura,
Quà sonat Albuneo pensilis vnda lacu.
Forsitan Estenses aruis felicibus hortos
Possem ego diductis dicere carminibus.
Et tubulis centum cursus, caneremq. recursus,
Et labyrinthaeis antra Aniena vijs.

Haec

Haec aliis dicenda tamen, quibus otia cordi,
Talia non nostris sunt adeunda modis.
Sed Michaël mihi carmen erit, mihi dexter ad aras
Cras prece, cras numeris conciliandus erit.
Cras illi templa alta hederis Gargana virebunt,
Et sacra feruebit semita trita pede.
Cras adeo magnae Fastis celebrabitur Vrbis
Roma tibi sanctus, militibusq. tuis.
Aerea cras illi strident tormenta boatu,
Et graue conflabit Aelia turris opus.
Sidera fulgebunt tectis, & sidera pinnis,
Aurea Clementis sidera sena Patris.
Et crispata Notis nabunt vexilla per auras,
Et fluet artifici purpura picta croco.
Flebunt cornicines, & laetum tibia flebit,
Flebunt Romanis addita sistra tubis.
Et Vaticanae fulgebunt ignibus arae,
Et tremet in sacris virgula odora focis.
Non tamen insertim pinus iaculabitur ignes,
Quae media telas ventilat arce leues.
Mox aderit, nec longa mora est, lux alma diei
Quae dedit Oenotrio Romula Regna Patri.
Et triplici canos vinxit diademate crines,
Et dedit aethereas pandere posse fores.
Tunc vbi prima nouus reuocabit lumina Vesper,

Et dubio stabunt sidera rara polo.
Turribus è summis, magnoq. ex aggere molis,
Artifices ibunt pura sub astra faces.
Et pluuio caelum complebitur igne coruscum,
Finget & arboreas multa fauilla comas.
Scilicet in varios albescet didita tractus,
Qualis ab aethereis stella caduca plagis.
Et cadet in numerum, facietq. vmbracula tectis,
Qualia stant pictis barbara vela toris.
Vos adeo teneri mecum Paeäna Quirites
Dicite, & aethereo carmina mille Duci.
Dicite iò, bellator iò: tibi militat orbis,
Militat auspicijs Martia Roma tuis.
Et canite eiectum stellata ex arce Draconem,
Et comitem pulsum caeca sub antra chorum.
Ille astris bellum, bellum exitiale minatur,
Et parat aeterna pellere sede Patrem.
Qualis in Aemathia iunctum per Pelion Ossae
Dicitur in Superos arma tulisse Mimas.
Cum ferus Enceladus ductor sublimis Olympo
Increpuit magnos in sua damna Deos.
Sic Dux ille fremit, desertoresq. manipli
Astra per, & nubes cum fera tela mouent.
Non Pater hos contra duxisse Aegeöna fertur
Centimanum, qualem fabula prisca docet.

Non

Non Zephyros contra, fluuiosq. ad signa vocasse,
Non tonitrus caeli, turbineasq; faces.
Adfuit at subitò Michaël thorace coruscus,
Pro manibus centum, centimanoq. Gya,
Pro galea crinale iubar, proq. aere trilici,
Pro clypeo magnum fert adamanta manu.
Pro gladio, tres ille ignes, tres nubis aquosae,
Tres torti radios turbinis ille rotat.
Terroresq. operi mistos, pestemq. timendam;
Vltricesq. iras, fulmineumq. metum.
Ilicet ecce ruunt sub Tartara caeca cohortes,
Lucifugae quales mane fugantur aues.
Nec iam siderei Iuuenes, nec luce rubentes,
Nec iam caerulei versicolore nota.
Heu quantum chorus informis mutatus ab illo,
Cum premeret caeli sidera qualis erat!
Illum squama tegit, rugosi squama cerastae,
Tigridis hunc facies, duraq. terga lupi.
Omnes Geryones facti, iam Gorgones omnes,
Quos non vna inter vana Chimaera furit.
Harpyaeq. ferae, formaq. tricorpore monstrum,
Et ramosa nouem stridet Echidna modis.
Interea Michaël Superùm Capitolia victor,
Et subit auratis templa serena rotis.
Hic spolia, & centum fertur posuisse trophaea,

Et

Et captiua aris arma dicasse Patri.
Stant galeae circum, stant scuta insana, tubaeque,
Pilaq. de turpi prodigiosa choro.
Exuuiae templum, templum victoria vestit,
Et varios ornat pendula praeda tholos.
Addite & Assyrios crudeli morte peremptos,
Cum longa Solymas obsidione premunt.
Cum magna Dux ille Syrus Babylone profectus,
Quà face, quà ferro depopulatur agros.
Oppidaque, & turres, & vallo exuta trabali
Sternit, Idumaeo moenia capta solo.
Et iam Vrbem, trepidosq. graui quatit ariete muros,
Sanctaq. iam templis vellere saxa parat.
Iam parat ardentes tectis intendere pinus.
Iam parat hostiles igne cremare domos.
Non contra pugnare audent, non hiscere contra,
Non contra Solymi tela mouere queunt.
Stant moesti pinnas circum, pauidaq. corona
Semineces Vrbis moenia capta tenent.
Ne trepidate viri, Michaelis dextera vobis
Militat, imbelles fundere docta manus.
Ecce Syros somnoq. graues, vinoq. sepultos,
Securisq. necat corpora fusa toris.
Sanguine terra, toriq. madent, madet vndiq. caede
Gramen, & ignota subdita prata nece.

Mil-

Millia singultant, & somnum millia proflant,
Et cum somno animam millia multa vomunt.
Et iam sole rubent infuso hostilia castra,
Cernitur & Syrio mors inopina Duci.
Miratur velut excitus pecora obruta pastor,
Quae male concidit nocte silente lupus.
Ilicet & castris, signisq. repente refixis
Diffugit, & patria se Babylone tegit.
Quisquis es, ò superum modo casus auctor acerbi,
Parce, ait, & meritis iam satiare malis.
Vosq. Palaestini patrijs incumbite sacris,
Me satis est vestros non temerasse focos.
Sic abit, & trepida soluit formidine mentes,
Et faciunt templis pendula vota fidem.
Sic vtinam Thrax ille tuas, caeli optime Ductor,
Sic Michaël vires sentiat ille tuas.
Aurea qui luna contristat signa bicorni,
Et parat heu nostra sternere clade solum.
Vera ne rumor ait, Regalem protinus Albam
Captam armis: captos deditione viros?
Ergo ne magnificis extructas sumptibus aras,
Templaq. prosternet Barbarus iste ferox?
Illudetq. sacris, atque inter sacra ministrum
Confodiet miseris terq. quaterq. modis?
Fusa ne sacrilega calcabitur hostia turba,

Ra-

Raptaq. de sacro picta tabella tholo?
Inter & amplexus, atque intra viscera matris
Filius, heu, ferrum sentiet ante diem?
Huc ades ò Michaël telo metuende trisulco;
Huc ades, & duro cinge adamante comas.
Qualis eras, cum bella nigris inimica cerastis,
Cum bene bellasti proelia prima Patri.
Si tua nunc Hunnis aderit clementia praestò,
Hastaq. Teutonicis auxiliaris erit,
Sithonias repetetq. domos, Thracemq. niualem
Victus, & Euxinas ille reuiset aquas.
Qualis ab infecto rediit Babylona duello
Sennacherib, cladis nuncius ipse suae.
Odrysias qualis cessit Solimanus in oras,
Cum timet, & magni Caesaris arma fugit.
Aut qualis refugas Selimus Echinadas inter
Perdidit Ambracio ligna superba mari.
Cum Dux Austriacus, magnusq. in bella Columna
Fulminat, & Veneta fluctuat vnda rate.
Tempore quo veteres iterum Roma alta triumphos
Vidit, & Ismarios brachia capta Duces.

Mar-

Marsilio Cagnato Physico praestantissimo.

In obitu Laurentij filij.

ELEGIA. XX.

ON tibi debueram dulcis pro munere vitae
Reddere funereos voce gemente sonos.
Sed cantum, & citharae dulcem Cagnate susurrum,
Et doctum Ismarias sistere carmen aquas.
Tempora finissem, venas cum pelleret aestus,
Albus & inficeret lurida membra color.
Et sitis arentes fauces siccaret anhela,
Et tereret macie pestifer ora liquor.
Tum primum inuestes tenuis mihi pingere malas
Coeperat, & laeues pluma notare genas.
At cum flore tamen, placido cum vere iuuentae
Debueram vitae rumpere claustra meae:
Ni mihi Orontaea sanare corpora merce,
Ni premeres docta Paeonis arte luem.
Tunc ego quae sacras supplex affusus ad aras

Nar-

Narraui pro te sedula vota Deo?
Et tibi purpureis optabam solibus annos,
Et cursu semper candidiore dies.
Praecipuè Nato felicia sidera iussi
Ducere Laurenti candida saecla tuo.
Nec Deus auersa susceperat aure susurros,
Non biberat surda commodus aure preces.
Namque tibi facili currebant omnia lapsu:
Cum censu docilis diuite natus erat.
Illi cana fides, illi sapientia cordi,
Quaeque laborantes ars Pataraea leuat.
Nouerat & calidas è corpore ducere pestes,
Nouerat & quicquid febris iniqua monet.
Quid vehat Autumnus, quid plumbeus afferat Auster,
Quid parili noceat Libra inimica die.
Quae male compositas iubeant decurrere venas
Sidera, quae iubeant signa sinistra neces.
Mille quid adnumerem studijs leuioribus artes?
Integrosq. iocos, ingenuosq. sales?
Et recti candorem animi, moresq. pudicos,
Pectoraq. officiis intemerata pijs.
Inuidit sors dura tibi, liuentiaq. astra
Tam bene compositum corripuere larem.
Sic vbi veliuolis adnubilat aura carinis,
Mergitur in Siculo puppis onusta vado.

Occi-

Occidis infelix teneris Laurentius annis,
Occidis heu misero laurus adempta patri.
Qualis Hyperboreo difflatur turbine cerrus,
Pinus & in filuis gloria prima cadit.
Aut seges insano radicitus eruta nimbo
Sternitur, aut nimio vinea plena Noto:
Immiti sic morte iacet moestissima laurus,
Funere sic mergis teq. tuamq. domum.
Vnde tibi ducam iuuenis miserande querelas?
Quod mihi tam duro in funere carmen erit?
Tu me Palladiam cogis deponere frondem,
Plectraque laetificis exhilarata modis.
Laurigeramq. comam moesta damnare cupresso,
Temporaq. informi ferre inhonora situ.
Incertasq. fides digitis errantibus ictas,
Et querulo segnem scindere dente chelym.
Moerentemq. patrem socio lenire dolore,
Ducere & in venas tela aliena meas.
Parce pater: satis est natum fleuisse parumper,
Te satis est lacrymis immaduisse pijs.
Hispida non semper resonant querceta procellis,
Aut Zephyro fluctus, aut Aquilone gemunt.
Aut viduata comis ad flabra remurmurat ornus,
Aut sola Sarmatico stant adoperta gelu.
Questus mitte graues, & Natum conde sepulcro:

Pectora fortunae non violanda geris.

Nam quid Socraticis iuuat impallescere chartis,

Quid iuuat astriferis inuigilare polis?

Vitae summa breuis: crede haec sapientia prima est:

Trudit praecipites mors inopina dies.

Scilicet huc aetas, omnisq. relabitur aedo,

Scilicet haec omni semita trita pede est.

TARQVINII GALLVTII E SOCIETATE IESV CARMINVM

LIBER TERTIVS.

Sanctæ Mariæ Magdalenæ Monodia.

D D E I.

ECVS sidereae domus,
Pubes incola siderum,
Huc pellucidulas veni
Lectura manu,
Lectura sinu
Baccas aequoris Indici,
Quas, heu flebiliter ciet
Aureo Magdala gurgite.
Illa proh dolor,
Illa proh amor.
Cingit ambrosias niues,
Atque eburneolo pedi

Iungit labra corallina:
Proh amor, amor:
Proh dolor, dolor.
Dum ſic implicat erritans
Crura brachiolis, modos
Tales gutture murmurat
Muta vocibus,
Mente ſaucia.
Diue quis mihi lacrymas
Educat, velut obiĳce
Rupto cum fugiunt aquae!
Et voce gemam,
Et corde gemam.
Me proteruior extitit
Nemo, qui videat vago
Ad nos ſurgere lucidam
De Gange facem,
De Gange diem.
Paret ſquamigerum genus,
Et rerum tibi ſemina
Parent: obſequio tibi
Caelumque venit,
Tellusque venit.
Parent Aligerum chori,
Et conuexa per ardua

Pu-

Pubes dedita separat
Noctisque vices,
Lucisq. vices.
Cursu Cynthia menstruo,
Cursu Cynthius annuo,
Iussa prosequitur tua,
Hic luce micans
Haec nocte micans.
Vna ego, vna ego liberè
Vitare imperium tuum
Diue discupij nimis;
Heu dura nimis,
Heu caeca nimis.
Quam serò mihi cogniti
Diue sunt oculi tui?
Serò flammeolas tuas
Agnosco rosas,
Agnosco niues.
Haec vt Magdala finijt,
Rursus marmoreo pedi
Iunxit labra corallina.
Proh amor, amor:
Proh dolor, dolor.
Inde semianimis caput
Tollens, atque oculos graues

Luctus ingeminat: dolor,
Heu dolor, dolor:
Heu amor, amor.
Dolor, luctus acerbitas,
Vulnus, lacrymae, amantium
Mista gaudia fletibus,
Et suspiriis
Lacrymantium.
Quam velim in nemore, & specu,
Inter lustra animalium,
Et spelaea rigentia,
Sola degere,
Solitaria.
Sic turtur viduus solet,
Sic Terei facinus solet
Progne conqueri, & increpans
Dura sidera,
Sub vite gemit.
Sic rapta vitula solet
Mugitu tenero nemus
Mater rumpere, & arduas
Voce flebili
Implere plagas.
Sic agnella per obsita
Dumis tesqua, gregalibus

Relictis, misere suum
Pastorem ciet,
Siluasq. ciet.
Ibo, ibo celeri pede,
Et spineta per aspera,
Et aspreta per horrida,
Per dura sola,
Per mare ferum,
Perq. inhospita Syrtium
Errabunda; per inuios,
Ignotosq. auibus sinus,
Et nocte gemens,
Et luce gemens.
Ibo quà nitidam facem
Nigris ilice montibus
Nunquam Delius inuehit,
Squaletq. solum
Aeterno situ.
Vbi pardus, vbi aspera
Tactu Tigris, & accubat
Saeuis vrsa leonibus,
Capraeq. ferae,
Vriq. feri.
Hic querceta docebimur,
Saxa & reddere concaua

Nostrae vocis imaginem,
Questusque graues,
Fletusque graues.
Nostris sola iterabilis
Echo flebilibus modis
Adsonabit, & aequoris
Exesus aqua
Sub rupe lapis.
Tum stylo, tenuis libri
Laeso cortice, vulnera
Incidam tacite mea, et
Mentis indices
In stirpe notas.
Illa crescet, & interim
Vos crescetis amantium
Scripta verba doloribus;
Crescetq. nouus
Cum stirpe dolor,
Riuos ducite lumina,
Quibus iam vetitum nefas
Visum est cernere non nefas.
Fucumque leuem,
Aurasque leues.
At vos candida olentibus
Membra infecta liquoribus

(Ne-

(Nostra ò crimina) mollibus
Distincta toris,
Dist incta rosis.
Non olim excipient noua
Tincta murice vellera,
Non puluinar eburneum,
Non pluma leuis,
Non palla leuis.
Sed post hac recubabitis
Scabro in fornice pumicis,
Saxetisq. rigentibus,
Tophisq. cauis,
Scrupisq. cauis.
Fastu ten potui meo
Diue laedere? qui mihi
Pingis astra nitentia,
Lunaeq. iubar,
Solisq. iubar.
Tu me in lumen & aethera
Egisti, ac faciles dies
Vsque protrabis, insuper
Mentemq. foues,
Vitamq. foues.
Et te, te potui Parens
Commouere procaciter,

Te contemnere perfida?
Heu dura nimis,
Heu caeca nimis.
Dolendum est miserae mihi,
Dolendum est etiam mihi,
Moerendum atque etiam mihi.
Dolor, proh dolor;
Heu dolor, dolor.
Dixit: & lacrymis graue
Lumen vertit ad inclytum
Ebur marmorei pedis,
Ostrumq. pedis,
Crurisq. niues.
Interque oscula sic ait.
O sidonia lilia,
O eburna corallia:
O amor amor;
O dolor, dolor.

Henri-

Henrico IV. Christianissimo Galliarum & Nauarrae Regi.

ODE II.

Lesbios inter modulata ludos,
Bella Celtarum, Prygiaeq. magnos
Galliae partus cithara remisce
Musa fideli.
Mater ò salue generosa Regum,
Mater Heroum; tibi semper vni
Nascitur Regnis Procerum, Ducumq.
Apta propago.
Talis vmbrosa properans ab Ida
Sustinet turres Cybele minantes;
Caelites centum, Superumq. centum
Fœta maniplos.
Nulla sed proles Phrygiae Parentis
Certet Henrico nimis ausa Regi,
Bina qui quassat, geminisq. iungit
Sceptra coronis.
Prima quae cantu sequar, aut relinquam
Vltima Orphaeis celebranda chordis?

Quae prius puro iubeam vagari
Tramite mundi?
Dicam an vt caeli genitus sub auras,
Asperum tangi manibus colubrum
Paruus elisit puer, absciditq.
Colla Cerastae?
I puer faustis auibus pericla
Inter, & mortem; tibi nil nocebit
Liuor Alcidi minitatus alto
Dixit Haruspex.
Iam fidem fecere bene ominatis
Facta, pennatae celebrata famae
Cantabros inter, Senones & inter
Inter & Andes.
Herculis ritu sine fraude vicit
Regna terrarum vagus, & paterno
Redditus sceptro, placida Penates
Pace beauit.
Adde nunc lauro socias oliuas
Victor, & bello studium Mineruae
Sic leues inter colitur Camœnas
Herculis ara.

Eidem Henrico Regi.

ODE II.

PAcis aeternae patere ò corollas
Magne Rex inter viridare lauros:
Fronde nam crines amat impedire
Pallas vtraque.
Pace quin gaudes niuea, rebelles
Pace quin dones, iubeasq. ciues
Esse, quos bello domuisse remur,
Hercule maius.
Talis Alcides domuit nocentem
Creticis Taurum populis, nec vltra
Saeuijt. dignum Ducibus, Deoq. est
Parcere victis.
Nec ferox hostes minus in superbos
Gallus Alcides fuit, & duello
Nescios vinci superauit aurea
Arte Gigantes.
Fregit erectos nimium, malisq.
Fraudibus Regum capita appetentes;
Fregit insanos, & iniqua semper
Bella nouantes.
Arcadum qualis, Nemeaeq. monstrum,

Qualis

Qualis informem pecoris magistrum,
Qualis Antaeum male funerauit
Maximus Heros.
Hoc decet mitem, decet hoc seuerum
Imperi Regem: voluisse victis
Parcere, & gentes abolere cruda
Caede superbas.
Perge; sic caelum pete, sic in astra
Itur, & sedes Superum tenentur;
Sic tibi semper rediuiua surget
Fama superstes.
Ante sed Gallis sociata turmis,
Ductor in Thraces inimica verte
Signa, quae patres timuere campis
Saepe Latinis.

In Gratiam Petri Aloysij Carafae cum de Philosophiae Quaestionibus publice disputaturus esset.

ODE LV.

C*Astoris ritu, pugilisq. fratris*
Daphnidem fronti petimus decoram,

Poscimus

Poscimus centum potiora signis
Praemia palmae.
Hoc tuum Virtus opus est, pericli,
Aleae & plenum, dubiiq. Martis:
Nescios campi, timidosq. flecte
Diua iugales.
Lenis aspira, facilisq. semper,
Puluerem quando petitura Pisae
Increpat pigris dominum lupatis
Biga morantem.

In gratiam Eiusdem.

ODE V.

ITe iam fessi spatio iugales,
Ite: Pisaeae cecidere turmae,
Occidit dura male funerata
Morte Chimaera.
Stella sic iussit, roseumq. lumen
Principis Romae, Latiiq. patris
Signifer, qui nunc populo secundos
Ordinat annos.

Ille

Ille, si Mauris minitatur ignis,
Terret & flamma Numidas tremenda,
Barbara ex imo ruet icta ferro
Cirtha Latino.
Ilicet, pictis sinuosa velis
Sidera, insanum domitura Regem,
Ducite huc rursus Marij frementem
More Iugurtham.

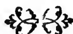
In gratiam Eiusdem.

ODE VI.

SAtis puluere Olympico,
Pulcro sordida puluere
Languent membra: fugacibus
Quis me proluit vndis,
Quis me Parthenope tuis
Mergat patria fontibus,
Quà vitro melior fluis
O Sebethe nitenti?
O Sebethe loquacium
Formosissime fontium

Sta-

Stagnorumq. liquentium,
Riuorumq. sonantum.

In gratiam Ciriaci Tedellini, cum de Philosophia publice disputaret.

ODE VII.

Soluimus tandem dubio procellis
Aequore, & nimbos reuocante Cauro
Alta Clementis Cynosura Patris.
Dirige puppim.
Dirigat Graios Helice meatus,
Dirigat Pollux, Heleneq. nautas,
Castoris magni vehat alba quassas
Stella carinas.
Scilicet Clemens mihi vela fidus
Temperat, cuius potuere luce
Insubres flecti, trepidisq. solui
Motibus Alpes.
Illa Romanos micat inter ignes
Stella, fraternis velut aucta flammis

Luce

Luce nocturnas meliore ducit
Luna choreas.
Imperet, Gallo renuente Marte,
Imperet, Gallum domat, & tumultus
Sedat Alpinos, timidoq. pellit
Nubila mundo.

De Ferrarienſi deditione, ac pace compoſita inter Hiſpaniae, Galliaeq. Reges.

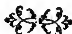
In gratiam Fuluij Aſtalij de philoſophia diſputaturi.

ODE VIII.

TEucra Clementi grauitate ſemper
Sceptra ſeruantur bene, cum ſuperbos
Stringit in Reges bona Vaticanas
Roma ſecures.
Quis Padum nuper Tyberi minacem,
Arma quis Galli timeat Garumnae

Illa

Illa si virgas dubio resoluit
Fasce Latinas?
Vidimus pugnas, subitoq. motos,
Nescio fari, miseros tumultus,
Marte ciuili resonasse totas
Vidimus Vrbes.
Sed metus ponto periit profundo
Dardanum fortes vbi terra fasces
Sustulit: densas vbi Teucra iunxit
Roma phalanges.
Flaua sic Thraces vtinam frementes
Astra Clementis timeant Quirini:
Picta sic Mauri metuant fluenti
Sidera velo.

Ad Odoardum Card. Farnesium.

In gratiam Laelij Guidicionij.

ODE VII.

Siderum Princeps Odoarde, magnae
Inclytum Romae decus, huc loquaces
Ismari chordas, & amata tende
Barbita Sappho.

Dicam Alexandros, geminumq. mundi
Lumen: hunc ostro celebrem Latini
Barbaras illum superare crudo
Marte phalanges.

Testis insano ratis hausta ponto
Actios inter scopulos, gemente
Thessala pinu, fluitante lignis
Thrace cruentis.

Testis aeterno domitus duello
Belga perruptis male tutus vndis,
Fagina & Scaldes oneratus arce
Nobilis amnis.

Prouidum certis animum periclis
Consili dicam, celeresq. motus,
Robur & mentis dubito, an fugaces
Tela per hostes.

Viuite haeredes, Patruiq. magni,
Patris & magni iuuenes, auorum
Indoles Regum, dominaeq grata
Sidera Romae.

Viuite, & ferrugineos Parentum
Laude fœcunda decorate flores;
Addite & priscis numerosa semper
Nomina Regum.

In

In Natalem B. Virginis.

ODE X.

O Natam in auras pande puerpera,
Quae terram, & oras mulceat aetheris,
Ac eluat curarum amara
Tartareas domitura flammas.
Age, & parentis desere carcerem
Puella; te nunc euocat omnium
Natura rerum: te beatae,
Te Stygiae cupiere sedes.
Audis, vt aurei laeta sedilia
Caeli, vt nouenis astra remugiant
Choris, tubisq. aeris canentis,
Vsque sonum minuente canna?
Sensere frontis iam radios tuae,
Auramq. diam, qui rigido specu
Clauduntur Orci, qui tremendi
Regna colunt latebrosa Ditis.
Qualis renascens acta iugalibus
Aurora mundum laetitia ciet,
Herbasq. camposq. aestuosos
Rorifero leuis afflat Euro.
Talis sub auras cum caput exeris

Puella, fessos Isacidum choros,
Flammisq. Phlegraeis anhelos
Sideribus recreas amicis.
Tuisq. tellus inclyta fœtibus,
Nouisq. pomis planta superbior
Testata cunas, prouocare est
Visa Syras, Phrygiasq. merces.
Pomona lucet viua sub arbore,
Cui tinxit ora, & labra nitentia
Formosa Virgo, quae rubores
E nitido iaculatur astro.
Et vite gemmae de Psythia nitent,
Liuentq. nigris grana coloribus,
Autumnus aureus quae laborat
Purpureo variatus ostro.
Salue ò benigno copia ditior
Effusa cornu, quam tribuit Pater,
Diuina cum primum Puella
Aetherias capiebat auras.
Non tu capellae vinceris inclytae
Cornu reciso robur ad ilicis,
Quod plenum Amalthea tulisse
Fruge bona ad Iouis antra fertur.
Non tauriformis te Calydonij
Vincit fluentum, cui vagus Hercules

Truncum

Truncum reuulsit, quem corona
Nais odorifera reuinxit.
Fama est ab illo, diuite copia,
Est fama mendax, dicitur attamen,
Illinc pependisse vniuersas
Ruris opes, nemorumq. cultus.
Sic Diua mentis suggere copias,
Sic floridum ver, sic animi bona,
Virtutis autumnum, & virentes
Diuitias melioris aeui.
Sic pestilentes elue spiritus,
Tuoq. caelum flamine noxium
Deterge: inoffenso voletq.
Vita pede, intrepidaq. penna.
Sic foedus ictum Santonicis foue,
Pacemq. serua Diua Numantiae,
Thracisq. deuolue ad Trionum
Sceptra Ducem, dominamq. Romam.

In B. Virginis Natalem.

ODE II.

QVid cunas Nomij semper Apollinis,
Quid Cretae sonitum, cymbala quid Iouis

Alcidemq. trinoctem
Cantu dicere quid iuuat?
En felix liquidum prodit in aëra
Virgo, purpureus qua melius nihil
Phœbus viderit vnquam
Auram carpere luminis.
Qua nil siderei visere Caelites,
Excepto Superûm Rege, decentius;
Nil maius potuere,
Nil diuinius vspiam.

In Annunciationem B. Virginis.

ODE XII.

Pacificato Deo tolli bella debere.

E*Xcita feruent prœlia classico*
Quibus cruentus Memnonis à domo,
Alcidis ac vltra columnas
Sanguineo madet orbis imbre.
Sopite Reges dissidij facem
Et pacta tandem fœdera iungite,

Hyrcana

Hyrcana ni vestrum leaena
Móre nefas meliore damnet.
Namq. ecce, multus depluit vt Deus,
Pacemq. latè nubila praeferunt,
Mitescit Afris in latebris
Tacta nouo fera muta sensu.
Gangetis atrox bellua pristinos
Oblita mores cum timidis venit
Ad pabulum damis, & agnos
Blanda fouet velut vrsa natos.
Aduersa tandem dissociabili
Natura quamuis dissita limite,
Coiuit; & nexu perenni
Fœdus amant elementa certum
Pax astra curru, pax mare praeterit,
Temone Iberos pulsat, & asperos
Temone Thraces: Sarmatasq.
Scutá humeris reuocare cogit.
Quare duellum tollite barbarum,
Ensesq. curua in rastra recudite:
Deo iubente & largiente,
Ne liceat renuisse pacem.

In Castitatis laudem.

ODE XIII.

Vix nata mendax hortus Adonidis
Deponit aurei gramina cespitis,
Et quos Fauoni nutriere
Auxilio genialis aurae,
Dat vna flores excidio dies.
Perenne nil est nempe sub aethere,
Perenne nil est, quod patentis
Fornicibus cohibetur orbis.
Puella, sanguis dum viget integer,
Candore vultum pingit amabili,
Latoa qualis cum reducto
Circuitu secat alba nubes.
Quin, dum virenti stat iuueni decor,
Rubore tantum purpurat ebrio,
Quantum per herbosum rubescit
Caltha solum redeunte vere.
Sed quam caduco lumina pascimus
Honore? nam mox effluit, effluit,
Vt pigra surrepens senectus
Aridulis arat ora rugis.
Columba talis lumina decipit

Cum

Cum colla purum mutat ad aëra,
Aut astra picto cum recinctu
Versicolor variauit Iris.
Ligustra canis florida ramulis
Immista vulgo sentibus albicant,
Et ludicrum myrti puellis
Dulce virent vbi ridet aether.
At cum furenti proelia turbine
Sopita praeceps suscitat Africus,
Virgulta languescunt, decusq.
Obter itur leuiore flabro.
Intaminato pectore quae vigent
Non sic pudoris lilia defluent,
Non sic pudici deperibit
Floris honos strepitante Cauro.
Namq. ecce acuto flumina dum gelu
Concreta torpent: dum grauis Algidi
Vertex pruinosa minatur
Mole polo, increpitatq. nubes;
Maiore dum se proripit impetu,
Niuemq. late collibus aggerat
Eurus, nec ictae parciore
Frigore commoriuntur herbae:
Mi nunc pudoris flos melius nitet,
Nouaq. surgit prole superbior:

Mi

Mi nunc tepentis verna primum
Est species patefacta caeli.

In S. Caeciliae corpus integrum in tumulo repertum, ac de integro compositum.

ODE XIV.

N*On timent aeui rabiem pudica*
Membra; vel centum licet vsque lustris,
Et sub Alpino tumulata sidant
Frigida saxo.
Testis annoso reuocata bustu
Mille post ortus, obitusq. Solis
Caecilis, magni soboles Quirini
Romula Virgo.
Quae, velut viso colubro, mariti
Fugit amplexus, digitosq. dextrae
Soluit adiunctos, & anhela puris
Oscula labris.
Illa cum primum thalamos iugales

Intrat,

Intrat, heu castum positura florem,
Dicitur sponsum grauis allocuta
Voce proteruum.
Sperne Sirenes nimium propinquas,
Sperne: Thyrreni maris inter vndas
Qualis ad duram religatus ornum
Spreuit Vlysses.
Corpus hoc nunquam, fuge suspicari,
Polluet quisquam: sibi seruat aureis
Sponsus ex astris, habiturus olim
Omne per aeuum.

De S. Maria Magdalena.

ODE XV.

QValis Alcides vbi monstra terrae
Strauit, & ferro domuit Chelydrum;
Cui trecenteni totidem tegebant
Colla colubri.
Talis infandum scelus expiando
Magdalis pestem Veneris domabat;
Qua nihil peius potuit Iugurthae
Visere tellus.

Illa

Illa per damnum fruticat, per ictum
Fertilis monſtri ſeges: illa ſemper
Silua ſuccreſcit, capitumq. ſurgit
Dira propago.

De ſtudio Litterarum renouando.

ODE XVI.

NOn flore ſemper gramina purpurant,
Non prata vernis picta coloribus
Semper rubeſcunt: nec tenorem
Annus habet refluens eundem.
Tandem ſenectam functa laboribus
Natura ducit, pronaq. tempora,
Dum ſe volutant, in iuuentam,
Canitiem, ſeniumq. portant.
Seneſcit alto nauis in aequore,
Et pigra merces reijcit Indicas,
Ni querna mercator vetuſtae
Robora reſtituat carinae.
Squaleret ornis conſitus hiſpidis
Apex in Aemo, ſtagnaq. frigore
Semper rigerent, ni receſſus

Froni

Frondiferos renouaret aestas.
Quin alma curru Cynthia caerulo,
Cum trunca miscet cornua nubibus
Ignes ademptos, & retusas
Accelerat reparare flammas.
Amat vetustis languida mensibus
Natura vitae restitui nouae:
Sic Ales Eous priorem
Emoriens renouat iuuentam.
Et cauta discit frangere marmore
Rostrum recuruum, quo lacerat feras
Regina praedatrix volucrum,
Cum senio pigra languet aetas.
Eamus: alas sumite pristinas
Quicumque mecum nubibus obsitas
Tranatis oras: hàc licebit
Mente noua per inane ferri.
En vt canoram mutor in alitem,
Cum fonte rursus proluor aureo,
Et arma retractans Apollo,
Corda nouo mouet icta sensu.
Iam findo pictum pluniger aethera:
Abite curae: si mihi suppetat
Haec aura, contemno Gelonos,
Et Scythicos animosus arcus.

In SS.

In SS. Nereum & Achilleum. Quorum corpora de integro condi iussit Card. Baronius.

ODE XVII.

QVis hic metallo busta Corinthio,
Semperq. viuis ponat honoribus,
Quis sculptor extremis in oris
Nostra notet monumenta ferro?
Huc crispa defer robora Atlanticae
Desecta siluae, non cariem suae
Sensura putrentem senectae,
Nec tinea peritura turpi.
Intaminatis laudibus vt cinis
Aeterna fratrum saecula censeat.
Qui, vita dum mansit, secures,
Nec Latios timuere fasces.
Vt misit illos hospita Pontia
Inhospitalis Caesaris ad manus,
Deserta Tyrrhenis in vndis
Flauia sic cecinisse fertur

O quàm

O quàm secunda soluitis alite,
O quàm benigno lintea sidere
Diffundere auris dat Fauoni
Vestra maris per aperta puppis.
O ter beatos: ibitis, ibitis
Per & Quirini tela, per & Cruces,
Per & bipennes, per & ignes
Aethereas repetetis aedes.
Et tempus olim cernimus adfore,
Quo templa vobis marmore candicent,
Sacri Senatus cum Sacerdos
Vestra pio leget ossa cultu.
Hic sancta viuant ossa perennius,
Viuant tabellis abdita cedrinis,
Aetasq post annos voraces,
Ne rabido petat illa morsu.

In nouum S. Alexij Tumulum à Card. Parauicino excitatum Anno M.D.XCVII.

ODE XVIII.

M*Vtantur aeui tempora pristini,*
Fugantq. mores sidera noxios,

Et pu-

Et pulcra conuersus metallo
Saecla polus meliore fundit.
Viuebat olim fama Quiritium
Casura nullo temporis impetu,
Et nomen incisum sepulcris
Dalmatico radiabat auro,
Si cui iuuencus millia iugerum
Triuisset, aut cui census in horreis
Praegrandis esset: vel benigno
Prospera cui famulata cursu
Fortuna, ponto siue ab Iberico
Tulisset Indum nomen in vltimum,
Aut nobilem si quem Boöti
Fecerat, Arsinoaeq. nigrae.
At nunc Philippi scilicet occubant,
Ignota Tullos vrnula contegit,
Nulloq. seruatos honore
Busta fouent cineres vetustos.
Sed qui caducis non inbiat bonis,
Opesq. largas qui bene dissipat,
Non hunc perire aeuo fugaci
Fluxa dies patitur, nec aetas.
Etiam mearum nobilis extitit
Sententiarum testis Alexius,
Asperrima quondam minores

Pau-

Pauperie ratus esse gazas.
Plus immerentis coniugis osculum
Toriq. plumas, & thalamum suae
Albo reformidans pauore,
Sibila quam viridis colubrae.
Illi dies post obitus vagi,
Ortusq. multos, cum cinis aridis
Vix ossibus restat, perenni
En redeunt monumenta saxo,

In S. Athanasij laudem.

ODE XIX.

FLumina non semper fugientibus acta pruinis
Turgidiora fluunt.
Squalida non semper velamine nubila nigro
Sidera clara tegunt.
Nec semper Siculis equitat latrantibus Eurus
Imperiosus aquis.
Murmura post Cauri, ludit pellacia ponto,
Et placet ipsa sibi.
Cernitis? aethereas Athanasius additus astris,
Emicat inter opes.

In quem olim insani desaeuijt ira Tyranni,
Indomitusq. furor.
Quem Gangis pepulit potor, quem potor Iberi,
Et plaga pigra Senis.
Littoris Eoi quem perfidus accola terras
Egit in occiduas.
Cui siluae latebris interdixere remotis,
Brutaq. terra solo.
Altior ille tamen subter labentia picti
Despicit astra poli.
Vt reuoluta vices immutant tempora, vt aeui
It series melior!

De futuro Orbis terrarum Incendio.

ODE XX.

HEu carpit horis tempora edacibus
Auarus annus, ductaq. feruidis
Natura quadrigis, in horam
Praecipitat, trepidatq. metam
Pernix supremi tangere funeris.

Dies

Dies fugaci praetereunt pede,
Nec sustinet soles caducos
Lubrica conditio diei.
At diues alto sidera vertice
Tangit, nec aulas parcius instruit:
Componit ingentes aceruos
Immemor ah nimium futuri.
Delebit heu, heu, nescio proloqui,
Dies supremus regia culmina,
Aequisque consumet fauillis
Regna Ducum, populiq. fundos.

In simulacra quae in Aegypto aduentu Christi Pueri corruerunt.

ODE XXI.

QVis tantus alto labitur aethere
Turbo? quis Euri praecipitat furor
Priscos Penates, diruitq.
Flaminibus simulacra Diuûm?
En tecta caeci fulminis impetu

Impulsa nutant, scissaq. comminus
Testudo iam ducit ruinam, &
Ore fatiscit biante tellus.
Iacet caduco verbere saucius,
Lugetq. sortem Iuppiter vltimam:
Incensus hic Ammon recumbit
Lapsus humo, & viduatus armis.
Osiris illic patrius ingemit,
Osiris vnquam non satis Isidi
Quaesitus, & latrans Anubis,
Et pedibus male nixus Apis.
Paruus Puellus sic Deus imperat
Incesta Memphis. Tu quoque corrues,
Natum verendum ni fouebis
Hospitio, profugamq. matrem.

In Papillas sanctae Agathae desectas.

ODE XXII.

P*Eltata sectis vberibus mares*
Virgo recusat, quae Scythiae gelu

Dura-

Duratur, algentiq. caelo
Terribili metuenda ferro.
Quid ergo molles forcipe torrida
Mammas pudicis vellis ab artubus
Caesar? reluctantem mouebis
Scilicet hoc animum dolore.
Hinc illa saeuos despicit impetus,
Nec tela curat militis aspera:
Contemnit irati, trucisq.
Caesaris indomitos furores.
Lictor nouandi vulneris impotens
Magis pauescit vulnere Virginis,
Quam Virgo, quae blandas recusat
Diuitias, Latiosq. fasces.

In diem Pentecostes.

ODE XXIII.

Rigat aethram, rigat orbem radiorum
Fluuio ales amoris; mihi pectus
Hiat aestu: face dia coquit ardor, iuuat vri.
Fugitabo celer, vrbes, hominumq. alloquia: ibo
Vbi coetus superorum cubat aureis
Torulis, & ferar ad gaudia, cantusq. piorum.

Libet enses, libet ignes, & Auerni
Furiales acies vertere retro,
Pauidos ipse agitabo iuga per dura leones.
Deus ambit mihi venas latitantes:
Age numen, duce flamma, pharetratas
Animosus Scythias, & mare visam Garamantum.

In Euchariſtiae laudem.

ODE XXIV.

SAt conuiuia Punica
Laudat qui Latijs finibus intulit
Aeneam patrio lare,
Et tectis profugum Laomedontijs.
Sat mensam Alcinoi canit
Qui multo reducem monstrat ab aequore
Quassa Dulichium rate.
At me delicias dicere barbaras
Non sic carminibus iuuat.
Dicendum est epulum, quod Cerealibus
Totum ponis in orbibus
O Rex omnipotens, cui famulantia
Caelo sidera seruiunt:

Qua

Qua vos ò epulae concelebrem lyra?
Non si lauricomis mihi
Crines impediat Mantua ramulis,
Non si Smyrna decentibus
Sertis, atque hedera tempora vinciat,
Grates reddere sum potis.
Nam quid? sidereo vescor in aethere,
Astrisq. in medijs sitim
Fas est caelicolum pellere nectare?
Ah quae (me miserum) queo
Istis pro meritis digna rependere?
Vnum, quod superat mihi:
Me met fingo tibi, me voueo tibi.
Quamuis quid sator optime
Clausum stelliferis limitibus, tuum
Non sit: sum tuus attamen,
Sum Rex o superùm perpetuum tuus;
Dum stabit grauidae globus
Telluris vacuo fixus in aëre,
Dum certas nitidus vices
Euoluet rapida Phoebus ab orbita;
Dum noctem excipiet dies,
Dum solem excipient astra volubilem;
Ignis dum repetet polum,
Amnes dum repetent aequora; sum tuus.

EPIGRAMMATA

Ad Scipionem Card. Burghesium.

Cum in Romano Collegio depictis in eius laudem argumentis exceptus est.

I.

Cipiadum sanguis, soboles ò clara Quirini,
Tecta subi, & laudis perlege signa tuae.
Quam nulli virtutem animo comprendere fas est,
Hanc liquidus docta pinxit ab arte color.
Nam tibi qui magno latitant in pectore sensus
Nouimus, & verum per simulacra decus.
Sic solis quos ferre oculis non possumus ignes,
Impressos vitreis cernere praestat aquis.

In de-

In depictam Vraniam de Cardinali Burghesio.

II.

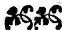
O quae caeruleo sortiris ab aethere nomen
Vranie, & mundi signa per alta volas:
Dum radio caelum metiris, & astra recenses,
Ne pigeat brutum cernere mente globum:
Aspice quod nostris affulsit in aedibus astrum;
Si sapis hoc etiam flexibus adde poli.

In eandem Vraniam.

III.

VRanie, quae sola doces Atlanta magistrum;
Ducis & Argolicos caerula in alta viros.
Non tu Burghesium docta clarabis in arte,
Otia non illi haec credita Roma dabit.
Verum est: Romulidem populis dare iura decere;
Non Radio, sceptris nascitur ille Ducum.

De

De Perseo Medusam caedente. Ad eundem Card. Burgh.

IV.

Accipe quae caesae tibi fingimus ora Medusae,
Nempe tuis, Persei facta minora puto.
Gorgonis anguiferum caput à ceruice reuulsum,
Terrorem Regno narrat abesse tuo.
Ite alacres: Latia cessit metus omnis ab Vrbe.
Regnum sub miti Principe tractat amor.

Thalia Gratiarum vna Cardinali Burghesio dicata.

V.

Quae tibi pro meritis Princeps Romane Thalia
Ponitur, haec olim verba loquetur anus.
Hic grates finxit, nequijt qui reddere: Regi
Gratia non alijs est referenda modis.

Mel-

Melpomene Musa cum cithara: Ad Card. Burghesium.

VI.

Hem tibi Melpomene Princeps: nō dulcius vnquā
Barbiton, & mistum sollicitauit ebur.
Illa hodie te pro cithara sibi sumere visa est,
Pro fidibus, mores pulsat & illa tuos.
Non Orpheus sic dulce canit. Concordia morum
Credo etiam rigidas duceret ista feras.

Musae nouem sine Phœbo depictae. Ad Card. Burghesium.

VII.

Qui locus Aönidas inter vacat auspice Phœbo,
Ne contemne; tibi Scipio magne vacat.
Ingredere, & votis Musarum assuesce vocari:
Cetera sunt magni Principis: ista Dei.

Idem

Idem Argumentum.

VIII.

QVi sine patre nouem miraris Apolline Musas,
Accipe quae vero Pieris ore sonat.
Signa sumus sine mente Deae, quae Cynthius auctor
Non potis est numeris hic animare suis.
Ecce animos, vitamq. dabit Burghesius hospes:
Ille potest pictas ore mouere Deas.

Erato Musa. Cardinali Burghesio dicata.

IX.

BVrghesio sacra sis Erato, quae flectis amorem
In numerum, citharas postulat ille tuas.
Hic non terret, amat populos, & amore fouendos,
Non gladio Regum sceptra tuenda putat.
Sic fasces tractare decet, Latiasq. bipennes:
Temperet inuitus barbara Regna timor.

DD

De eodem Card. Burgh. Ad Berecynthiam Aquilis vectam.

X.

QVae natos complexa Deos laetissima curru
Duceris, & Romae moenia summa tenes,
Hunc etiam Iuuenem Berecynthia Mater adopta,
Nec dubita Ausonios inter habere Duces.
Ille tuas Vrbes, & quas geris optima turres
Munifica felix amplificabit ope.
Talis Romulidas inter tibi fulserit ille,
Qualis aues inter Delia fulget auis.

In laudem Ferdinandi Gonzagae Cardin.

XI.

PRincipibus foecunda piis gens aurea, tuq.
Gonzaga imperio nobilitata Domus,
Illustres in lucem animos, seu Marte fagato,
Seu sit opus docta Pallade, prima vocas.
Hunc etiam Iuuenem, sceptrum cui Mantua, viuo
Patre negat, Regem purpura Teucra facit.

O stellis

O stellis aequanda domus: memorabere fastis
Quot generas, mundo tot genuisse Duces.

Ad eundem Ferd. Gonzagam Card.

XII.

PRiuatae Iuuenis nunquam contagia sortis
Passus, & aequaeua cum ditione satus.
Accipe quod Latius Pater offert muricis ostrum,
Nec pigeat sceptris iungere sacra tuis.
Non regit Ausoniam quisquam, cui tempora circum
Infula Regales non tegat ante comas.
Regna diu stabunt, eadem cum dextera Regnis
Imperat, atque eadem dextera sacra facit.

De admirabili Sapientia eiusdem Card. Gonzagae.

XIII.

VErum est, Maeonia canitur quod voce, magistrum
Discipulis vnum Regibus esse Iouem.
Ille mihi testis teneris Gonzaga sub annis,

Cui

Cui caput Ausonio murice vitta tegit.
Seu sonat eloquio, ciet aurea flumina linguae,
Seu numeris, vincit Calliopea tuos.
Scu rerum naturam aperit, tacet omne Lyceum,
Seu Radium tractat, vincitur arte Conon.
Possit & arcanos nodos, aenigmata possit
Soluere, mortali vix soluenda sono.
Tanta quis a magno didicit Chirone? magistrum
Huic ego crediderim nempe fuisse Deum.

Ad Bellarminum Card. creatum.

XIV.

C*Redidimus priscis renouatum moribus aeuum,*
Cum posita est capiti vitta Latina tuo.
Vltro ostrum offertur: vix induis vsque rogatus;
O nostris probitas vnica visa plagis.
Digna legi virtus. vnum te purpura prensat?
Ceu Dea quae colitur, supplicat vna tibi.

De

De recepta Ferraria ad Clem. VIII. Pont. Max.

X V.

VT tua ad Eridani mouisti sidera Clemens,
Protinus edomiti terga dedere metus.
O quem te memorem? pugnae sine murmure vincis;
Suscipis hostili prœlia nulla modo.
Nempe Patri superu bellas mitissime victor,
Qui tam pacatis vteris auspicijs.
Tolle age Threiciam contra tua sidera lunam,
Illa tuis astris Luna retusa gemet.

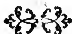
Ad eundem Clem. Pont. In eod. argumento.

X V I.

COrniger Eridanus terrae, pelagoq. timendus,
Districto totum terruit ense Tybrim.
Interea rauco sonuerunt classica cantu,
Et timuit veteres Itala terra faces.
Sustulit haec contra flauentia sidera Clemens,
Et domuit tumidi protinus arma Padi.

Tolle

Tolle animos Clemens, gentilia sidera tolle,
Succedent omnes ista sub astra plagae.

De Ferrarienſi deditione à Caeſare Eſtenſi facta. Ad Clement. Pont. Max.

XVII.

P*Rotinus ò Clemens vbi tollis in aethera palmas,*
Protinus emoti Caeſaris ira cadit.
Fulmen vbi rigidus contracta fronte minaris,
Ipſe etiam tecum fulminat igne Deus.
Principe cum tanto coniungite fœdera Reges,
Et Tagus, & Ganges veſtra ſub arma fluent.
Tuq. adeo Caeſar Clementi victus ab hoſte,
Vince alios iſto pectore, cede Deo.

De eadem Ferrarienſi Deditione. In laudem ipſius Caeſaris Eſtenſis.

XVIII.

C*Aeſar eras late dominus, quà diues opima*
Amne ſuperfuſo currit in arua Padus.

X *Si non*

Si non forte tua felix aliena petisses,
Fors erat, vt rebus non poterere tuis.
Caesaris esse probas fuerant quae Caesaris vna,
Et sua iam discis cedere regna Deo.
Ecce tibi pietas cum fœnore cuncta reportat,
Et qui iam fueras, nunc quoque Caesar eris.

Marchio Villenae Hispanus Romae Legatus Seraphinae Coniugi benemerenti altera Iusta Romae persoluens, vbi mortua erat.

XIX.

EXtincti cineres iterum saluete: fauillae
Quas possum lacrymas reddere, do lacrymas.
Est nobis Romana semel sola tangere tanti,
Vt sine te cogar ducere Vita dies.
Sit tanti; quando corpus complexa sepulcro est
Bustum Augustorum maxima Roma tuum.

De

De obitu eiusdem Coniugis.

XX.

P*Er terrae, tractusq. maris Romam vsque secuta es*
Magnum animi constans ò Seraphina virum.
Tractasses inuicta pares cum coniuge curas,
O patriam Regni flectere nata ratem.
Si fineret mors atra: suae Germanicus ipse
Non te Agrippinae posthabuisse velit.

In Aedem S.Priscae à Iustiniano Card. instauratam.

XXI.

H*Aec hospes quae templa vides labentia, quondam*
Callistum Priscae restituisse ferunt,
Haec iterum, octauus condit dum saecula Clemens,
Restituit larga Iustinianus ope.
Ille nouos apices, tabulataq. reddidit, ille
Iussit Apellaeas tecta referre notas.
Dignus cui prisco fundantur saecla metallo,
Dignus quo redeat Principe prisca fides.

De Torquato Tasso poëta primi nominis Tumulo carente.

XXII.

SIc Torquate iaces merito sine honore sepulcri?
Tantus Tasse cinis sic tumulandus erat?
Marmor vbi, Pariusue lapis citreaeue tabellae,
Nominaq. insigni conspicienda nota?
Nimirum nullo capitur tua fama sepulcro:
Te bene qui posset condere nullus erat.

De Veteri Vrbe Roma disiecta.

XXIII.

VIdimus Oenotrias arces, euersa duello
Vidimus in cineres saxa Latina leues.
Nimirum in seros pestis fluit illa nepotes:
Dardanus hac haeres peste necandus erat.
Teucria sic fuerat, Teucri sic Roma Quirini
Debuit in cineres succubuisse suos.

In

In Vrbem nouam.

XXIV.

I*Mperium sine fine datum tibi Roma perenne est:*
Pulcrior è quanto funere ducta redis?
Et crescis per damna, vlmus velut icta bipenni,
Caesaq. fœcundo vulnere, plura paris.
Est tanti cecidisse tuum Roma inclyta, tanti:
Si stares, esses Roma superba minor.

In eandem Vrbem nouam.

XIV.

C*Esserat Hyrcanus tibi Roma, ferusq. Niphates;*
Atque tui tellus iuris, & aequor erat.
Alternat sed saepe vices fortuna volucris;
Hanc bene si vinces, vnica palma tua est.
Vincetur. Noua consurgunt en mœnia Petro,
Casura, extremus cum cadet orbe dies.
Scilicet innumeros praeter fortuna volauit:
Hic alas tandem perdidit illa suas.

De

De Christi Natali Die.

XXVI.

In descriptionem orbis terrarum ab Augusto imperatam.

IN terris Deus est: lustrum quid inutile condis?
Quatuor & reuocas ad tua iura plagas?
Non tua te fortuna capit ter maxime Caesar:
Si tua vis melius scribere, scribe Deum.

In Herodiadis Puellae mortem, quae Io. Bap. Caput ab Herode petiuerat.

XXVII.

IMprobe amor, scelus ipse iubes, paenasq. reposcis
Ipse tuo sceleri, sed sceleri similes.
Testis quae dia caput à ceruice reuulsum
Emeruit saltu fœda puella suo.
Illa gelu, pigras amnis dum traijcit vndas,
Frigore concretum sub pede rupit iter.

Eminet:

Eminet & glacie collum vix pensile summa
Sustinet; ac moto calce lacessit aquas.
Sic salit in numerum moriens quae viua verendum
Ab potuit saltu promeruisse caput.

De S. Thoma Apostolo, qui ad Indos Euangelium detulit.

XXVIII.

QValis Alexander gemino tandem orbe subacto,
Quas subigat plures vellet habere plagas,
Talis abis Thoma disiunctos victor ad Indos,
Et tibi tam magnus non satis orbis erat.
Non Hyrcana satis sunt saxa, nec intima Persis,
Non Parthus, non sunt vltima Bactra satis.
Vera licet virtus toto spatietur in orbe,
Attamen angusto clauditur illa loco.

De S. Ludouico Rege, qui ad Christi Sepulcrum a Barbaris vindicandum profectus, in expeditione mortuus est.

XXIX.

Asserere inuicto properas dum milite bustum,
Quo nece composuit frigida membra Deus:
Ipse iaces subito Ludouice in litore Pœno,
Et busto exciperis, dum pia busta petis.
Nimirum tanti est sacrum asseruisse Sepulcrum:
Illa etiam Regum postulat Vrna necem.

De eodem S. Ludouico prope Tunetum morbo pestilente consumpto.

XXX.

Flete alios, Spartana monet sic Gallia, Celtae;
Flete alios: vestrum sic decet esse Ducem.
Occidit, & sese, Tyrios vt perderet hostes,
Quod decuit fortem, perdidit, atque suos.

Hic

Hic vere meus est, Regalia templa capessat,
Et bene Caesarea contumuletur humo.
Quod si flere tamen libeat, hoc flere iuuabit,
Hostili vestrum non cecidisse manu.

De eodem S. Ludouico extincto, comparatur cum Tiphy.

X X X I.

D*Efletùs multum ad superos, dixere sodales,*
Tiphy, in ignoto littore semper eris.
Quis per Cyaneas Argo, Syrtesq. reducet,
Si misero positus funere Tiphy iaces?
Versite iter Galli: Ludouicus concidit, & vos
Qui possit Tiphys ducere, nullus erit.

De Cilicio, quod gestare solitus erat idem Rex Ludouicus.

X X X I I.

N*On triplici munit Ludouicus pectora ferro,*
Sed rigido setis tegmine membra tegit.
Illud agunt qui se nimium, corpusq. tuentur,
Hoc quicumque facit, militat ille Deo.

De eo.

De eodem S. Ludouico, expugnationem Hierosolymae meditante.

XXXIII.

SAxa mouens numero testudinis alta canorae,
Moenia vocalis condidit arte faber.
Sic potuit Thebe poni: quo more cadentes
Aspicere & Solymas ô Ludouice potes.
Virtutum tibi dulce canit concordia discors:
Hoc fortasse cadent moenia victa sono.

De S. Caecilia, cuius Corpus Clemente P.M. inuentum, de integro conditum est.

XXXIV.

SOlis post varios cursus, variosque recursus,
Caecilis è tumulo protulit alma caput.
Templorumq. aliam formam cognouit in Vrbe,
Clementis Latij Principis illud opus.
Vult iterum condi manibus Clementis in vrna:
Tantum etiam Superis hae placuere manus.

De Ma-

De Maria Magdalena.

XXXV.

Magdalidem dum non molli requiescere somno
Cura vel in lecto coelibe perpetitur,
Adstitit ad fulcrum crocea sub nube coruscans,
Et monet insomnem carmine dius Amor.
Solue metus: atque ad Iuuenem fer Magdala gressum
Cui multum roseo Numen in ore sedet,
Aureolos illi sparge in vestigia crines,
Aureaq. in niueas iniice vincla manus.
Iniice vincla, manus vindictae vt fulmina ponant,
Ne se proripiat, subiice vincla pedi.

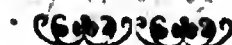
De eadem Magd. loquitur ipsa.

XXXVI.

O Ego quid vanis nequicquam conqueror duris?
Panditur ad nullas aetheris aula preces.
Nam nos à superis via diuidit inuia longe,
Noxia ni tingat membra salubris aqua.
Sed noua si mulier caeli noua limina tento,
In me sint veniae nunc documenta noua.

Quare

Quare age non solita Iordanis proluar vnda,
Me lacrymis mersam sit satis esse meis.

De B. Virginis Natali.
XXXVII.

TE quibus aequiparem Virguncula Nata puellis,
Cui decor, & diuus lumina pinxit honos?
Ipse puellares quanquam coniungis Apelles,
Et geminas cultus, emicat illa magis.
Scilicet inferiora Deo vix lumina finge,
Et similem si vis fingere, finge Deam.

In Dedicatione S. Michaëlis Archangeli in Monte Gargano.
XXXVIII.

FVgerat ingrati quondam iuga taurus aratri,
Quem cursu pastor, missilibusq. premit.
Sed redeunt iacula, auctoremq. reflexa lacessunt,
Contortaeq. oculis cuspidis auctor abest.
Pone metum pastor. nouus haec quercata tuetur;
Arcitenens Michaël vindicat ipse locum.

Ergo

Ergo aufer procul hinc arcum, procul arma Cupido:
Qui melius feriat pectora, venit Amor.

Diuus Sebastianus sagittis confixus.

XXXIX.

HYstricis in morem riguit mihi cuspide corpus,
Pennaq. subrectis eminet hirta comis.
Hinc volat aetherias animus mage liber in oras,
Cui varias fecit crebra sagitta vias.
I Caesar mihi mille para tormenta, crucesque,
Si bene sic semper Caesar inique noces.

De S. Palmatio Consule, Martyre.

X L.

HVc mihi Palmati caput affer Consulis, inquit
Barbarus, i lictor, palma sit illa mea.
Lictor abit. Sentit dominas in colla secures
Consul, quas solitus stringere Consul erat.
Barbarus exultat palma, quam mille triumphis,
Quam palmis praefert pulueris Herculei.
Falleris infelix. assurgit pondere palma

Pressa

Pressa sua, & sursum fortior vsque redit.
Parte sui meliore viget Palmatius: illam
Vincere si poteris, palma sit illa tua.

De S. Simone Salo, hoc est stulto.

X L I.

S*Tultitia caruisse haud est sapientia prima,*
Sed prima est, animo accersere stultitiam.
Testis Emissena Simeon celeberrimus Vrbe,
Tam sapiens vulgo creditus insipiens.
Ille habet in terris aras, & in aethere sedem,
Sideribus mistus Caelitumq. choris.
Desipere ad tempus prima est sapientia, crede:
Stultitia haec, caeli possidet vna domos.

De Sanctis pueris Pastore, ac Iusto fratribus, Martyribus.

X L I I.

D*Iscebant elementa simul puer vnus & alter,*
Fratres ingenio prorsus, & arte pares.
Ecce volat rumor pro relligione necanda,

In tor-

In tormenta hominum millia multa rapi.
Hoc bene: proiectis tabulis in vincula currunt,
Atque animam pulcro in funere proijciunt.
Discere quid tantum potuisse à Crantore dicam?
Qui sapit instinctu numinis, ille sapit.

De Incarnatione.

XLIII.

DVm genus humanũ Pater aspicit ire sub vmbras,
Haec fertur Nato dicta dedisse suo.
Sic eat ille, sui temnit qui iussa Parentis.
Sic eat. At motus corda momordit amor.
Tum Natus, Caput hoc dabitur, Pater optime, dixit:
Sic hominem mulcta, sic miserere Pater.

De B.V. Christum in vtero continente.

Ad Angelos.

XXIV.

LAbere sancta cohors, pictis huc labere pennis.
Huc age cum citharis cum lituisq. veni.

Lin-

Linquere nec pudeat radiati moenia mundi,
Sidera non pudeat linquere clara Patris.
Virginis ingenuae consiste ad limina: (si fas)
Terra Deam dices, quam veneremur habet.

Ad eandem V. in ea verba: *Inuenisti gratiam apud Deum.*

XLV.

IN *terris quondam dura cum cote sagittas,*
In terris tantum vincla ferebat Amor.
Nunc poterit caeli sedes superare nitentes,
Subdere nunc poterit dissita in astra faces.
Ecce amat inuictus superi Regnator Olympi.
Illa potest etiam vincla timere Deus.

De Incarnatione. Ad eandem Virg.

XLVII.

P*Alladium nulli fas quondam attingere, nulli*
Ferre fuit Vestae sub penetrale pedes.
Sola etenim Virgo potuit spectare Penates

Troia-

Trouigenum, occultos tangere sola Deos.
Talis sola potes Numen contingere Virgo,
Sanctior in terris nulla puella potest.

De B. Virgine Christum in vtero continente.

XLVII.

T*E quibus attollam numeris? quibus aurea Virgo*
Carminibus felix ibis in ora virûm?
Tu Superum Patrem claudis sub viscere, & istinc
Ille regit terras, astra polumq. regit,
Et regitur tamen. ò magni Regina Tonantis,
Non tecum Imperium diuidit ille: dedit.

Ad Christum ipsum in vtero Virginis.

XLVIII.

H*Ospes flecte nouus castae genitricis ab aluo,*
Iratum è caeca carcere flecte Patrem.
Aut certe, quoniam ambobus vis numinis vna est,
Pone minas tantum, ponet & ille suas.

Ad Virg. Christum vtero continentem. Hendecasyllabon.

XLIX.

NIue ô purior, Indicis lapillis
Virgo splendidior, nitentiorq.
Virgo vellere mollior comante:
Quod volo tribus explicabo verbis,
Nudè simpliciterq. candidèque.
Vellem promere te mihi meum cor,
Meas delitias, meos lepores,
Quos in pectore contines beato,
Quos in lanea viscera abdidisti.

De Puero Iesu.

L.

DVm Deus è matris resupinus pectore pendet,
Et digitis ludit per Genitricis ebur.
Admonuit roseis felicia Virgo labellis
Vbera, & his Puerum vaticinata ciet.
Ah dolor. immiti pinguesces Hostia ferro.

Cur

Cur ego voi peperi candida membra Cruci?
Viue tamen, nostro iuuenescens victima lacte:
Sic erit, vt tecum victima caesa cadam.

De eodem Puero Iesu. Ad Angelos.

L I.

H*Vc vbi Bethlemico rupes suspenditur antro*
Dirige pennatum sancta caterua pedem:
Hic Deus in stabulo est: saxi sub fornice quiddam,
Quod mage mireris, quod verearis habes.
Istic ille tonat pulsantibus aëra nimbis:
Hic ciet vuidulos ore tremente sonos.

De eodem Puero Iesu in stabulo; & Angelis canentibus.

L I I.

M*Obilibus digitis expergefacta loquuntur*
Nablia, dum gemitu personat antra Puer.
Et lacrymosa pijs inflectit carmina neruis,
Molliat vt cantu pectora dura Patris.

Detumeat nunc ira Pater. nam nullus amores
Dulcius accineret, quam Puer ille gemit.

De Puero Iesu, & Parente Virgine.

LIII.

D*Ia Deum blandè recubantem pectore Mater*
Sustinet, & mammis implicat ille rosas.
Lactea diuini siccat sic flumina roris,
Gestit, & alludit colla per alba Puer.
Tum roseo Virgo lacrymans sua gaudia riuo
Baccas Herme tuas, vincit Hydaspi tuas.
Ilicet à lacrymis summae maduere papillae,
Et Pueri salsus stillat in ora liquor.
Cresce meo, dixit, fletu Puer inclyte, cresce;
Ve sine me nunquam belle puelle fleas.

De Christi Saluatoris Circuncisione.

LIV.

P*Rimaeuae heu nimium luimus periuria noxae,*
Debuit, ò vindex, detonuisse furor.

Non

Non ita. iactatae dudum per saecula prisca
Non exorato stant adamante minae.
Cede Parens. ictus tibi sistitur Agnus ad Aras,
Hoc adamas victus sanguine dissiliat.

ERRATA.

Pag.	*verf.*	*errata.*	*correcta.*
7	13	nuuc	nunc
16	9	nnnc	nunc
44	7	ieer	iter
69	8	fimilibus	fimillimus
72	25	Libycirq.	Libycisq.
75	15	pupura	purpura
96	20	calhae	calthae
98	24	Naualibut	Naualibus
108	16	difpengenda	difpergenda
123	23	laeuem	leuem
161	22	iubec	iubet
169	16	proudere	preludere
191	11	fpendentia	fplendentia
209	13	iuclufo	inclufo
209	24	minifiri	miniftri
213	9	aetherreae	aethereae
248	10	vicera	vifcera
276	13	recurfut	recurfus
263	1	cordt	cordi
283		populls	populis

ROMAE, Apud Iacobum Mafcardum.
M D C X I.

Superiorum permiffu.

